

Norsk filmsensur: Veien til i dag

Christopher Kjølberg

Master i Film- og Fjernsynvitenskap
FIF3009/1

Høgskolen i Lillehammer

15.05.2015

Forord:

Mange lange dager har blitt tilbrakt på mastersalen siden jeg startet denne oppgaven. Det har vært vanskelig å tenke på noe annet enn denne teksten det siste året. Heldigvis så har det vært mye hjelp å få.

Jeg vil takke foreldrene mine for all støtten, spesielt min far som har tatt seg tid til å lese gjennom utallige utkast og sjekket dem for skrivefeil. Jeg vil takke min veileder Jan-Anders Diesen for all hjelp og støtte, for å ha pushet meg framover når jeg selv følte at jeg satt fast. Takk til Medietilsynet og alle som stilte opp på intervjuene. Uten disse intervjuene ville dette trolig ha blitt en helt annen oppgave. Takk til Rådet for Anvendt Medieforskning for deres støtte. En stor takk til Erik Hjermand og Renate Molvik for å ha tatt tid fra egne studier for gå gjennom oppgaven min dagen før innlevering. Takk til Nicolay Branstad for å ha hjulpet meg fram til diverse juridiske dokumenter. Til slutt en stor takk til alle mine medmasterstudenter og alle forelesere ved Film- og Fjernsynsvitenskaps linjen for alle forslag, tips og en veldig bra studietid her ved Lillehammer. Tusen takk.

Innholdsfortegnelse

1.0.0. Introduksjon	4
2.0.0. Metode	5
3.0.0. Norsk filmsensurhistorie	10
3.1.0. 1900 -1940: Det nye mediet, den nye faren	10
3.2.0. 1940-1945: Krigen	13
3.3.0. 1950-1970: Seksuelle utfordringer fra våre naboer	15
3.4.0. 1970-1980-tallet: Lettere tilgang, en ny utfordring	16
3.4.1. Hjemmevideoen	16
3.4.2. Blasfemiske Brian	18
3.4.3. Utredning av en ny straffebestemmelse	19
3.4.4. Ny lovtekst for filmloven?	21
3.4.5. Markering og registrering	22
3.4.6. En ny lov	23
3.4.7. Ikke bare vold	24
3.5.0. 90-tallet: Nytt tilsyn og nye medier	26
3.5.1. Opprettelsen av Filmtilsynet	26
3.5.2. Endring a loven	27
3.5.3. Fokus på de nye mediene	28
3.5.4. En ny tid, en ny Grunnlov?	29
3.5.5. Et spørsmål om porno	30
4.0.0. Dagens Filmsensur	32
4.1.0 Den teknologiske utvikling	32
4.2.0. Medietilsynet	35
4.3.0. Lovverket	38
4.3.1. I sansenes rike	38
4.3.2. Endring av Grunnlovs § 100	41
4.3.3. Cannibal Holocaust	43
4.3.4. Endring av lov om film og videogram	49
4.3.5. Ny Straffelov	50
4.3.6. Nye filmer, nye forbud	50

4.3.7 Nytt lovforslag	59
4.4.0. Internasjonale forhold.....	62
4.4.1. Integrering av AMT	71
5.0.0. Drøfting	75
5.1.0. Vold og sex mer akseptert?	75
5.2.0. Hvorfor sensur.....	76
5.3.0. Konsekvensen av forbud	77
6.0.0. Konklusjon: Hvor står Norge i forhold til spørsmålet om sensur?	89
7.0.0. Litraturliste:	92
7.1.0. Bøker	92
7.2.0. PDF	93
7.3.0. Intervju	94
7.4.0. Nettsider.....	94
7.5.0 Filmer.....	95

1.0.0. Introduksjon

Jeg fikk ideen til denne oppgaven, under historiografiemnet, i 2013 samme året som det var jubileumsår for kinoloven. Det var derfor ikke helt tilfeldig at hovedtemaet for faget ble norsk filmsensurhistorie. Under dette faget hadde vi en ekskursjon til Oslo, hvor Berit Andersen, filmsakkyndig ved Medietilsynet, fortalte oss om hvordan filmsensuren var i dag. En av de tingene hun tok opp var filmer som var forbudt i Norge i dag.

Jeg hadde en idé om at forbud var noe som tilhørte fortiden og for barnepornografi og videoklipp av faktiske voldtekt og drap var en ting, dette er noe som helt klart burde være ulovlig. Men her var det snakk om spillefilmer, fiktive framstillinger som var frivillig utført av betalte skuespillere.

En fiktiv handling er selvsagt ikke det samme som en faktisk handling, og bør derfor bli sett på som en form for ytring. Så det en karakter gjør i en film bør derfor likestilles med en lignende handling som blir beskrevet i en fiksjonsbok. Det vil si at forbud var slik jeg så det, et brudd på ytringsfriheten.

Men hva er egentlig et forbud? Hvem er det som blir påvirket og hva er konsekvensene? Som nevnt så gikk vi gjennom sensurhistorien i løpet av historiografifaget og det viste seg at Norge har helt siden filmen krysset den nasjonale grensen, hatt et ganske skeptisk forhold til filmen. Å forby filmer eller klippe bort deler av filmer var standard praksis i en lang tid. Men som vi skal se i løpet av denne oppgaven, så har dette endret seg.

Dagens regulering av aldersgrenser og forbud er ikke noe som plutselig kom med Medietilsynet. Dagens sensursystem er et produkt av sosiale, politiske og teknologiske endringer som har oppstått gjennom historien, dette er endringer som har hent både her i Norge og utenlands. Oppgaven problemstilling er på bakgrunn av dette: *Hva er filmsensurens rolle i dagens Norge?* For å kunne svare på dette har jeg følgende forskningsspørsmål: *Hva har skjedd og på hvilken måte er filmsensurens rolle endret seg fram til i dag?* For som nevnt så er hvordan vi har det i dag et resultat av hvordan vi hadde det før. Vi kan kun forstå hva det er ved å svare på hvorfor det er sånn.

Definisjonen av sensur i denne oppgaven er som følger: *Blokkering eller begrensning av tilgang til medietjenester eller medieprodukter for enkelte individer eller grupper.*

Denne oppgaven vil hovedsakelig fokusere på filmsensur i forhold til voksne. Dette fordi min kompetanse og erfaring innen barnepsykologi og barnevern er begrenset, så jeg kommer ikke til å ta for meg spørsmål som for eksempel om dagens aldersgrenser er tilstrekkelige i forhold til barnets utvikling og lignende.

2.0.0. Metode

Denne oppgaven er delt opp i følgende hoveddeler:

3.0.0. Norsk filmsensurhistorie: Hvor jeg går gjennom den norske filmhistorien i kronologiskrekkefølge med hovedfokus på filmsensuren.

4.0.0. Dagens filmsensur: Går jeg igjennom distribusjonsteknologiens utvikling, Medietilsynet, dagens lovverk og norsk filmsensur i forhold til andre nasjoner og internasjonale reguleringer.

5.0.0. Drøfting: Tar jeg for meg spørsmålene: Hvorfor vold og sex har blitt mer akseptert i media? Distribusjonsteknologiens påvirkning på filmsensuren? Hvor problematisk er det med fri tilgang til uregistrerte filmer? Og til slutt hva som er konsekvensene av dagens forbud mot enkelte filmer?

Noen av kapitlene i denne oppgaven er delt opp i flere deler, jeg har derfor nummerert kapitlene for å gjøre denne oppgaven mer oversiktlig.

I denne oppgaven vil jeg ta for meg blant annet historiske hendelser og juridiske avgjørelser. Jeg vil derfor bruke blant annet litteraturstudie som metode. Det vil si at jeg gjør en innsamling av informasjon som vil i stor grad foregå via akademisk litteratur og offentlige dokumenter. Dette vil da være en systematisk litteraturstudie, hvor fokuset er filmsensurens utvikling i Norge og dens bakgrunn. Det har blitt skrevet en god del om filmsensurens historie i Norge. Mine hovedkilder når det gjelder det historiske, er blant annet *Film til folket: Sensur og kinopolitikk i 100 år* (2013) hvor jeg har fokusert på enkelte kapitler som tar for seg de spesifikke temaene, som jeg kommer til å skrive om i denne oppgaven. Sigurd Evensmo har også skrevet en god del rundt sensurspørsmålet,

så jeg kommer derfor til å bruke en del av hans tekster og jeg kommer også til å trekke inn diverse andre artikler fra diverse tidsskrifter basert på deres relevansen for oppgavens emne. Dette er da i stor grad snakk om tekster som er publisert for offentligheten og har blitt gjennomgått av andre på forskningsfeltet. De fleste av disse tekstenes hovedformål er å informere og undervise. (T. Syvertsen, 2004)

Oppgaven vil også gå inn på juridiske avgjørelser og utviklingen av dagens lovverk angående filmsensur. Dette vil da hovedsakelig være proporsjoner, høringer og andre former for offentlige dokumenter, som enten har vært med på å forme lovverket eller gir et innblikk i utviklingsprosessen og tankene bak. Det er selvsagt viktig å huske at flere av disse teksten er utarbeidet av politikere og organisasjoner som kan ha en interesse av å bli representert på en spesifikk måte. Man må derfor ha det i bakhode hvem uttaler seg om *hva* og *hvorfor*. (T. Syvertsen, 2004)

Men litraturstudier alene er ikke nok for å besvare problemstillingen. Det er en god og effektiv måte å få oversikt, man kan se på det som oppgavens grunnmur. Men da kan man veldig fort ende opp med å kun ramse opp tidligere forskning. Derfor så vil jeg i tillegg bruke kvalitativ metode, i form av kvalitative intervjuer. Jeg kontaktet Medietilsynet om at jeg holdt på å skrive denne oppgaven og derfor ønsket å intervju personer i Medietilsynet og det ble da avtalt hvilke dager som passet og hvem jeg skulle intervjuer.

Det er selvsagt flere metoder som kan brukes blant annet den kvantitativ metode hvor man da heller baserer seg på spørreskjemaer. Man kan si at den ene metoden gjør det den andre ikke gjør. Hva man får ut av den kvantitative metoden er data basert på for eksempel hvor mye noe er, hvor ofte noe skjer eller hvor mange som er enige eller uenige i en spesifikk sak. Dette veldig nyttig i mange tilfeller og man kan gjennom dette få et grunnlag generalisering. Man kan da få en oversikt over helheten. Denne metoden er da mindre nyttig hvis det man ønsker å få svar på er spørsmål som angår *hva*, *hvorfor* og *hvordan*. (B. Gentikow, 2005)

Det er da de siste nevnte spørsmålstypene som denne oppgaven stiller og kvalitative metoden er derfor det logiske valget. Målet med denne metoden er å oppnå en forståelse av et fenomen, i dette tilfellet filmsensur. Det kvalitative intervjuet fungerer da slik at

man starter med å lage en intervjuguide. Her tydeliggjør man hvilke område og temaer man ønsker å ta opp. For det kvalitative intervjuet er i motsetning til spørreskjemaet som blir brukt i kvantitativ metode, mer ustrukturert. Gjennom det kvalitative intervjuet ønsker man å oppnå en dialog mellom intervjuer og respondent, en form for to-veis kommunikasjon. Mens i spørreskjema vil det da være kun en-veis kommunikasjon, respondenten fyller ut svarene på de gitte spørsmålene og leverer dem inn. (B. Gentikow, 2005)

Det man da oppnår gjennom denne formen for dialog er at man kan få en dypere innsikt i holdninger den enkelte måtte ha og det er en viss form spontanitet som kan føre til at den enkelte kan komme med enkelte ting som kanskje ikke villet komme fram i et spørreskjema eller en mail. Det negative er at den enkelte ikke har all informasjonen tilgjengelig. Når man kommuniserer for eksempel via mail, så kan man som regel ta seg tid til å dobbeltsjekke fakta eller lete opp informasjon før man gir et endelig svar. Under intervjuene jeg hadde med Medietilsynet, så hendte det at det ble noen små avbrudd fordi personen jeg intervjuet måtte hente noen dokumenter på kontoret sitt eller finne dem fram på sin bærbare pc. De viste selvsagt hva jeg hovedsakelig var ute etter og de hadde forbrett seg, men det kom opp enkelte ting som vi ikke hadde tenkt ville dukke opp. Dette kan da være ganske forstyrrende, men når man har en slik dialog så kan man ikke forutsi alt som måtte dukke opp. (B. Gentikow, 2005)

Det er også viktig å sørge for at selve intervjuet blir gjort på et sted hvor forstyrrelser vil være minimalt. Et felles kjøkken eller en kafé kan være problematisk hvis det er mye trafikk. Vi fikk da bruke et møterom som var generelt godt skjermet fra de andre kontorenes støy på Medietilsynet, noe som fungerte meget bra. (B. Gentikow, 2005)

Når det gjelder dokumentering av selve intervjuet så er det viktig å sikre seg. I tillegg til å ta notater, så tokk jeg også lydopptak på min mobil og min bærbare pc. Å bruke mobil og pc for å ta opp intervjuet kan virke overflødig, men hvis det skulle vise seg at det hadde skjedd noe teknisk feil med den ene, så ville jeg fremdeles ha den andre som back up. I tillegg tokk jeg notater gjennom alle intervjuene for sikkerhet skyld. (B. Gentikow, 2005)

Å ta lydopptak av et intervju kan i noen sammenhenger være problematisk. Men de jeg intervjuet var fullt klar over hva jeg drev med og de gjorde det klart at lydopptak ville være uproblematisk. En annen ting man bør tenke over er eventuelt personlige opplysninger som måtte dukke opp under intervjuet. I dette tilfellet var dette også uproblematisk. Jeg gjorde det klart for dem før intervjuet at jeg kom til å stille spørsmål om deres bakgrunn, spesifikt utdanning og eventuelt tidligere arbeidserfaringer og at de vil bli nevnt med fullt navn og arbeidstitel i selve oppgaven. Jeg har også sendt inn og fått godkjent meldeskjema av NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste). (B. Gentikow, 2005)

En annen ting som er viktig når det gjelder kvalitativt intervju, er tiden man har med den enkelte. Det er alltid bedre å sette av for mye tid enn for lite. En av grunnene til at man velger å ha et slikt intervju er fordi man ønsker utdypende svar. Her gjelder det selvsagt å formulere spørsmålene slik at det faktisk åpner for denne typen utdypende svar. Så man må regne med den enkelte vil bruke tid på å svare, men samtidig så må man være forberedt på å komme med oppfølgingsspørsmål som man ikke nødvendigvis hadde planlagt på forhånd, dette vi da igjen ta opp tid. Det er også viktig å være forberedt på eventuelle forsinkelser. Personen du skal intervjuer kan være forsinket eller hvis du skal ta lydopptak så kan det dukke opp tekniske problemer osv. alt dette må man da være klar over når man planlegger et intervju. (B. Gentikow, 2005)

Når jeg var hos Medietilsynet, fikk jeg da cirka en og en halv time per person. Noen ganger gikk det litt over tiden andre ganger ble vi ferdig tidlig, men jeg følte at jeg fikk den tiden jeg trengte med hver enkelt.

Etter intervjuet begynner da jobben med å transkribere. Jeg hadde som sakt både lydopptak og notater. Jeg brukte hovedsakelig lydopptakene under transkriberingen, men mennesker snakker på samme måte som når man skriver. Så jeg brukte også notatene en god del for å dobbeltsjekke at det jeg hørte var riktig. Men notatene i seg selv var ikke alltid nok. Når jeg noterte under intervjuet så skrev jeg ikke ordrett det de sa, jeg kan dessverre ikke skrive så fort. Så notatene var hovedsakelig sammendrag og begynner å snakke om noe annet. Det også enkelte som snakker raskere enn andre og

selv om man forstår hva de mener der og da, så kan det hende at man kan bli litt forvirret når man hører det på nytt i etterkant.

Jeg la derfor lydfilene inn i programmet Adobe Audition, som er et lydredigeringsprogram. Her kunne jeg lett dra lyden ut, slik jeg lettere kunne finne enkelt setninger eller ord også isolere disse slik at jeg kunne lettere høre dem flere ganger. Jeg kunne også sette ned farten, slik at enkelt ting ble mer forståelig. Det hendte at det var enkelte ganger hvor jeg ikke greide å høre hva som ble sagt og notatene ikke var til hjelp. Da sendte jeg en mail til den personen det gjaldt og spurte om de hadde en ide om hva som ble sagt, og som regel så fikk jeg en avklaring.

Et spørsmål som dukker opp når man transkriberer er om man må ta med absolutt alt. Det blir som regel en god del repetisjon, spesielt når man intervjuer flere personer om det samme temaet. Og det er ofte at den man intervjuer kommer med anekdoter eller andre eksempler, som virker uinteressant eller kanskje man ser ikke helt hva det har med det temaet man snakker om. Men bare fordi det ikke virker interessant eller relevant når man sitter å transkriberer, betyr det ikke at det kan bli relevant når man faktisk sitter og skriver selve oppgaven. Det kan fort bli mye arbeid hvis man skriver om noe også husker man at den ene personen kom med et eksempel som passer perfekt, men så har man ikke tatt det med i transkribering og må derfor høre gjennom lydopptakene på nytt for finne den delen. Så det er derfor viktig å få med alt.

Når det gjelder hvordan jeg kommer til å bruke intervjuene i denne oppgaven så vil jeg først skrive dem om. Som nevnt tidligere så er det muntlige ganske annerledes enn det skriftlige. Så jeg kommer til å redigere det jeg har transkribert til et mer litterært språk. Det er selvsagt viktig å unngå feilsitering, så jeg kommer selvsagt til å passe på at selv om setningene vil bli skrevet om, så vil det fremdeles være den samme meningen. I selve oppgaven vil intervjuene bli brukt til å forklare nærmere enkelte temaer, men også til å gi et innblikk i hvordan Medietilsynet operer og eventuelle meninger de enkelte som jobber ved Medietilsynet måtte ha om det gitte temaet.

3.0.0. Norsk filmsensurhistorie

I denne delen vil jeg ta for meg filmsensurens historie fra da filmen først kom til Norge helt fram til 90-tallet. Som nevnt i *Introduksjonen* så er dagens filmsensur et produkt av en prosess og forstå det endelige produktet må vi forstå prosessen. Jeg har derfor gått gjennom denne prosessen steg for steg. Det kan være lett tenke seg historien som en rød tråd hvor en hendelse føret til en annen osv. men som vi skal se, så er denne prosessen bygd opp forskjellige nivåer, sosiale, politiske og teknologiske. Vi vil se at prioriteringene endrer seg i takt med endringer i disse forskjellige nivåene.

3.1.0. 1900 -1940: Det nye mediet, den nye faren

Når kinoen kom til Norge tidlig på 1900-tallet, ble den sett på som en eksotisk kuriositet og et eksempel på teknologisk framgang. I begynnelsen var filmene hovedsakelig dokumentariske og tok for seg blant annet reiseskildringer o.l. Men etter hvert begynte filmskaperne å fortelle fiktive historier, som romantiske dramaer og komedier. I disse filmene ble scenene etter hvert mer actionfylte og erotiske. Flere ble nå bekymret for denne utviklingen og for hva slags påvirkning filmen kunne ha på menneskets sinn. Det kunne tenkes at filmens avbildning av moralsk forfall kunne smitte over til befolkningen. Det var spesielt med tanke på såkalte «pikante» filmer som ofte inneholdt scener med kvinner som var delvis eller helt nakne og befant seg i usømmelige situasjoner.

Det var hovedsakelig barna man var bekymret for. Det kom meldinger fra blant annet lærere om at barn hadde begynt å stjele for å få penger til å gå på kino, man mente også at filmen ikke bare var skadelig for moralen, men også fysisk skadelig. Det var leger som mente at barn fikk vondt i øynene og at synet ble redusert når de så på film over lengre tid. (Nymo, 2003; Skretting, 2013)

Det var flere interessegrupper som gikk hardt ut mot filmen, blant disse var det sedelighetsforeningene som sto sterkest. Flere av medlemmene i disse foreningene hadde høy utdannelse og de hadde også en betydelig innflytelse på datidens politikk gjennom lobbyvirksomhet. I perioden fra 1910 og utover økte motstanden mot kinoen. Så i 1912 bestemte Justis- og Politidepartementet å utarbeide en norsk kinolov. Loven

ble ferdigstilt i 1913 og det endte med at filmen skulle sensureres av staten, mens kommunene skulle ha monopol over filmvisningen. I følge §§ 3 og 4 ville kommunestyret i hver enkelt kommune kunne nekte å vise en film selv om den var godkjent av Statens Filmkontroll. Selv om hovedfokuset var å verne barna, ble filmen sensurert likt for hele befolkningen uansett alder. (Nymo, 2003)

Det var ikke før i 1921 at en lov om 16-års aldersgrense ble vedtatt i Norge. Det begynte med at sensorene følte at det var flere filmer som hadde god kvalitet, men hvor innholdet kunne være problematisk ovenfor barn. De hadde også fått meldinger fra personer som mente at sensuren ikke var streng nok, spesielt med tanke på barn. Det var også flere filminteresserte som ønsket en innføring av aldersgrense slik at de kunne se flere storfiler uklippet. Loven trådte i kraft 1922. Men selv med et delt publikum ble ikke sensuren mer liberal med det første, dette fordi sensorene også måtte ta hensyn til ungdommen. (Nymo, 2003; Skretting, 2013)

Det var ikke bare det seksuelle som var problematisk, slåsskamper og skuddvekslinger var ikke uvanlig i filmene. For eksempel i 1908 begynte det franske filmproduksjonsselskapet *Éclair* å produsere filmer om mesterdetektiven Nick Carter (Abel, 1998). Dette var noe som mange mente var alt for voldsomt for et barnesinn, men det var først 30-tallet at krimfortellinger virkelig ble populært på kinoene. Tidligere var det loven mot skurkene, men nå begynte man å fortelle historier fra skurkenes ståsted, med filmer som f. eks *Little Caesar* (1931) og *The Public Enemy* (1931). Selv om disse filmene alltid ente med skurkenes undergang, var det helt klart at man fikk en viss sympati for disse kriminelle karakterene nettopp ved at historien ble fortalt fra deres synsvinkel, noe som selvsagt var helt uakseptabelt. Men på denne tiden så var det fremdeles det seksuelle som fikk hovedoppmerksomheten.

Fra begynnelsen og fram til slutten av 20-tallet, var all hentydning til sex sensurert. Det var ikke uvanlig å klippe bort nærbilder av karakterers ansikter, spesielt hvis uttrykket viste seksuelt begjær. Intime dansescener kunne være problematiske, dette gjaldt også scener med lengre kyss. Når Sigurd Nergaard ble kontrollsjef for Statens Filmkontroll ble færre filmer forbudt, men klippingen ble uforandret. Det var på begynnelsen av 30-tallet at synet på seksualitet begynte å bevege seg i en mer liberal retning. I 1931 tok

Bernt A. Nissen over som kontrollsjef. Under hans ledelse ble antallet av sensurinngrep på scener med seksualmoralisk karakter redusert. (Nymo, 2003)

Men selv om filmsensuren hadde beveget seg i en mer liberal retning, gjorde Nissen det klart at filmsensur var en nødvendighet. Akkurat som en teateroppsetning ble tilpasset det norske publikum, var det Statens filmkontrolls oppgave å tilpasse filmen. Han forsvarte også aldersgrensesystemet ved å henvise til psykologi. Gjennom psykologi basert på Sigmund Freuds, hadde man fått en større forståelse for de tidlige barneårenes betydning for senere utvikling. Nissen mente at det var viktig å skåne barna fra det grusomme, slik at de ville forlate det «sadistiske» stadiet og utvikle seg i en mer pasifistisk retning. Han gjorde det klart at seksualitet var en del av menneskets natur og at en «naturlig erotikk» var positiv «stimulus» på livet. Det var jo mye seksuelt ellers i livet, noe som selvsagt var en nødvendighet og han mente at det var viktig at filmen representerte samfunnets konvensjoner. (Nymo, 2003)

Liberalisering av synet på seksualitet var også noe som skjedde i resten av samfunnet. På dette tidspunktet sto man ved et veiskille. På den ene siden var de kulturradikale og sosialmedisnerne, mens på den andre siden var det de kulturkonservative. Bakgrunnen for dette veiskille var basert på utviklingen innen seksualvitenskapen og psykoanalysen, som førte til en større åpenhet rundt seksualitet i samfunnet. Det endte med at sosialmedisnerne fikk fram sin vilje, men spørsmålet om hva som kunne og ikke kunne vises var fremdeles åpent. (Nymo, 2003)

At færre filmer ble forbudt i denne perioden hadde også mye med USAs innføring av *The Production Code*. Etter en rekke skandaler i Hollywood, begynte flere, spesielt religiøse konservative, å stille spørsmål ved filmens moralske side. Det var på den tiden flere sensurorganisasjoner i de forskjellige statene som ikke hadde noe direkte med hverandre å gjøre. Hollywood ønsket derfor en nasjonal sensurorganisasjon, slik at de da kunne forholde seg til kun ett system. Motion Pictures Production and Distributors of America (MPPDA) ble opprettet og ledet av Will H. Hays. I 1927 kom MPPDA med en liste over *dont's and be carefuls*. Det gikk hovedsakelig ut på å unngå avbildning av sex, stoffmisbruk, hvite slaver og negativ framstilling av kirken. (Cohen, 2004)

I 1934 så ble *The National Legion of Decency* (NLD) grunnlag av den Katolske kirken, denne organisasjonen anmeldte filmer, og oppfordret alle katolikker å ikke se filmer som de mente var moralsk forkastelige. Det tok ikke lang tid før Jødiske og protestantiske organisasjoner startet å støtte NLDs arbeid. NLD truet nå Hollywood med nasjonal boikott hvis de ikke sluttet å produsere det de mente var moralsk forkastelige filmer. Hays fryktet at en utenforstående organisasjon ville kunne få en viss kontroll over filmindustrien. Så sommeren 1934 opprettet han *The Production Code*, denne koden ville bli fulgt opp av *The Production Code Administration* (PCA) som ville se gjennom filmene, og hvis de holdt seg til koden, ville få *seal of approval*. Hays la nå press på studioene om ikke å gi ut filmer som manglet godkjenning fra PCA (Cohen, 2004). På denne måten kom flere av filmene fra USA «ferdig sensurert» til Norge. (Nymo, 2003)

3.2.0. 1940-1945: Krigen

I 1939 fikk Tyskland viljen sin, når filmen *Confessions of a Nazi Spy* (1939) ha premiere i Norge fikk samtlige nordiske land beskjed fra Tyskland, om at de ville se på det som en fiendtlig handling om denne filmen ble tillat offentlig visning. Bernt Nissen kontaktet Utenriksdepartementet (UD) angående saken. Det ble konkludert med at det tryggeste ville være å ikke la filmen passere sensuren og det endte da med at filmen ble totalforbudt i Norge (Dahl, Gripsrud m.fl, 1996)

Denne avgjørelsen skapte ganske stor oppsikt fordi det viste seg at det var ekspedisjonssjefen i UD, som hadde anbefalt Nissen om å ikke godkjenne filmen og ikke statsråden. Dette var også problematisk med tanke på at politiske hensyn ikke kunne legges som grunnlag for Filmkontrollens avgjørelser, i følge den da rådende rettstilstanden. Man kan i ettertid spørre seg om hvorvidt dette var juridisk riktig, men det er tydelig at UD var mer åpen for press av fremmede stater på denne tiden og at de var villige til å bøye visse grenser hvis nødvendig (Dahl & Bastiansen, 2000).

Når selve okkupasjonen av Norge startet, sendte Tyskland Josef Terboven, som Norges Reichskommissar. Hans oppgave var offisielt, kun å overvåke og veilede forvaltningen av landet, men tok etter hvert en mer direkte og aktiv kontroll. Hvor filmbransjen ikke var ~~ikke~~ et unntak. Wilhelm Müller-Scheld ble satt som avdelingsleder for film og teater,

og under hans ordre ble kontorer til amerikanske distributører stengt. Den offisielle grunnen var at selskapene som disse distributørene representerte hadde laget antinazistiske filmer. Det ble så forbudt å vise britiske filmer og ikke lenge etter var det tid for å rydde opp i Oslo Kinematografers ledelse (Helseth, 2013).

Gustav Berg-Jæger som hadde meldt seg inn i NS (Nasjonal Samling) han hadde lang erfaring fra film og kinobransjen, tok over jobben til tidligere direktør, Kristoffer Aamodt. Aamodt mistet også sin stilling som leder ved Kommunale kinematografers Landsforbund (KKL) og som formann ved Norsk Film AS. Norge hadde på denne tiden ikke et eget forvaltningsorgan for film, dette ble ikke etablert før i 1941 med opprettelsen av Statens Filmdirektorat (Helseth, 2013).

Men hvem skulle lede dette nye direktoratet? Tanken var å finne noen som var faglig troverdig, så Müller-Schelds første valg var Tancert Ibsen. Men Ibsen takket nei til stillingen, så den gikk isteden til Leif Sinding. Sinding hadde lang erfaring som både regissør og filmprodusent. Han hadde også sterke meninger om det daværende filmproduksjonssystemet i Norge og ikke minst det kommunale kinosystemet. Dette førte til flere forordninger og senere i 1944 kom en ny lov om film, som satte store deler av *Kinoloven av 1913* ute av spill. (Helseth, 2013).

Når det gjaldt selve sensursystemet så var Nissen fremdeles kontrollsjef ved Statens Filmkontroll. Sammen med Karen Skaug og litteraturprofessor A.H Wisnes utgjorde Filmkontrollens sensorer. Arbeidet deres var ikke alltid uforstyrret og det kom ofte innblanding fra både Reichskommissariatet og Statens Filmdirektorat. Det skal ikke ha vært uvanlig for Statens Filmkontroll å få besøk av diverse representanter fra tyske myndigheter som forlangte å få delta i selve sensureringen av film. Og som nevnt tidligere, førte dette til et større fokus mot politisk og ideologisk sensur. Blant annet så fikk direktoratet beskjed fra Müller-Schelds om kommunistiske og antityske tendenser i svensk film. Amerikansk og britisk film ble også totalforbudt. (Helseth, 2013)

De fleste paragrafene fra *Kinoloven av 1913* ble som sagt opphevet, noe som førte til at Nissen og hele hans stab ble oppsagt 1941. Det var nå kun en filmsensor og den stillingen gikk til Leif Ottar Berger, han skulle nå utføre et arbeid som tidligere ble gjort av ti personer. Grunnen til dette var at det nå var kun fokus på politiske retningslinjer,

alt annet ble nedprioritert. Som sagt så ble ikke hele *Kinolovent av 1913* fjernet, men en av de mer drastiske endringene fra sensurperspektiv var i forhold til forhåndsgodkjenning av «opptakelse av dramatiske filmer» (§ 2). Det vil si forhåndskontroll av manuskript eller synopsis, Konsekvensen av dette ble blant annet Tancerd Ibsen fikk sitt manus, som var basert på Alexander Kiellands roman *Else*, refusert. Begrunnelsen for dette var at de negative kreftene ikke måtte seire (Helseth, 2013).

Det var nå Filmdirektoratet som tok på seg sensureringsjobben og det viste seg at det ikke var nok å kun sensurere spillefilmer. De ønsket også å sensurere smalfilm som f. eks. reisefilm og undervisningsfilm. Men heller ikke det var godt nok og de begynte også å sensurere dokumentar og nyhetsfilmene (Helseth, 2013).

Når krigen endelig var over, kunne det norske folk igjen se amerikanske og britiske filmer. Den 12. mai 1945 ble det vist filmer som eksilregjeringen hadde tatt med fra England. Dette var filmer som allerede hadde blitt tekstat på norsk, men de hadde ikke blitt sett gjennom av noen sensurorgan på forhånd. Det var lenge før Statens Filmkontroll var etablert og Bernt A. Nissen var tilbake på jobb (Helseth, 2013).

3.3.0. 1950-1970: Seksuelle utfordringer fra våre naboer

Sverige begynte på tidlig 50-tallet å produsere filmer som skildret seksuelle forhold mellom tenåringer og brøt derfor med daværende tabuer. Dette var hovedsakelige tragedier som ofte ende i katastrofer. Men det var på 60-tallet at forholdet mellom svensk film og norsk sensur ble problematisk. Det gjaldt spesielt Vilgot Sjömans *491* (1964), *Jag är nyfiken – gul* (1967) og Ingmar Bergmans *Tystnaden* (1963). Disse filmene ble ikke forbudt, men deler av filmene ble klippet, noe som førte til økt motstand mot filmsensuren. (Evensmo, 1971; Skretting, 2013)

I følge Kinolovens av 1913 § 8 skulle filmer som ”[...] bilder, hvis forevisning de mener vilde stride mot lov eller krænke ærbarhet eller virke forraande er moralsk nedbrytende [...]” ikke måtte bli vist offentlig. Dette i seg selv var egentlig ikke så problematisk, men etter hvert som filmen utviklet seg, kom spørsmålet om film ikke

også var kunst. Hvis det viste seg film faktisk var kunst hvorfor skulle det da bli behandlet annerledes enn f. eks maleri eller litteratur? (Skretting, 2013)

En av de som var kritiske til denne sensuren var Foreningen Fri Film, som helt klart mente at man ikke kunne sensurere filmkunst. Andre filmer, spesielt med tanke på de som ble produsert i Hollywood, hadde ikke Foreningen Fri Film noen problemer med at ble sensurert. Men hvor går egentlig grensen mellom kunst og ikke-kunst? (Dahl & Bastiansen, 2000)

De fleste svenske filmene innenfor seksualrealismen var generelt sett alvorlige filmer med tragiske utfall. På denne tiden hadde Danmark begynt å produsere en mer humoristisk form for erotisk film, noe som kan virke som en slags motvekt på de mer alvorlige svenske filmene. I 1969 hadde danskene avskaffet filmsensuren, begrunnelsen var at det ikke fantes noen dokumentert bevis for at filmen hadde noen negativ påvirkning på friske voksne og noen måneder tidligere hadde de avskaffet loven for pornografi. Dette førte til komedier som f. eks *Mazurka på sengekanten* (1970), men ikke alle danske erotiske filmer fra denne perioden var komedier. Disse erotiske filmene var uansett uakseptable i et anstendig samfunn som Norge. (Evensmo, 1971; Skretting, 2013)

3.4.0. 1970-1980-tallet: Lettere tilgang, en ny utfordring

I denne perioden begynner det som jeg har kalt *distribusjonsrevolusjonen*, som fører til økende frihet i forhold til hvor når man kan se film. Dette er også en periode hvor lovverket virkelig blir satt på prøve som og det blir gjort flere juridiske endringer. Vi skal se på det som påvirker det ene det andre og det er snakk om en generell kompleks situasjon. Jeg har derfor valgt å dele opp denne perioden i mindre deler basert spesifikke hendelser, slik at det skal være lettere å få oversikt.

3.4.1. Hjemmevideoen

På tidlig 70-tallet kom VHS-en (Video Home System) til Norge og dermed ble filmens rolle totalt forandret. Man var ikke lenger avhengig av å være på et spesifikt sted til en spesifikk tid for se en film. Man kunne se den hjemme eller hos en venn, man kunne sette den på når man ville, stoppe den og se resten ved en senere anledning hvis man

ønsket det. Man var nå hverken bundet til kinoen eller tv-en. I begynnelsen var fokuset på å bruke den nye teknologien i blant annet undervisning og opplæringsøyemed. Dette var hovedsakelig innen institusjoner, skoler og andre virksomheter. Dette fordi videospillere var altfor dyre for allmennheten i begynnelsen. Men på slutten av 70-tallet ble videobransjen etablert i Norge og i 1980 kom den første butikken som spesialiserte seg kun på video og tre år senere var det omtrent 2000 videoforhandlere rundt omkring i landet. Videospillere var fremdeles litt for dyre for de fleste, men videoutleiere løste dette ved å også leie ut videospillere til en akseptabel pris. (Smith-Isaksen, 2013)

Det norske lovverket var basert på at film var noe man enten så på kino og kanskje på tv. Denne begrensningen i valgmuligheter førte til at det var relativt enkelt å kontrollere det allmennheten fikk se. For på denne tiden ble Hollywood mer *auteur*-sentrert og man begynte også å gi regissørene mer frihet, noe som førte til det som senere ble kjent som *American New Wave*, hvor eksperimentering ble mer vanlig. Men i starten var de store produksjonsselskapene skeptiske til videoen fordi den ble sett på som en konkurrent til kinoen og siden de hovedsakelig fokuserte på kinoen, hadde den norske stat juridisk kun grunnlag for regulere filmene. Mens i videobransjen var det flere som nå så en mulighet nettopp på grunn av mangelen på regulering. Det at de store produksjonsselskapene var skeptiske til videoen, førte til at tilbudet hovedsakelig var basert på produksjoner fra mindre selskaper, noe som igjen påvirket gjennomsnittskvaliteten på videoutvalget. Alt dette førte til at videoen fikk en lav kulturell status. (Smith-Isaksen, 2013)

Det at videoen ble sett ned på kulturelt, var for myndigheten uproblematisk. I 1979 ba videobransjen selv om regulering, men myndighetene mente at det daværende lovverket var mer enn godt nok. Dette endret seg året etter, hvor blant annet under NRKs debattprogram, *På Sparket*, viste et montasjeklipp hvor de hadde satt sammen forskjellige voldsscener fra diverse filmer. Dette førte til massiv medieoppmerksomhet og spørsmålet rundt fremstillingen av vold på video, og dette ble ofte tatt opp i stortingets spørretime. Det er lett å se likhetstrekk mellom debatten om videoen og utviklingen av kinoloven. Akkurat som videoen ble sett på som et lavkulturelt alternativ til kinoen, ble kinoen i sin tid sett på som et lavkulturelt alternativ til teateret. (Smith-Isaksen, 2013)

3.4.2. Blasfemiske Brian

1980 var året da Monty Python's *Life of Brian* (1979) skulle ha premiere i Norge. Men dette skjedde ikke. I Norge hadde komiker trioen *Press* (1979) skapt kontrovers med en sketsj som var basert på bedehusmiljøet. Det gikk så langt at det ble tatt opp til Stortingets spørretime. Senterpartiets Ragnar Udjus ønsket å vite hva daværende kirke og kulturminister Einar Førde hadde tenkt å gjøre med saken. Førde gjorde det klart at hans intensjon var å gjøre «absolutt ingenting». (Vegard Higravf, 2004)

Så når *Life of Brian* skulle komme til Norge, skrev Dagbladet 2. januar 1980: «Jesus – komedie som får *Press* til å ligne et menighetsblad». Dette var ment som en hedersbetegnelse og film en veldig positiv resymé i avisen. Filmen ble sett gjennom av Statens Filmkontroll som ønsket den skulle bli sett gjennom en gang til, men denne gangen med det bredere panel. På den tiden var det vanlig at kun to filmsakkyndige så gjennom filmene. Men i spesielle tilfeller kunne man kreve at filmen ble gjennomgått av flere sakkyndige, noe som skjedde i dette tilfellet. (Vegard Higravf, 2004)

I følge Lov om offentlig froevisning av kinematografbilleder står det blant annet i § 8 at Filmkontrollen ikke måtte godkjenne filmer som strider mot lov, krenker ærbarhet, eller virker forrående eller moralsk nedbrytende. Filme endte med å få et forbud basert på straffelovens § 142, også kjent som blasfemiparagrafen. Der står det: «Den som i ord eller handling offentlig forhåner eller på en krenkende eller sårende måte viser ringeakt for nogen trosbekjennelse hvis utøvelse her i riket er tillatt eller noget lovlig her bestående religionssamfunds troslærdommer eller gudsyndyrkelse, eller som medvirker hertil, straffes med bøter eller med hefte eller fengsel inntil 6 måneder. Påtale finner bare sted når allmenne hensyn krever det.» (Lovdata.no)

Dette var et historisk vedtak. Sist denne paragrafen ble brukt var i 1933, hvor Arnulf Øverland ble stilt for retten på grunn av sitt foredrag *Kristendommen, den tiende landeplage*. Øverland ble frikjent i rettsaken. Siden da var denne paragrafen kjent som en «sovende» bestemmelse, så det at ble brukt nå var svært spesielt. (Vegard Higravf, 2004)

Mediene gikk hardt ut mot Filmkontrollens avgjørelse, men det var også flere konservative kristne som var enige med avgjørelsen. Distributørselskapet Synchron Film

bestemte seg for å gå til sak mot Filmkontrollen. De ønsket først bringe saken for ombudsmannen, men ombudsmannen hadde ingen myndighet til overprøve Filmkontrollens vedtak. Det eneste han kunne gjøre var å spørre Filmkontrollen om de kunne se filmen på nytt. Selv om Filmkontrollen hadde sett filmen på nytt, er det lite sannsynlig at de ville gjøre om på vedtaket. (Vegard Higravf, 2005)

Så Synchron Film mente derfor at den riktige veien å gå ville være en rettsak. Dette var noe de mente angikk hele filmbransjen og tok derfor kontakt med *Norske Filmbyråders Forening*, *Norske Kinorejseres Forbund*, *Norsk Filmforbund* og *Kommunale Kinematograferes landsforbund*. Etter flere måneder uten noe nytt om saken, kom Filmkontrollen fram til et kompromiss. Forbudet mot filmen frafalt, men filmen måtte ha en forklarende tekst i filmen innledning, som skulle utarbeides mellom Filmkontrollen og Synchron Film, filmen fikk også aldersgrensen 18år. I 1990 ble det foretatt en omsensur og filmen har i dag 15årsgrense og forteksten har blitt fjernet. (Vegard Higravf, 2005)

3.4.3. Utredning av en ny straffebestemmelse

I 1981 fikk Straffelovrådet i oppdrag å utrede en ny straffebestemmelse, som skulle omhandle voldsskildringer i blant annet film, video og tegneserier. Arbeidet ble gjennomført svært effektivt, og forslaget til den nye straffebestemmelsen ble som følger:

«Med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder eller med begge deler straffes den som i ervervsvirksomhet utgir eller frambyr til salg eller leie film eller videogram der det i underholdningsøyemed er gjort utilbørlig bruk av grove voldsskildringer. Det samme gjelder den som gjør slik bruk av grove voldsskildringer i fjernsynssending eller i formidling av slik sending her i riket. Straffeansvaret omfatter likevel ikke den som bare har deltatt i den tekniske virksomhet i tilknytning til sendingen eller formidlingen. Medvirkning straffes på samme måte. Uaktsomhet straffes likt med forsett. Paragrafen gjelder ikke for film eller videogram som Statens Filmkontroll har godkjent til offentlig framvisning. Påtale finner bare sted når allmenne hensyn krever det.» (OT prp nr 54 1981-1982)

En av Strafferådets argumentasjon for bestemmelsen, var i stor grad basert på en svensk undersøkelse, hvor det ble påvist at flertallet av filmer hadde voldelig innhold og at det var opp til 16 % filmer som kunne betegnes som spesielt sadistiske. Det var kun to av de 33 som gikk imot en straffebestemmelse. Politimesteren i Kristiansand mente at det ikke var behov for en slik bestemmelse:

«En antar at det skulle være mulig å motvirke eventuelle skadevirkninger av film/videovold ved opplysningsvirksomhet om hvordan volden egentlig lages slik NRK fjernsynet viste for en del år tilbake.» (OT prp nr 54 1981-1982)

Departementet var enige med at opplysnings og holdningsarbeid var viktig, men at dette alene ikke var nok. Den andre som var uenig i straffebestemmelsen var politimesteren i Trondheim, som var enig i at fremstilling av vold kunne ha en negativ virkning, men han mente også at:

«... oppfatninger man danner seg både i dette og lignende spørsmål, mer bygger på tro enn på viten. Straffelovrådet anfører at litteraturen fra de senere år synes å bekrefte antagelsen om skadelig påvirkning av voldsskildringer. Likevel må jeg dessverre si at dette ikke overbeviser meg. Jeg tror ikke den foreslåtte straffebestemmelse vil føre til mindre vold i vårt samfunn.» (OT prp nr 54 1981-1982)

Han var også svært skeptisk til håndhevelsen av straffebestemmelsen og at det for ham, virket mer som om bestemmelsen var ment mer som holdningsstyrende, enn å faktisk ha praktiske konsekvenser.

«Jeg er ingen varm tilhenger av sovende straffebestemmelser. Vi har en del fra før, og jeg synes ikke det bør innføres flere. Med hensyn til håndhevelse av slike bestemmelser, viser jeg til straffelovrådets anførsler vedkommende straffelovens § 211. Jeg er enig i disse anførsler, men jeg trekker (som allerede antydnet) en annen konklusjon enn straffelovrådet. Jeg mener vi bør ha så få straffebestemmelser som mulig, men at vi til gjengjeld skal håndheve bestemmelsene så effektivt som mulig. Jeg mener samtidig at de

samfunnsspørsmål som ikke kan løses ved hjelp av straffebestemmelser, bør løses på andre måter. Jeg liker ikke å innbille allmennheten at politiet har et ris bak speilet, når det ved nærmere ettersyn viser seg at riset både er uten kvister og følgelig nærmest ubrukelig.» (OT prp nr 54 1981-1982)

Departementet ville gjøre det klart ovenfor politimesteren i Trondheim at dette ikke kom til å bli en sovende bestemmelse, og at en slik hjemmel som denne bestemmelsen ville bringe var absolutt nødvendig. Denne bestemmelsen vil i tillegg, høyt sannsynlig, ha en preventiv virkning på videoforhandlerne og at den normskapende virkningen ikke burde undervurderes (OT prp nr 54 1981-1982).

3.4.4. Ny lovtekst for filmloven?

Samtidig som det ble jobbet med en ny straffebestemmelse, ble det også satt opp et kinoutvalg som skulle utarbeide en ny lovtekst for filmloven. Det var flere som mente Kinoloven av 1913 var foreldet og at det derfor var på tide med en oppdatering. Utvalget ønsket å liberaliserer loven og foreslo blant annet å fjerne voksensensuren. Dette ville bety at filmer med aldersgrensen 18år ikke ville bli sett gjennom før den ble distribuert. Dette ville gjelde for filmer både på video og kino. Så filmer med 18årsgrense ville da kun bli dømt ut i fra straffelovens nye paragraf 382. (Smith-Isaksen, 2013)

Statens Filmtilsyn var svært uenig i utvalgets forslag. De ønsket isteden å ha forhåndssensur av alle filmer. Dette var snakk om filmer som skulle selges eller leies til privat bruk og vises offentlig. Statens Filmkontroll mente at dette var en nødvendighet med tanke på antall grove voldsskildringer i film økte og at utvalget var alt for optimistiske i sin konklusjon. Ut i fra medieomtalen og folkeengasjementet var det klart Norge ikke var klar for en ny, liberaliserende filmlov. (Smith-Isaksen, 2013)

Selv om det var generelt få som eide videospillere, så hadde de fleste fått en ide om at landet ble oversvømt av videovold og at dette ville påvirke, spesielt de unge negativt. Dette førte til at det ble etablert flere interessegrupper mot videovold og flere filmer ble anmeldt til politiet, men disse anmeldelsene ble henlagt. I 1984 ble det en rettssak mot fem videoforhandlere som hadde leid ut filmen *The Exterminator* (1980). Filmen hadde

tidligere blitt sendt inn til Statens Filmkontroll for prøvesensur, en del av de som sendte inn filmen var distributører som var usikre på filmen. Statens Filmkontroll hadde så kommet enstemmig fram til at filmen burde bli forbudt, ut i fra filmens umoralske aspekter. Denne avgjørelsen var da basert på kinolovens kriterier, mens i rettsaken var det den nye voldsparagrafen i straffeloven § 382 som skulle brukes. (Smith-Isaksen, 2013)

Dette var første gang denne paragrafen ble tatt i bruk i en rettsak og man var derfor usikker på hvordan enkelte formuleringer som «underholdningsøyemed», «utilbørlighet» og «grov vold» ville bli tolket. Det endte med at retten fant filmens bruk av vold unødvendig for resten av plotet. Det vil si at man så på filmen i sin helhet og ikke bare de enkelte voldelige scenene. Det ble også gjort klart at retten ikke hadde tatt med i avgjørelsen de filmsakskyndiges uttalelser, som retten mente lå utenfor § 382, om hvordan filmen kynisk, forrådene og moralsk nedbrytende og at filmen forherliget vold ved at den ble brukt i det «godes» tjeneste. (Smith-Isaksen, 2013)

3.4.5. Markering og registrering

For å få kontroll over videomarkedet ble det satt i gang et markerings og registrerings ordning. All videogram som skulle omsettes i Norge, måtte registres i et eget register og merkes. Dette gjaldt også alle importører, produsenter og forhandlere. Tanken bak dette var dette ville effektivisere politiets arbeid når det gjaldt ulovlige videogram.

Regjeringen fikk stor støtte fra kirke- og undervisningskomiteen i ønsket om en slik lov, men SV, AP og KrF ønsket å gå lengere. Deres ønske var å innføre forhåndskontroll og konsesjonsordning for videomarkedet. Under odelstingsdebatten var det et klart flertall, med unntak av Høyre og Frp, som gikk inn for forhåndskontroll av video. Loven ble vedtatt i 1985 og det var flere som ønsket en fortløpende arbeid om en ny kino- og videolov. Nå ble videoer som ble funnet rettstridige ved dom eller var beslaglagt av politiet, nektet registrert. Dette gjaldt også filmer som hadde fått forbud mot å vises offentlig av filmkontrollen. (Smith-Isaksen, 2013)

Men det var ikke bare å sette sammen en lov, det tok to år før regjeringen la fram forslaget om en ny lov. Det hadde nå gått fem år siden Kinoutvalget hadde lagt fram sitt

forslag. Kinoutvalget hadde som nevnt kommet fram til fjerning av voksensensuren. Men med tanke på den nye registreringsloven, var det klart at man beveget seg i den andre retningen. Rådet som utarbeidet den nye loven, var skeptisk til fjerning av forhåndssensur for voksne og heller ville følge grunntrekkene fra Kinoloven av 1913 og forbudskriteriene ble derfor stående. Det ble slik at importørene eller produsentene selv, hadde ansvaret for å sende inn filmer som de trodde var i strid med straffelovens paragrafer angående vold og pornografi til Statens Filmkontroll. Det var dermed opp til bransjen selv å ta initiativet til å vurdere videogrammet. Det endte til slutt med at forhåndskontroll av video frafalt, men at det var mulig å innføre forhåndskontroll senere gjennom en forskriftsendring. (Smith-Isaksen, 2013)

3.4.6. En ny lov

Den nye loven om film og videogram trådte så i kraft 1. januar 1988 og erstattet da Kinoloven med loven om merking og registrering av videogram. Filmer som hadde blitt nektet registrering fordi de var forbudt å vise offentlig, kunne nå bli registrert som videogram. Det var mange filmer som derfor ble sendt inn på nytt til Statens Filmkontroll. Politiet hadde ansvaret for å kontrollere videomarkedet og rettsapparatet skulle håndheve § 382. Filmkontrollen skulle nå vurdere filmer etter både forbudskriteriene, voldsparagrafen § 382 og pornoparagrafen § 211. (Smith-Isaksen, 2013)

Det tok ikke lang tid før det kom forslag om endringer til den nye loven. Man ønsket å innføre muligheten for å ta stikkprøver og på den måten vurdere Filmkontrollen ~~vurdere~~ enkelte videoer før de ble registrert. Det var helt klart skepsis til selvreguleringen. Videogramregisteret var negativ til dette forslaget og mente at det ville bli svært vanskelig å håndheve. Det ble en lang og opphetet debatt ved odelstinget, og forhåndssensur ble igjen en av debattens hovedtemaer, selv om det ikke var en del av endringsforslagene. Sv og sentrumspartiene ønsket forhåndssensur, men AP og Høyre mente at loven var bra nok som den var, spesielt med tanke på den foreslåtte innstrammingen av registreringsrutinene. Lovforslaget ble stemt igjennom og videoregisteret kunne nå, lovfestet rett kreve at en video skulle bli vurdert av Filmkontrollen før den ble registrert. (Smith-Isaksen, 2013)

Etter at loven hadde kommet på plass, ble det mye roligere rundt videovold-debatten. Selv om det viste seg at distributørene sjeldent sendte inn de pålagte filmene til registrering og politiet nedprioriterte oppfølgingen av videoforhandlere i forhold til filmer som brøt straffeloven. Det hadde utviklet seg et svart marked hovedsakelig i Oslo, hvor det i stor grad var snakk om ulovlig salg av asiatiske kampsportfilmer. (Smith-Isaksen, 2013)

3.4.7. Ikke bare vold

Selv om det var volden som hadde fått hovedoppmerksomheten under denne perioden, så var ikke debatten om seksuelle framstillinger over. Teksten til den så kalte pornoparagrafen, § 211 var følgende:

«Med utuktige eller pornografiske skildringer menes i denne paragraf kjønnslige skildringer som virker støtende eller på annen måte er egnet til å virke menneskelig nedverdiggende eller forrående, herunder kjønnslige skildringer med bruk av barn, dyr, vold, tvang og sadisme.» (NOU 19, 1985)

Det store spørsmålet i denne sammenhengen var, hva mener man med utukt? For skildringer av alminnelig seksuell aktivitet mellom voksne mennesker vil etter omstendighetene også kunnes rammes. Dette ble fastslått av høyesterett i 1978, hvor tiltalen gjaldt fremvisning av film med skildringer av seksuell omgang mellom kvinner og menn og mellom kvinner og kvinner. Dette ble repetert igjen i 1987 hvor Høyesterett utalte:

«Jeg har ikke funnet vurderingen tvilsom, selv om filmene skulle kunne karakteriseres som «soft porno», og ikke inneholder innslag av kjønnslige skildringer med bruk av barn, vold, tvang eller sadisme. Straffelovens § 211 er ikke begrenset til skildringer av denne karakter. – Selv om hver film må vurderes for seg, er de alle preget av samleiescener med en eller flere partnere, nakne eller delvis avkledd, onani, slikking og suging av kjønnsorganer og sædavgang, med påtrengende fokusering av kjønnsorganene – alt i et slikt omfang at det i sterk grad preger den enkelte film. – Byretten har uttalt at de «former for seksuell adferd som er vist i filmene er etter rettens oppfatning ganske normale». Jeg må imidlertid i denne forbindelse understreke at dette ikke

i seg selv bringer forholdet utenfor straffelovens § 211. Selv om de utslag av seksuell utfoldelse som en film viser ligger innenfor det som kan defineres som normalt, kan filmen likevel etter omstendighetene rammes av denne bestemmelse.» (s. 107)

I 1985 ble det gjort en offentlig utredning, hvor straffelovrådet fremla et forslag om endring av lovparagrafen § 211. Deres konklusjon var liberalisering av denne paragrafen. De mente pornografi ikke kunne sees på som et helseproblem, slik som f. eks. narkotikamisbruk, at de mulige skadene av pornografi var av en annen karakter. Det var snakk om holdninger og dette var ifølge deres oppfatning ikke tilstrekkelig argument for straffeansvar. Deres konklusjon var følgende:

«En viktig, og etter vår oppfatning nødvendig forutsetning for paternalistisk lovgivning, bør derfor være at det finnes noenlunde objektive kriterier som kan gi veiledning om hvilke typer pornografiske skildringer som må antas å innebære en så stor risiko for skadevirkninger på brukerne av materialet, at det kan rettferdiggjøre et totalforbud. Slike objektive kriterier må også være uavhengige av bestemte maktgruppers syn på spørsmålet. Vi vil understreke at et slikt synspunkt bare kan antas å gjelde voksne personers frivillige anskaffelse av pornografi. Bl.a. utefra det som er sagt ovenfor om mange kvinners opplevelse av pornografi, er det imidlertid grunn til å søke en lovgivning som i størst mulig grad skjermer borgerne mot å komme i ufrivillig kontakt med pornografi, for eksempel gjennom bestemte typer utbredelse og utstilling på offentlig sted. En slik beskyttelse, som kan sies å være et vern om borgernes livskvalitet, vil også omfatte voksne menn som av mer allmennmoralske grunner fraber seg kontakt med pornografi.

Når det gjelder barn kan man ikke på samme måten skille mellom den frivillige og ufrivillige anskaffelse av og kontakt med pornografi. Barn har ikke samme evne som voksne til selv å bedømme hva som er til deres eget beste, og de er langt mer påvirkelige enn voksne. Sannsynligheten for eventuelle skadevirkninger synes derfor å være større. Vi er derfor av den oppfatning at barn har et særlig behov for vern mot en del skildringer med pornografisk

innhold. Når dette er sagt, er det viktig å understreke at eventuelle skadevirkninger av pornografi på ingen måte begrenser seg til å ramme de frivillige brukerne av materialet. Også mennesker som befinner seg i brukerens omgangskrets eller nærhet risikerer å bli skadelidende. Hvis man kan anta med en viss grad av sannsynlighet – eller i alle fall ikke utelukke – at det eksisterer en årsakssammenheng mellom den omstendighet at en person tar del i grovere pornografiske skildringer og det at han på et senere tidspunkt kanskje selv stimuleres til lignende handlinger, kan dette rettferdiggjøre et straffansvar mot utbredelse, salg osv av slik pornografi.» (NOU 19, 1985)

Utvalget var for totalforbud av grove pornofilmer og at dette burde kriminaliseres. Det vil si at ifølge utvalget var dette ikke til hinder for ytringsfriheten. Men seksuelle framstillinger i litteraturen og annen kunst, eller i vitenskapelige verker og fremstillinger som tjener opplysningsformål, måtte bli vernet under ytringsfriheten og burde derfor ikke omfattes av forbudet. Denne utredningen ble ikke sendt på høring, og Straffelovrådets forslag ble ikke behandlet verken av Justisdepartementet eller av Stortinget og det skulle gå flere år før dette spørsmålet ble tatt opp igjen.

Alle de politiske partiene var enige om at vold og porno var skadelig for samfunnet, det var måten man skulle håndtere dette problemet på man var uenig om. Fokuset var på det norske videomarkedet, og alternative måter å få tilgang til filmer, var et ikketema. Man kunne jo kjøpe filmer i utlandet, eller bestille dem gjennom postordre osv.

3.5.0. 90-tallet: Nytt tilsyn og nye medier

Denne perioden kan på mange måter bli sett på like kompleks som den forrige.

Filmtilsynet blir opprettet, lover blir endret osv. Jeg har derfor av samme grunn valgt å dele denne delen opp for å gjøre den mer oversiktlig.

3.5.1. Opprettelsen av Filmtilsynet

På veien inn i 90-tallet hadde Statens Filmkontroll fått et mer nyansert syn på vold og fokuset endret seg fra ekstremt voldelige filmer, til framstilling av vold generelt i barnefilmer. I 1993 ble Videogramregisteret slått sammen med Statens Filmkontroll og ble til Filmtilsynet. Dette førte til begrensede konsekvenser rent praktisk, men det var på

mange måter naturlig siden disse to organisasjonene jobbet såpass tett sammen. Men senere samme år ble videovolden satt tilbake på dagsordenen. I England hadde en to år gammel gutt blitt drept av to ti år gamle gutter. Det viste seg at faren til en av tiåringene hadde leid skrekkfilmen *Child's Play 3* (1991) og dommeren mente da filmen kunne ha hatt en påvirkning på guttene. Ikke lenge etter krevde det britiske Underhuset strengere lovregulering av videofilmer. Hendelsen i Storbritannia førte til sterke reaksjoner også i Norge og i mediene krevde politikerne sterkere tiltak mot videovold. (Smith-Isaksen, 2013)

Filmtilsynet hadde på denne tiden fremmet et ønske om at straffelovens paragrafer § 382 og 211 burde være grunnlaget for reglene om kontroll av kino og videofilm. De ville at følgende forbudskriterier skulle bli fjernet fra filmloven: «strir mot lov», «krenker sømd», «virker forrådende» og «virker moralsk nedbrytende». Bakgrunnen for dette var at det ville forenkle arbeidet til Filmtilsynet. Men dette vil da også føre til en liberalisering av lovverket, noe som ikke var ønskelig med tanke på det som hadde skjedd i Storbritannia. Isteden hadde det blitt en økt motivasjon for å skjerpe reglene, det skulle bli strengere, skadelig videovold måtte forhindres i å komme ut på markedet. (Smith-Isaksen, 2013)

3.5.2. Endring a loven

Så året etter gjorde Kulturdepartementet det klart at de ønsket å endre loven slik at filmloven erstattet straffelovens § 382. Men Filmtilsynet mente at dette kun vil være en kosmetisk forandring og at det ikke ville føre til noen praktiske endringer. Departementet valgte likevel å gå videre med forslaget. Den våren ble medie vold mye diskutert, og det kom forslag om både besittelsesforbud og forhåndskontroll av all video. Dette var forslag som AP stilte seg positive til. Dette er noe de ikke hadde gjort siden 1985 og det ble derfor nå politisk flertall for innføring av full forhåndskontroll av alle videogrammer. (Smith-Isaksen, 2013)

Men før man kunne gå videre med dette ønsket Kulturdepartementet å ha samme forbudskriterier for video som for kinofilm. Dette ville bety at man ikke lenger ville kunne registrere videogrammer som var «forrådende» eller «moralsk nedbrytende», og

dermed ville man heller ikke kunne omsette disse filmene. Alt dette var basert på ønsket om å skjerme barn og unge mot rå videovold. Filmtilsynet og Norsk Videogramforening var skeptiske til denne lovendringen og tvilte på at den vil ha den tilsiktete effekt. De mente at det ville trolig føre til en mer uoversiktlig situasjon på markedet. (Smith-Isaksen, 2013)

Oktober samme år, skjedde det en ny tragedie. En fem år gammel jente ble funne død og mishandlet på en lekeplass i Trondheim, og det ble etter hvert klart at dødsfallet var forårsaket av jentas lekekamerater. Selv om det ble påpekt av fagfolk at dødsfallet var en ulykke og at barna ikke hadde forstått de tragiske konsekvensene av sine handlinger, ble saken likevel assosiert med tragedien som hadde funnet sted i Storbritannia halvannet år tidligere. Dermed ble denne tragedien også dratt inn i videovold-debatten. Ikke overraskende ble den nye lovendringen vedtatt og nå skulle kinofilm og videogram vurderes etter de samme kriteriene i forhold til voldsinnhold. (Smith-Isaksen, 2013)

Samme år ble Filmtilsynet beskyldt for «moralsk blindhet» i det de ga filmen *Natural Born Killers* (1994) 15 årsgrense. Grunne til dette var fordi de mente filmen var kritikk av medienes voldsforherligelse og dette rettfærdiggjorde filmens voldsskildringer. Veldig mange var uenige i dette, og etter sterk motstand fra Barneombudet og Kulturministeren ble aldersgrensen gjort om fra 15 til 18. Dette var første gang en aldersgrense på en film hadde blitt flyttet i den retningen. (Smith-Isaksen, 2013)

3.5.3. Fokus på de nye mediene

Mange håpet nå at full forhåndskontroll skulle bli innført, men dette spørsmålet ble bare skjøvet lengre framover, og det virket derfor som at denne problemstillingen ikke lenger var av interesse for regjeringen. Man hadde isteden begynte å fokusere på de «nye mediene», det vil si internett og dataspill. Som med videoen i sin tid, førte disse med seg kanaler hvor vold kunne spres, og på dette tidspunktet var det ingen kontrollorganer som kunne regulere dette. Så fokuset ble derfor skiftet vekk fra videovold. Det hadde allerede blitt gjort endringer i lov om film og videogram. Det virket som regjeringen var fornøyd med disse endringene og at de ikke så noen nødvendighet i innføre nye. (Smith-Isaksen, 2013)

Men etter at det så vidt hadde gått et år, bestemte Kulturdepartementet seg for at det kanskje var nødvendig med en endring allikevel. Videovold hadde tidligere blitt sett på som en kampsak for politikerne. Men videoen var bare en av flere måter vold ble formidlet. Man ønsket nå at § 382 skulle gjelde for all form for formidling gjennom levende bilder, det vil si de «nye mediene». Det var ikke lenger et spørsmål om forhåndskontroll. I 1998 trådte endringen i kraft. Det ble forsikret fra politisk hold at denne endringen på ingen måte ville føre til en liberalisering av lovverket. Men både «virker forrådende» og «moralsk nedbrytende» hadde blitt fjernet i den nye teksten. Dette ble gjort blant annet for å forenkle og samkjøre lovverket for ulike medieuttrykk. (Smith-Isaksen, 2013)

Men man kan også se på denne endringen i lovverket, som også en endring på hvordan man så på filmens påvirkningspotensiale. Denne endringen gjaldt trolig også Filmtilsynet. Tidligere hadde Statens Filmkontroll blitt beskyldt for å være for restriktive, og på 90-tallet ble de beskyldt for å være for liberale. Hvis man ser på kinofilmer som har fått forbud, ser man tydelig at Filmtilsynet nå var inne på en liberaliserende trend. Etter at Kinoloven av 1913 hadde trådd i kraft var det flere filmer som verdt år ble forbudt. Men etter filmen *Men etter filmen On Deadly Ground* (1994) hadde fått forbud mot offentlig visning av Filmtilsynet, har ingen flere kinofilmer blitt forbudt, og tallet på filmer som har fått aldersgrensen 18år sunket. Antall videogrammer som fikk forbud hadde også sunket. (Smith-Isaksen, 2013)

3.5.4. En ny tid, en ny Grunnlov?

Under Jaglands regjering i 1996, ble Ytringsfrihetskommisjonens opprettet og ledet av professor Francis Sejersted. Oppgaven var å se på om det var nødvendig å gjøre visse endringer i grunnloven med tanke samfunnsutviklingen. (Regjeringen.no)

I 1999 kom stortingsmelding nr. 42 hvor Justisdepartementet fremla utkast til endringer i Grunnloven. Basert på Ytringsfrihetskommisjonens utredningen *Ytringsfrihet bør finne sted*, begynte man å revurdere synet på sensur og kontroll. Tidligere hadde ikke ytringsfrihetsspørsmålet vært en del av spørsmålet om forhåndssensur av video. Nå gikk kommisjonen som skulle se på Grunnlovsteksten, inn for et generelt forbud mot sensur,

men at det fremdeles kunne settes aldersgrenser for film. Det var flere likhetstrekk mellom Ytringsfrihetskommisjonens fremlegg og det Kinoutvalget hadde fremlagt i 1982. Blant forslagene kom det med var å fjerne voksensensuren og heller sette aldersgrense på filmer for barn. Kinoutvalget hadde fått sterk kritikk når de hadde lagt fram sitt forslag, men når kommisjonen la ut sitt, var tonen en helt annen. Dette var hovedsakelig fordi mediesituasjonen var helt motsatt i 1999 enn det den var i 1982. Frykt for skadelig påvirkning var ikke lenger knyttet til et enkelt medium. (Regjeringen.no)

3.5.5. Et spørsmål om porno

Det var denne endringen i mediesituasjonen som førte til at pornoparagrafen § 211 igjen ble tatt opp i 1997. hvor Seksuallovbruddsutvalget fikk i oppgave å «gjennomgå og legge frem forslag til endringer i straffelovens regler om forbrytelser og forseelser mot sedeligheten (straffeloven kapittel 19 og 38).» § 211 var en av disse paragrafene som skulle sees på. (NOU 23, 1997)

Det ble diskutert blant annet om det skulle være totalforbud for alle former for seksuelle framstillinger eller om det kun skulle gjelde de mest ekstreme. Og den tidligere nevnte NOU av 1985 ble ofte sitert. Utvalget var enig i det meste av 1985 utredningen. Utvalget konkluderte med at § 211 var hovedsakelig basert på samfunnets moralske oppfatning, og at dette hadde forandret seg kraftig de siste 20 årene. Samfunnet hadde utviklet en mer relativistisk holdning til seksuelle framstillinger og at de fleste voksne hadde et eller annet forhold til pornografi.

«Et flertall i utvalget går inn for en nedkriminalisering etter mønster fra Straffelovrådets forslag i NOU 1985: 19. Bortsett fra forslaget om forbud mot produksjon, besittelse og innførsel av barnepornografi, og enkelte andre mindre forskjeller, er utvalgets utkast til ny pornografibestemmelse i hovedtrekk sammenfallende med Straffelovrådets forslag.» (NOU 23, 1997. s.113)

«De helt dominerende medier for kjønnslige skildringer er i dag film, videogram og andre billedmessige framstillinger, som pornoblader ol. Tilgjengeligheten av pornografisk materiale har for folk flest økt betraktelig i de senere år, bl.a. som følge av Internett og fjernsynssendinger over satellitt. Utbudet av det som kan kalles «mykporno» er i dag stort. Mykpornografiske magasiner og videofilmer er

tilgjengelige over hele landet. Med det betydelige omfang tilbudet av ulike pornografiske fremstillinger i dag har, er det grunn til å anta at også bruk av pornografi er ganske utbredt og at dette ikke er et fenomen som er begrenset til seksuelle avvikere.» (NOU 23, 1997. s.114)

«Pornografilovgivningingen i Norge har, som i de øvrige nordiske land, tradisjonelt avspeilet en såkalt absolutt seksualmoral. Dette gjelder også langt på vei straffeloven § 211. Bestemmelsen pretenderer i alle fall å gi uttrykk for en generell seksualmoral. I løpet av dette århundret har det funnet sted store endringer i samfunnsstrukturen, økonomisk, sosialt og kulturelt. Utviklingen har medført at seksualmoralen er blitt endret. Det samme gjelder synet på hva som betraktes som sedelighets- og bluferdighetskrenkende. Den absolutte seksualmoral har måttet vike for mer relative seksualnormer, og utviklingen har medført mer differensierte holdninger til hva som betraktes som pornografisk. Det må kunne legges til grunn at det i dagens samfunn er store forskjeller i synet på hva som er pornografisk og hva som bør rammes av et totalforbud mot porno. Vurderingen av disse spørsmål beror på flere forhold, herunder den enkeltes verdi- og kulturforankring. Det er i dagens sammensatte samfunn neppe lenger noen allmenn enighet om hva som bør rammes av en straffebestemmelse mot pornografi, med unntak for visse typer grov pornografi. Det er dessuten grunn til å anta at mange vanlige mennesker i Norge bruker pornografi i en eller annen form. Disse forhold tilsier etter utvalgets syn at det ikke lenger er tilstrekkelig grunnlag for å forankre et totalforbud mot pornografi i rene moral- og sedelighetshensyn.» (NOU 23, 1997)

Under kapitlet Lovutkast ENDRINGER I ALMINDELIG BORGERLIG STRAFFELOV AV 22. MAI 1902 NR. 10- står § 211 som opphevet, men selve opphevelsen ble ikke offisielt gjennomført før 11. august 2000. (NOU 23, 1997.)

Forholdet man har hatt til filmen ble forandret mer drastisk de siste 20 årene enn de 70 foregående. Man hadde utviklet en mye større og mer nyansert sjangerforståelse, noe som også ble reflektert i Filmtilsynets vurderinger. Selv om man hadde fått vedtatt en lov om forhåndskontroll av all videogram, så ville dette trolig ikke vært mulig å gjennomføre i praksis og det ville trolig også vært problematisk i forhold til tanken om

ytringsfrihet. Men det var som sagt et stort press på politikerne om å gjøre noe mot denne videovolden, men resultatene av politikernes handlinger kan betraktes som overflatiske. På mange måter kan det virke som om det gikk mer ut på vise at man hadde gode intensjoner og en vilje til å gjøre noe, målet var vise at man ønsket kjempe mot videovolden.

4.0.0. Dagens Filmsensur

Fram til nå har kapitlene handlet om historiske hendelser fortalt i kronologisk rekkefølge. I dette kapitlet vil det bli litt annerledes. Underkapitlene vil her bli delt opp i temaer.

Jeg kommer til å starte med kapitlet *4.1.0. Den teknologiske utvikling*. Dette fordi at store deler av dette kapitlet er tett knyttet opp til det foregående kapitlet. Jeg har valgt å separer denne historiske gjennomgang fra den filmsensurhistoriske delen. Dette fordi at selv om den har hatt en påvirkningen på filmsensuren, så har den ikke vært like direkte som blant annet lovendringer opprettelse av nytt tilsyn. Teknologiens utvikling er også svært omfattende, så dette vil gjøre oppgaven mer oversiktlig.

I *4.2.0. Medietilsynet* vil jeg gå gjennom opprettelsen av Medietilsynet, deres hovedmål og introdusere personene som jeg har intervjuet. Jeg har valgt å plassere dette kapitlet her fordi jeg kommer til referere direkte til intervjuene i de etterfølgende kapitlene.

I *4.3.0. Lovverket* vil jeg gå gjennom de forskjellige lovendringene som har skjedd siden år 2000 og jeg vil trekke fram noen konkrete eksempler hvor lovverket har blitt tatt i bruk. Dette kapitlet har jeg valgt å dele opp i mindre deler for å gjøre det oversiktlig.

I *4.4.0 Internasjonale forhold* vil jeg gå gjennom Medietilsynet og statens muligheter og restriksjoner i forhold til andre stater og internasjonale regelverk, med fokus på distribusjon av film og kringkasting.

4.1.0 Den teknologiske utvikling

Som tidligere nevnt var 70-tallet begynnelasen på distribusjonsrevolusjonen med VHS, men det var først etter at internett ble allment og digitaliseringen at det virkelig tok av. Økt globalisering av fjernsyn som f. eks Viasat kanalene som blir sent fra England og

utviklingen av satellitt. I tillegg til privatisering av fjernsynet som i Norge begynte med opprettelsen av TV2, ga flere muligheter til vise film for offentligheten (TV2.no). Det ~~faktum~~ at flere av disse aktørene opererte utenfor Norge ga også muligheter for å unngå det norske regelverket. Dette kunne i teorien åpne for muligheten til å vise film som ikke hadde blitt godkjent av det som da var Filmtilsynet, men for de fleste var dette uinteressant. Grunnen er hovedsakelig at kanalene ønsket å nå et bredt publikum og fokuserte derfor hovedsakelig på filmer som var populære og ikke provoserende. Det var hovedsakelig bruken av reklame som ble sett på som et problem i forhold til globaliseringen av fjernsyn.

I 1992 kom det flere filtyper som gjorde det mulig å spille av digitale video og audio filer på datamaskinen. Som f. eks Audio Video Interlaved (AVI) som var utviklet av Microsoft (Microsoft, 1994) og Moving Picture Experts Group som utviklet MPEG formatet og MP3 (Whatkinson, 2001). Det var også på denne tiden at CD-brennere begynte å bli allmenn tilgjengelig. De vanligste CD-ene på markedet hadde en lagringskapasitet på 700mb noe som tilsvarte en ca. 90min film i grei kvalitet. Det var nå relativt lett for privatpersoner å dele digitale video og lydfiler. Men det var kun mulig å spille av disse på en datamaskin (ISO/IEC, 1995). Så 1993 kom VCD som hadde sin største suksess i Asia, dette på grunn av at en VCD spillere var generelt billigere enn en VHS spiller, VHS kassetter hadde en tendens til å bli skadet i det fuktige klimaet i denne delen av verden og fordi det var relativt enkelt å lage privatkopier. Den siste grunnen førte til at flere store selskaper sluttet å gi ut filmer på VCD (Meyer, 2001).

I 1992 kom det flere filtyper som gjorde det mulig å spille av digitale video- og lydfiler på datamaskinen. Som f. eks Audio Video Interlaved (AVI) som var utviklet av Microsoft (Microsoft, 1994) og Moving Picture Experts Group som utviklet MPEG formatet og MP3 (Whatkinson, 2001). Det var også på denne tiden at CD-brennere begynte å bli allment tilgjengelig. De vanligste CD-ene på markedet hadde en lagringskapasitet på 700mb noe som tilsvarte en ca. 90min film i grei kvalitet. Det var nå relativt lett for privatpersoner å dele digitale video- og lydfiler. Men det var kun mulig å spille av disse på en datamaskin (ISO/IEC, 1995). Så 1993 kom VCD som hadde sin største suksess i Asia, dette på grunn av at en VCD spillere var generelt billigere enn en VHS spiller, VHS kassetter hadde en tendens til å bli skadet i det

fuktige klimaet i denne delen av verden og fordi det var relativt enkelt å lage privatkopier. Den siste grunnen førte til at flere store selskaper sluttet å gi ut filmer på VCD (Meyer, 2001).

Kvaliteten på VCD er god del dårligere enn på DVD og den kan maks ha 85min med video og lyd, det er derfor vanlig å dele filmen opp på to cd-er. Så når DVD-en kom i 1996, tokk den over markedet i store deler av verden, men VCD var fremdeles det mest brukte i Sørøst-Asia. Dette på grunn av at det var billigere, også på bakgrunn av piratmarkedet. Det var ikke bare lokalbefolkningen som tok i bruk piratmarkedet. Det er selvsagt veldig få som drar på ferie for kjøpe billige filmer, men når man først er der borte og man kan kjøpe 10 filmer for prisen av en, hvorfor ikke? Dette var generelt kun et problem for produksjonsselskapene, men som nevnt så var det snakk om relativt dårlig kvalitet. Og siden målgruppen var hovedsakelig var lokalbefolkningen som ellers ikke ville hatt tilgang til filmene, så tapet for de fleste produksjonsselskap var minimalt. De turistene som kjøpte piratfilmer, kjøpte hovedsakelig filmer de allerede hadde hørt om fra før, men det var selvsagt mulig at noen ente opp med å kjøpe en film som ikke hadde blitt godkjent av Filmtilsynet. Men dette var snakk som så få at det ble sett på som et nesten ikkeeksisterende problem. (Rosenthal, 2001)

Det var ikke før 1999 at piratkopiering ble et ordentlig problem. Det ene var at Jon Lech Johansen greide å *dekryptere* dvd-en og la ut koden på nettet. Dette betydde at man kunne fjerne sonesperren på dvd-en (Itavisen.no). Dette var også året hvor Napster ble lansert og man kunne nå laste ned musikk gratis men også ulovlig.

Året etter kom minnepinnen som gjorde det mye lettere å flytte filer fra en datamaskin til en annen. I motsetning til CD-ROM og DVD hvor filene ble så å si permanent festet til disken. Det fantes CD-er og DVD-er hvor man kunne slette innholdet og legge inn nytt innhold, men dette var mye mer tungvint enn å overføre filer til og fra en minnepenn. Det var på denne tiden veldig få som delte filmer, siden spillefilmer var generelt store filer og internettet var generelt tregt så det var få som hadde tålmodighet til å laste dem ned. Det var heller ingen dedikerte program for nedlastning av filmer som blant annet Napster var for musikk.

Så i 2002 ble BitTorrent lansert som fungerte slik at jo flere som delte en fil, desto raskere var det å laste ned. Dette gjaldt alle typer filer inkludert videofiler. Internettet ble også raskere og man behøvde ikke å vente like lenge som tidligere på filene skulle lastes ned.

Dette året ble SF Anytime lansert i Norge og man kunne nå lovlig *stream* utvalgte filmer og serier. I motsetning til tradisjonelt fjernsyn kun man nå se det man ønsket, når man ønsket å se det. Man var ikke lenger avhengig av å følge et sendeskjema.

Youtube kom i 2005 og man kunne nå laste opp videoer ~~opp~~ på nettet og dele disse med andre. I starten var det en grense på 10 minutter per film, men dette har endret seg de siste årene og det er nå muligheter for å laste opp lengre filmer. Dette har ført til at flere spillefilmer har blitt ulovlig lastet opp til tjenesten ~~de siste årene~~. Youtube har svart med å implementere diverse tiltak som er ment fjerne disse, men resultatet har vært varierende.

2007 ble smarttelefonen slik vi skjenner den i dag, lansert og ikke lenge etter kom nettbrettet på markedet. Det er nå mulig å se på spillefilmer hvor og når man vil så lenge man har nok strøm. Flere internasjonale VOD tjenester har også blitt lansert i Norge de siste årene.

Men har noe av dette egentlig hatt noen påvirkning på filmsensuren? Hvor problematisk er det at folk har fri tilgang til filmer som ikke har blitt registrert av Medietilsynet? Dette er noen av spørsmålene jeg tar for meg i kapittel 5.0.0. *Drøfting*. Men før vi ser på disse spørsmålene, er vi nødt til å hvite hva Medietilsynet er og hva er deres oppgaver?

4.2.0. Medietilsynet

I 2003 begynte Bondeviks andre regjering å planlegge en desentralisering av de forskjellige tilsynene. Dette ble gjort i regi av daværende arbeids- og administrasjonsminister Victor Norman. Målet var å skape nye statlige arbeidsplasser utenfor hovedstaten. Konsekvensen var at 900 arbeidsplasser ble flyttet ut av Oslo. Dette gjaldt følgende tilsyn Arbeidstilsynet til Trondheim, Konkurransetilsynet til Bergen, Sjøfartsdirektoratet til Haugesund, Luftfartstilsynet til Bodø, Post- og

teletilsynet til Lillesand og Direktoratet for beredskap og samfunnssikkerhet til Tønsberg (NRK, 2003).

For Filmtilsynet ble situasjonen litt mer spesiell. Det var ikke bare slik at de skulle flytte, men de skulle også slås sammen med to andre tilsyn: Eierskapstilsynet (som overså medieeierskap) og Statens Medieforvaltning (som hadde ansvar for kringkasting og aviser). Dette ble da slått sammen til Medietilsynet og satt til Fredrikstad, siden Medieforvaltningen allerede befant seg der. Arbeiderpartiets Tom Thoresen, som på den tiden var direktør i Statens Medieforvaltning ble utpekt av regjeringen som leder for dette nye tilsynet. Selve opprettelsen av Medietilsynet var ferdig 1. januar 2005 og flyttingen til Fredrikstad var fullført året etter.

Medietilsynets hovedmål er å sikre ytringsfrihet, rettstrygghet og et levende demokrati.

For å nå hovedmålene skal Medietilsynet sørge for ...

- Å stimulere til mangfold og kvalitet i norske medier
- Sikre en sterk allmennkringkasting
- Å legge til rette for mangfold i eierskap
- Likestilling på medieområdet
- Modernisering av samfunnet gjennom digitalisering

Medietilsynet skal dessuten sørge for å ...

- Forvalte virkemidlene tillagt Medietilsynet etter gjeldende regelverk
- Utføre rådgivnings- og utredningsfunksjoner for departementet innen sitt ansvarsområde
- Informere og rettlede om regelverk og ordninger
- Informere og rettlede om medier og mediebruk, særlig overfor barn og unge
- Fremme målene i mediepolitikken gjennom aktiv deltakelse i internasjonalt arbeid

For å sikre ytringsfriheten og fremme et mangfoldig medietilbud skal

Medietilsynet:

- Føre tilsyn med forhold som følger av kringkastingsloven
- Føre tilsyn med eierforhold dagspresse, fjernsyn, radio og elektroniske medier

- Medvirke til å skape større åpenhet, oppmerksomhet og kunnskap om eierforholdene i norske medier
- Føre tilsyn med at vilkårene for allmennkringkasting blir overholdt
- Føre tilsyn med at konsesjonsvilkårene blir overholdt
- Behandle klager i vedtak om kringkastingsavgift til NRK
- Gi konsesjoner og registrere konsesjonsfri kringkasting
- Forvalte pressestøtteordningen i tråd med gjeldende regelverk

For å fremme trygg og bevisst bruk av medier hos barn og unge, skal

Medietilsynet:

- Utføre oppgaver som tilsynet har fått etter film- og videogramlova
- Sørge for å øke barn og unge sin kunnskap om levende bilder og de nye mediene
- Sørge for å gi publikum best mulig tilrettelagt informasjon om mediene
- Utføre rådgivnings- og utredningsoppgaver for Kulturdepartementet
- Rettlede og opplyse samarbeidspartnerne og publikum om forhold innenfor virksomhetens ansvarsområde

(Medietilsynet.no, 2011)

Som vi ser så jobber Medietilsynet med mye mer enn kun filmsensur, det er som sagt flere tilsyn, med forskjellige oppgaver som har blitt slått sammen til ett. Denne oppgaven har da hovedfokus på filmsensur, men det viktig å huske at dette er kun en del av Medietilsynet. Under mitt besøk hos Medietilsynet intervjuet jeg følgende:

Berit Andersen: Har jobber som filmsakkyndig ved Medietilsynet siden det ble opprettet i 2004. Hun er blant annet med på sette aldersgrenser også har hun vært på utredningen av den nye Beskyttelseskode som jeg vil gå nærmere i kapitlet 4.2.7. *Nytt lovforslag*. Hun er utdannet allmennlærer og har hovedfag i medievitenskap fra universitet i Oslo ved Institutt for Medier og Kommunikasjon. Hun har så jobbet noen år som lærer før hun begynte med tilleggsutdannelsen sin, hvor hennes hovedoppgave gikk ut responsstudier, hvordan barn og unge tolker vold i film. Hun jobbet så videre som lærer til hun var ferdig med sin hovedoppgave og etter det fikk hun den stillingen hun har i dag.

Eva Liestøl: Jobbet i Filmtilsynet før det ble en del av Medietilsynet. Hun er utdannet idéhistoriker. Hun er direktør for brukertrygghet som har ansvar for film, dataspill og digitale medier. Når det gjelder film jobber hun da med aldersgrenser for kinofilm og andre distribusjonsformer som blant annet videogram. Hun jobber også med rådgivning i forhold til dataspill og arbeid for barn og unges trygge bruk av digitale medier.

Line Langnes: I 2005 begynte hun i Statens Medieforvaltning hvor hun jobbet med blant annet kringkasting. Statens Medieforvaltning ble som sagt en del av Medietilsynet. Hun er jurist og i Medietilsynet har hun jobbet med radiodigitalisering og tilsynssaker i forhold til kringkasting og beskyttelse av barn. Hun har graden Cand. Jur (candidata juris) og er utdannet ved Universitet i Oslo på juridisk fakultet.

Ove Watne: Har jobbet i Statens Medieforvaltning siden 2002. Han jobber som filmsakkyndig, hvor han blant annet er med på å vurdere aldersgrenser på film og han har jobbet vært med på utredningen av den nye beskyttelsesloven Beskyttelsesloven som jeg vil gå nærmere i kapitlet 4.2.7. *Nytt lovforslag*. Han har studert i Trondheim hvor ha tokk hovedfag i filmvitenskap.

Tom Thoresen: Er som nevnt tidligere i dette kapitlet, direktør for Medietilsynet. Han har sittet 24 år på Stortinget for Østfold Arbeiderparti og han var Arbeiderpartiets parlamentariske leder da Torbjørn Jagland var Statsminister. Han er utdannet Cand. philol ved Universitetet i Oslo.

4.3.0. Lovverket

4.3.1. I sansenes rike

I 1999 ønsket distributørselskapet Arthous å distribuere den japanske filmen *I Sansenes Rike* (1976) i Norge, og de fikk da 50 000kr fra Norsk Filminstitutt for å utgi den. Problemet oppsto når Statens Filmtilsyn så gjennom filmen. De mente at filmen brøt med straffeloven § 211 og det var derfor forbudt å selge, leie eller vise filmen offentlig. De mente også at filmen brøt med loven om film og videogram § 4 som sier at Filmtilsynet ikke kan registrere en film som blant annet bryter med § 13a som omhandler krenking av sømd. (Klagenemnda, 2001)

Det at de hadde fått støtte fra en offentlig institusjon til å importere den, men så få filmen forbudt av en annen offentlig institusjon virket mildt sagt merkelig. Som nevnt i det foregående kapittel ble § 211 opphevet det første året av det nye millenniumet og erstattet med §§ 204 og 204a. Der var blant annet ordet «utukt» blitt fjernet fra loven, så «normal» seksuell utfoldelse var nå teknisk sett akseptabelt. Filmen kunne derfor ikke bli rammet straffeloven, men det var fremdeles et spørsmål om filmen krenket sømd. (Klagenmda, 2001)

I følge loven om film og videogram § 13a, så står det at: «Skildringer som må reknast som forsvarlege ut frå eit kunstnarisk, vitskapeleg, informativt eller liknande føremål vil ikkje krenkje sømd.» (Lovdata.no)

Så i 2001 når Arthous klagde inn Filmtilsynets avgjørelse til klagenemda, var spørsmålet: er filmen kunstnerisk? Klagenemda gjør det klart at synet på sømd ikke er statisk, men er noe som forandrer seg med tiden og det derfor er problematisk å bruke tidligere rettsavgjørelser som grunnlag. De mente at filmen ikke bryter sømd siden det er lite fokus på kjønnsorganene i samleiescene og at filmens karakterer sjelden er helt naken i disse scenene. Men det er problematisk at filmen har et så stort fokus på sex. (Klagenemnda, 2001)

Det endte med at filmen fikk forbudet opphevet, basert på at den er et kunstnerisk verk:

«I denne avveiningen er det sentralt for nemnden at kunst ikke bare skal skape glede ved formidling av inntrykk som enhver eller de fleste kan akseptere og assosiere seg med. Kunsten har en viktig samfunnskritisk side. Gjennom den skal også ytringer mange ikke liker og ikke kan assosiere seg med få sine uttrykk; kunsten skal også kunne være utfordrende og provokativ. I forlengelsen av dette er et viktig forhold at kunsten skal kunne diskuteres. Hvis denne filmen forbys, er noe slikt ikke mulig. Det gjelder både denne filmens innhold spesielt og de spørsmål den reiser generelt. Her ligger et viktig aspekt mot ytringsfriheten.» (Klagenemda, 2001)

Filmen ble nå registrert hos Filmtilsynet med 18årsgrænse og det var nå lovlig å distribuere den på kino og dvd. Men bare fordi du kan distribuere filmen på noen plattformer betyr det ikke at du kan gjøre det på alle. Det som er problematisk med tv er at det må vises før det kan forbys.

I 2002 bestemte NRK seg for å vise en serie med erotiske filmer på kanalen NRK 2. Denne serien med filmer nådde sitt høydepunkt med visningen av den japanske filmen *I Sansenes Rike* (1976). Filmen er basert en virkelig hendelse, hvor den tidligere prostituerte, Sade Abe, får jobb på et hotell og blir seksuelt misbrukt av hotelleieren Kichizo Ishida. De blir etter hvert forelsket og begynner å eksperimentere seksuelt. Noe av det som gjør filmen så kontroversiell, er grafiske sluttscenen hvor Sade kastrerer Kichizo.

På kino så har man en viss kontroll over hvem som går inn i kinosalen og når det gjelder salg av dvd-er så har man aldersgrensemarkeringer på omslagene, slik at de i butikken eller foreldre kan ha en viss kontroll. Men det er litt mer problematisk når det gjelder kringkasting. I Norge har man vannskillet, som går ut på at man kan vise grovere eller mer utfordrende programmer etter kl. 21. Problemet er at det har blitt mer vanlig å ha flere tv-er i hjemmet, og det kan derfor hende at et barn har en tv på rommet sitt, barnet får ikke sove og bestemmer seg derfor å se på tv-en. Så sannsynligheten for at et barn vil se et program etter kl. 21 er mindre enn ellers på dagen, men den er større enn på kino eller dvd. Når det gjelder hva som kan vises og ikke vises, er det derfor mye strengere på tv enn på andre plattformer.

Så er det da en mulighet for å klage inn en tv-sending på samme måte som å klage inn en spille film?

Så er det da en mulighet for å klage inn en tv-sending på samme måte som å klage inn en spille film?

«På kringkasting skal vi ikke drive forhåndskontroll. Men det hender selvfølgelig at vi får klager på programmer som er sendt. Men det er noen av kringkastingsprogrammene som er unntatt, som for eksempel, straffeloven har jo paragrafer rundt vold og pornografi, det er særlig de to det kan være snakk om.

Men det gjelder for eksempel ikke nyhetssendinger i fjernsyn. Så, det kan jo være ganske brutale voldsinnslag knyttet til en nyhetssending og kringkasterne viser som regel stor aktsomhet rundt dette. Der reguleres kringkastingsvirksomheten. Også er det ting som er totalt forbudt, ekstremt voldelige eller eksplisitt seksualitet. Men der det stort sett gradert ved et vannskille, som når på døgnet de ulike kringkasterne kan sende ulike medieinnhold. Men som sagt så kan vi ikke instrueres i enkeltsaker av regjeringen, men vi har klagenemder. Og det skjer jo at klagenemdene har vært uenige i aldersgrenser som var satt her på huset.» (T. Thoresen, 2014)

4.3.2. Endring av Grunnlovs § 100

I 2004, mens desentraliseringsprosessen pågikk, ble Grunnlovens § 100 revidert. Dette var som tidligere nevnt på bakgrunn av utredelsene gjort av Ytringsfrihetskommisjonen.

«Det går ut på da at ytringskommisjonen som har som jobb å utrede ytringsfrihetens kår i Norge. Man ville pusse opp ytringsfrihetsparagrafen for der sto det jo at trykkefrihet bør finne sted. Man kan da begynne å lure siden det har vært filmsensur i over 100-år, men man har da tolket veldig bokstavelig hvor det da sto trykkefrihet og ikke ytringsfrihet. Og da har man tatt det veldig bokstavelig og ment at sensur på trykte medier ikke var lov. Etter at den grunnloven kom så har det ikke vært sensur på trykte medier. I etterkant så har det vært rettsaker mot utuktige skrifter, det har det vært, men det har det vært i etterkant ikke sant. Forhåndssensur har ikke vært i noen statelig organ som lesere gjennom alle bøker, så den eneste forhåndskontrollen som har vært er film.» (O. Watne, 2014)

I utredningen ble det stadfestet at ytringsfrihetens oppgave skulle være å verne om følgende prosesser: Sannhetssøking, demokratiet, og individets frie meningsdannelse. Tidligere gjaldt ytringsfriheten hovedsakelig om beskyttelse fra staten og hvor fokuset var i stor grad satt i forhold til trykte skrifter. Den nye grunnloven skulle nå også gjelde beskyttelse fra det private og alle medier skulle være likestilt i forhold til ytringsfriheten.

«Men så tenkte man at når man skal begynne å modernisere denne grunnlovsparagrafen, så kom man fram til at ytringsfrihet er riktigere ord, ikke

bare trykkefrihet, medier er så mye annet enn det trykte ord. Men så ville man jo ha inn dette med beskyttelse av barn. Man mener fortsatt at audiovisuelle medier er veldig sterke medeier, det ligger jo veldig i samfunnet egentlig. Og da ville man presisere at det er forbudt med voksensensur, men staten skal kunne ha en adgang for å gripe inn med tanke på å beskytte barna.» (O. Watne, 2014)

I forhold til denne oppgaven er det mest interessante ved denne utredningen, forslaget om å fjerne forhåndssensur av pornografiske og voldelige filmer ovenfor voksne personer, og heller la det være opp til domstolene å eventuelt kontrollere disse filmene i etterkant opp mot lovverket. Det ble gjort klart at det ikke var et mål å liberalisere pornografiske fremstillinger og utilbørlig bruk av vold i underholdningsøyemed. Dette skulle fremdeles være forbudt, under de kriteriene domstolene fant passende ut i fra tidens rådende moral og rettsoppfatning. Disse og andre forslag ovenfor grunnloven, ble fremmet av seks ulike partier som satt på stortinget og ble behandlet på stortinget våren 2004, og vedtatt av Bondeviks andre regjering senere samme år. Det ble gjort følgende endringer:

§ 4 skal lyde: § 4. Førehandskontroll og registreringsplikt Film eller videogram som skal synast fram i næring, må på førehand vere registrert i Medietilsynet. Film eller videogram som skal synast fram i næring for personar under 18 år, må på førehand vere godkjent av Medietilsynet. Departementet kan gi forskrifter om førehandskontroll av film og videogram som skal omsetjast til forbrukar. Medietilsynet må ikkje godkjenne for framsyning i næring bilete som tilsynet meiner strir mot § 13a eller straffelova § 382.

Den som vil ha ein film eller eit videogram vurdert av Medietilsynet, skal betale eit gebyr som blir fastsett av departementet. Departementet kan i forskrift gi nærmare reglar om førehandskontroll, registreringsplikt og betaling av gebyr.

§ 5 første ledd skal lyde: Film og videogram som skal synast fram i næring, skal anten godkjennast for alle aldersgrupper, sju år og eldre, elleve år og eldre eller femten år og eldre. § 5 nytt fjerde ledd skal lyde: Departementet kan i forskrift gjere unntak frå aldersgrensene for barn opp til eitt år.

Ny § 13a skal lyde: Det er ikkje tillate å syne fram i næring film eller videogram som krenkjer sømd, inkludert filmar eller videogram som inneheld nærgåande og omfattande skildringar av seksuell aktivitet. Skildringar som må reknast som forsvarlege ut frå eit kunstnarisk, vitskapeleg, informativt eller liknande føremål vil ikkje krenkje sømd. Den som med vilje eller aktaust bryt føresegnene i dette leddet vert straffa med bøter eller med fengsel inntil 3 månader. Første ledd gjeld ikkje for film eller videogram som Medietilsynet ved førehandskontroll har godkjent for framsyning i næring.

(Regjeringen.no, 2004)

«Så da ble paragraf 100 i loven revidert. Der står det at ytringsfrihet skal finne sted. Men at det står eksplisitt i den paragrafen at staten kan gå inn og gripe inn for å beskytte barn mot skadelig innhold fra levende bilder eller noe sånt står det. Og det er grunnen til at Medietilsynet har den adgangen til å gripe inn. Så etter 2004 måtte vi da endre praksisen, for da måtte man bare oppheve, det vil si at sensur for voksne ble opphevet med en gang. Så selv om ikke loven for film og videogram ble oppdatert med en gang, ble jo da praksisen endret med en gang. Så distributørene kan da bare sende filmene med 18årsgrense da, uten at vi vurderer det på forhånd.» (O. Watne, 2014)

4.3.3. Cannibal Holocaust

Året etter tok Stoltenbergs andre regjering over. Flere filmer som tidligere hadde fått forbud, ble i denne perioden tatt opp til ny vurdering. I lovverket står det ingenting om at filmer som har fått et forbud kan eller skal bli tatt opp til ny vurdering etter en gitt tid. Men lovverket gir heller ingen begrensinger når det gjelder nye vurderinger.

Begrunnelsen var at publikums syn på vold og seksualitet (se kapitlet: *90-tallet: Nytt tilsyn, nyere medier*) hadde forandret seg siden disse filmene ble vurdert førstegang.

En av filmene som ble tatt opp til ny vurdering og fikk forbudet opphevet, var *Cannibal Holocaust* (1980). Filmen handler om en universitetsprofessor New York som returnerer fra en redningsaksjon i Amazonas regnskog. Han har tatt med seg opptakene som er filmet av en gruppe dokumentarister som prøvde å lage en film om kannibalstammer i Amazonas. Filmen viser at dokumentaristene ankommer regnskogen, hvordan de torturerer og dreper diverse dyr. Det viser seg at det ikke var så lett å finne virkelige

kannibaler, så dokumentar teamet begynner å plage urbefolkningen for å provoser fram en aggressiv atferd. Det ender med at urbefolkningen voldtar, dreper og spiser dem.

Dette viste seg å være en kontroversiell avgjørelse og fikk en god del oppmerksomhet i media. Debatten gikk på spørsmål om dette vil føre til en liberalisering i forhold til avbildning av vold og sex, er dette virkelig veien vi ønsker å gå? Er økt tilvenning av slike framstillinger i fiksjon også en påvirkning på hvordan vi reagerer på lignende hendelser i det virkelige liv osv. Dette er selvsagt mye av det samme som ble diskutert på 80-tallet. Men det gikk så langt som at KrFs daværende leder av stortingets kulturkomite, May-Helen Molvær Grimstad, stilte den daværende kirke og kulturminister Trond Giske, til høring under stortingets spørretime. (Stortinget.no, 2006)

Høringen gikk hovedsakelig ut på at KrF ønsket å opprettholde forbudet på filmen ut i fra straffelovens § 382 «... og hvilke grep vil statsråden ta for at svært grove voldfilmer som denne ikke skal tillates i framtiden?» (Stortinget.no, 2006)

Mens Giske på sin side understrekte at det ikke er Kulturdepartementets oppgave å vurdere en films lovlighet, og selv om Medietilsynet er underlagt kulturdepartementet, så er Medietilsynet fremdeles en uavhengig instans og at en direkte politisk innblanding i en enkelt sak kan være svært farlig. Den eneste formen for forhåndssensur som Norge har, er lov om film og videogram. Om denne loven er dekkende i forhold til situasjonen bør avgjøres, ifølge Giske, av domstolene og juristene og ikke politikerne. Giske avsluttet høringen med følgende:

«Jeg kjenner ikke begrunnelsen til Medietilsynet for å godkjenne filmen, om det er fordi en mener at voldsscenene er mer lettfordøyelig nå enn de var før, om de mener at dette ikke er i underholdningsøyemed, men i kunstnerisk øyemed, eller om de mener at filmen er så gammel at den ikke har den samme effekten lenger, fordi man så åpenbart ser at dette er fiksjon. Jeg har ingen anelse. Dette er Medietilsynets bord. Dette vil jeg heller ikke gå inn i en diskusjon om.

Vi som politikere har et ansvar for å sørge for at i hvert fall barn og unge blir mest mulig beskyttet mot den type inntrykk som kan gjøre skade. Vi har en aldersgrense, og vi har Medietilsynet. Men jeg tror også at en bevisstgjøring og

kunnskap om dette, bl.a. gjennom skoleverket og informasjonskampanjer, er et virkemiddel som vi bør benytte. Jeg tror at i dagens moderne medievirkelighet kan ungdom få tak i hva som helst, hvor som helst. Internett har gjort at hele informasjonssamfunnet kommer inn på gutterommet eller jenterommet med et tastetrykk. Jeg tror det bare er ved å bygge holdninger hos den enkelte, og bevisstgjøre den enkelte ungdom, at vi virkelig kan lykkes i dette arbeidet.» (Stortinget.no, 2006)

Jeg spurte de på Medietilsynet om hva de tenkte om denne saken og hva var det Krf egentlig kunne oppnå ved denne høringen:

«Jeg tror aldri det skjedde noe mer, de sa de skulle gjøre det i media, men vi hørte aldri noe mer om den saken. Så, jeg er bare kjent med at Krf, at Molvær, ønsket å skulle gjøre det men det ble ikke noe etterspill der. Jeg tror det hadde vært vanskelig i forhold til de filmene man eventuelt forbyr i dag, eller egentlig godkjenner i dag er kanskje riktigere å si.» (B. Andersen, 2014)

«Jeg tror terskelen må være usedvanlig høy for at politikere skal kunne gripe inn i den type enkeltavgjørelser. For vi har også uavhengige klagenemder. Og etter hvert så vil vel disse bli bygget sammen til en medieklagenemd, en nemd som går på film men også klager som går kringkasting og sånne ting.» (T. Thoresen, 2014)

«Det er en egen klagenemd, hvis noen skal klage på aldersgrenser. For de som har klagemyndighet på eller klage adgang på aldersgrenser er jo filmdistributørene da, selvfølgelig, de er part i saken selvfølgelig. Men også barneombudet kan klage hvis det gjelder aldersgrenser, hvis det gjelder for personer under 18 år da. Og videogram distributører kan også klage selvfølgelig hvis vi nekter å registrere et videogram for vi tror eller antar det strider mot straffeloven kan de også klage på det vedtaket. Og det har jo skjedd selvfølgelig, det er jo naturlig. Men det er klagenemda som har den suverene myndigheten da til å overprøve våre vedtak. Om det gjelder aldersgrenser eller om det gjelder for

pornografi eller dette med registrering av videogram. Men det er jo, de klagene vi har fått er stort sett på aldersgrenser.» (O. Watne, 2014)

Så klagenemda er da de man går til hvis man er uenige med Medietilsynets avgjørelser. Men det blir jo litt annerledes hvis et politiskparti klager inn en avgjørelse enn f. eks en distributør gjør det?

«Medietilsynet har jo en faglig uavhengighet. Om en politisk beslutning skulle gått inn og endret på den saksbehandlingen ville vert veldig, veldig feil. Vi skal forvalte de lovene vi er satt til å håndtere. Men det er klart at hvis de kan, hvis vår forvaltning av det kan undergraves sporadisk interesse på den måten fra politisk hold så ville det se veldig underlig ut. Så da, har man liksom tråkket over i det systemet som man besluttet å ha. Og ville skap mye, eller lite forutsigbarhet. Hvordan vurdering gjøres og av hvem, og på hvilket grunnlag.» (E. Liestøl, 2014)

«Det er jo riktig og da er det jo meningen at politikerne ikke skal blande seg opp i det. Hadde det vært sånn at departementet var en klageinstans så hadde det vært litt sånn, da hadde det vært litt politisk styring kan du si. Men det er en uavhengig klagenemd. Det eneste departementet har med det å gjøre er at de oppnevner klagenemden. Men departementet har ingenting med dem å gjøre annet enn at de oppnevner medlemmene i klagenemda.» (O. Watne, 2014)

Men i dette tilfellet så er det snakk om en film som NRK sendte og dette er jo en statseid kanal. Det blir vel ikke det samme som om hvis det var snakk om en film som ble vist på en privateid kino.

«Det er klart politikerne har jo lyst, men det litt sånn i forhold til NRK ikke sant, det er litt sånn at politikerne har litt lyst, noen politikere i hvert fall har lyst til å redigere NRK fra Stortingets talestol og det skal man jo egentlig ikke gjøre. Så formelt sett så er det klare skiller da. Mellom hva politikerne kan gjøre eller mellom departementene da, hva de kan blande seg opp i. I og med at vi skal være uavhengige så er det en egen klageinstans, som skal behandle klager.» (O. Watne, 2014)

Så det er fremdeles klagenemda som har det siste ordet og de skal være fri fra politisk styring om det så gjelder noe som har blitt vist offentlig gjennom en statseid kanal eller privateid kanal. Men hva er det da Krf ønsket å oppnå med denne høringen? Gikk det hele ut på å stadfeste hva de, som parti, står for i motsetning, i dette tilfellet, Arbeiderpartiet?

«Ja, denne straffeloven også den som utales som pornoparagrafen, altså 204 og den som har med seksuelt overgrep mot barn å gjøre. Er jo alle paragrafer som har en viss symbolverdi for politikere. Det å tydeliggjøre sin holdning ovenfor dette er viktig for å tone flagg i saker, men den praktiske konsekvensen av de synspunktene den når jo ikke egentlig frem, vurderingene blir gjort her på et fagliggrunnlag, som baserer seg både på lovens intensjoner og på det skjønn, faglige skjønnet vi kan utgjøre her.» (E. Liestøl, 2014)

Med andre ord, så skal avgjørelser angående som har med tolkning av loven baseres på fagliggrunnlag og ikke på eventuelle politiske idelogier. Det er dette som da er hovedtanken bak Medietilsynets uavhengighet. Men i følge Berit Andersen så forgikk avgjørelsen om å fjerne forbudet kanskje ikke helt etter boken:

«Men *Cannibal Holocaust* var jo for omsetning. Så der er vi igjen innen for der hvor vi faktisk kan forby. I forhold til stikkprøvekontroller og registreringsordning. Altså hele tiden at man har ulik regelverk som gjelder visning på kino og omsetning på DVD. Så *Cannibal Holocaust* kunne for så vidt godt ha blitt forbudt og godkjent før og etter voksensensuren forsvant. Så det har ikke skjedd noen endring med den vurderingen der.» (B. Andersen, 2014)

Dette vil da si at filmen teknisk sett kunne ha fått forbudet fjernet tidligere. Så på spørsmålet om kunne se gjennom en film på nytt og eventuelt gi den en ny dom, hadde ikke voksensensuren noen teknisk betydning.

«Det som var med *Cannibal Holocaust* var vel rett og slett at tidens tann for å si det sånn. Den var litt interessant den saken der fordi i regelverket så er det egentlig sånn at, en film som har vært forbudt kan ikke automatisk godkjennes. Så hvor lenge varer et forbudsvedtak? Og de her ble jo forbudt på 80-tallet, de

ble jo ulovlige å omsette den gangen også kommer de da inn til ny registrering i 2005. Så i følge forskrift for lov og videogram paragraf 7.7. Kan videogram som er inndratt, sperret av påtalemyndighetene. Ikke omsettes før det foreligger en endelig frifinnende dom i saken. Står det egentlig i regelverket. Det betyr at man måtte innom rettsapparatet igjen for å se om forbudet kunne oppheves.» (B. Andersen, 2014)

Dette vil si at et forbud ikke er absolutt og at Medietilsynet kan velge å gjøre om en avgjørelse, men at dette er noe de ikke kan ta alene. Dette fordi den opprinnelige avgjørelsen ble gjort gjennom en dom og derfor må den nye avgjørelsen også bli gjort gjennom en dom.

«Så vi rettet en henvendelse til kulturdepartementet om hva som måtte til for å avklare det forholdet der. Det fikk vi ikke noe klart svar på rett og slett. Liksom hvor lenge skal en dom vare, er det 10-15 år før man kan ta en ny vurdering. Så vi fikk bare en muntlig beskjed om at, ja det er rimelig å anta at det er skjedd så mye med samfunnsnormen, folks forståelse og sjangerkompetanse også videre at her er det naturlig at det gjøres en ny vurdering. Så forbudet er så å si ikke opphevet i en dom. Men vi har da gjort en ny vurdering av filmen, trukket inn litt sånn nye samfunnsforhold som tilsier da at det er ingen grunn til at denne skal være forbudt lenger. Så sånn sett så ble forbudet opphevet da etter en ny vurdering. Men litt vanskelig i forhold til regelverket fordi det er et gammelt regelverk.» (B. Andersen, 2014)

Så spørsmålet er om filmen ville ha mistet forbudet hvis departementet hadde krevd at avgjørelsen måtte gjennom en domstol. Ut i fra det som blir sagt her, så sa departementet hverken eller. Og man kan da stille seg spørsmålet om dette er snakk om en form for ansvarsfraskrivelse fra departementets side.

«Å si at *Cannibal Holocaust* ikke skulle være tillat å omsette. Det er noe med tidens tann her altså som gjør at, den har jo også en historisk interesse etter hvert sånn som *Motorsagmassakren* og det var jo egentlig også samme tilfelle, den var jo også forbudt. Men da godkjent etter ny vurdering. Det er det som jeg sier at det står jo ganske tidlig i regelverket at det skal en ny dom til, Men den

paragrafen er ikke virksom for å si det sånn, fått beskjed om at det er normalt eller naturlig at man kan se på det her på nytt etter en periode, men ikke noe eksakt antall år. Men 10-15 år er kanskje rimelig. Og det er jo en rettslig standard.» (B. Andersen, 2014)

Det vil da si at den paragrafen det er snakk om ikke lenger blir tatt hensyn til eller gjelder det da kun i dette tilfellet. Det virker som om at her er snakk om et ganske stort antall filmer og det kan da hende at man helst vil få dette overstått så fort som mulig slik at man kan fokusere på nyere filmer. Siden det er en rettslig standard så burde dette egentlig ikke være så altfor problematisk.

«382 bygger jo på en rettslig standard at her kan ting endre seg underveis. Man kan få ny kunnskap om utviklingspsykologi, eller man får altså, forutsetter at folk har en bedre sjangerforståelse. Den type ting at aksepten for uttrykk, filmatisk uttrykk endrer seg sånn at man må på en måte følge samfunnets utvikling litte grann i regelverket her også. Som gjør at man da godkjenner mye mer nå en det man gjorde for bare noen få år siden.» (B. Andersen, 2014)

Tanken er dermed at samfunnet er i konstant forandring, men loven kan ikke forandre like raskt og skal rettsapparatet i det heletatt fungere så er det nødvendig med en viss grad av stabilitet. Man må derfor konstruere paragrafene slik at de er tilbøyelige med tanke på samfunnsendringer. Det er derfor ikke problematisk å se på filmer på nytt i lys av dagens situasjon. Det som er problematisk er spørsmålet angående det å omgå domstolen og om dette da vil sette en presedens for senere avgjørelser lignende denne. Hva er konsekvensen av forbudet og hvordan ville det være om vi ikke hadde et forbud? Vi kommer tilbake til dette spørsmålet i kapitlet: *Hva er konsekvensen av et forbud?*

4.3.4. Endring av lov om film og videogram

Noen måneder senere, la Kirke og Kulturdepartementet frem en proposisjon om å endre loven om film og videogram. Målet var å samsvare den med den nye Grunnloven. Under høringen til denne loven, var det ingen som var i mot fjerningen av forhåndssensur av spillefilm for voksne. Det nylige opprettede Medietilsynet, foreslo at det burde være frivillig forhåndssensur for distributører, som kunne være i tvil om enkelte filmer brøt loven. Dette var det også stor enighet om. Departementets avgjørelse

var at kun filmer for personer under 15-år og yngre har et obligatorisk krav på å bli gjennomgått av Medietilsynet. Distributører kan frivillig sende inn filmer ment for personer over 18-år hvis de skulle være i tvil om filmen bryter med straffeloven eller ikke. Tilbakemeldingen fra Medietilsynet vil i det tilfellet være veiledende, så unntaket i straffelovs §§ 382 og 204, om godkjenning av frivillig forhåndssensur vil bli opprettholdt. Det vil si at distributører som har sendt filmen inn til Medietilsynet og fått den godkjent, ikke trenger å frykte straffeansvar senere. (OT.prp.nr.72, 2005-2006)

Medietilsynet ønsket også å innføre registreringsplikt på alle filmer som skal settes i næring i Norge. Dette vil også gjelde for filmer med 18årsgrense. På denne måten vil det være lettere å finne fram til den som er rettslig ansvarlig for den enkelte film, hvis det skulle vise seg at filmen brøt med straffeloven. Departementet mente en slik ordning ville være altfor ressurskrevende og ønsket derfor ikke å fremme dette. (OT.prp.nr.72, 2005-2006)

4.3.5. Ny Straffelov

Samtidig som dette foregikk jobbet Stoltenberg regjeringen med en ny straffelov. Norges daværende straffelov var fra 1912 og man mente derfor at ikke var nok å bare oppdatere den, men at man rett og slett skulle lage en helt ny. I den nye loven er paragrafen § 382 byttet til § 236 og Forskjellen er at skyldkravet er endret til grov uaktsomhet og at kriteriet «brukt som underholdning» har erstattet «i underholdningsøyemed», noe som gjør det klart at bestemmelsen ikke krever at hensikten med formidlingen er å underholde. § 204 er i den nye straffeloven § 317 som er stort sett uforandret. Men strafferammen for begge paragrafene har økt fra 6 måneder i fengsel til 1 år. Straffeloven av 2005 ble godkjent av regjeringen, men har ennå ikke trådd i kraft, på grunn av problemer i forholdt til oppdatering av politiets systemer. (OT.prp.123 L, 2013-2014/Lovdata.no)

4.3.6. Nye filmer, nye forbud

Alle filmer som tidligere hadde fått et forbud, hadde nå fått dette forbudet hevet. Men bare fordi ingen filmer var forbudt, betydde det ikke at nye filmer ikke kunne få et forbud. Men hva er det som måtte til for at det skal bli et forbud og hvordan foregår denne prosessen?

«Det hjelper liksom ikke at det skal være en, som du sier, en skinn av historie, at det er en, det skal være noe mer da. Så vi må jo sitte og vurdere om hvor disse, disse scenene langvarige eller er de kortvarige, er de nærgående, detaljerte, hvor mye av, mye av handlingen er vold, er den voldsforherligende eller er den anti-voldelig. Også disse tingene sammen da, som gjør på en måte at vi lander på den ene eller det andre. Men det er ikke lett vurdering og det er veldig sjelden vi forbyr også. Og vi ber jo alltid om å være fem stykker altså et fullt kollegium. Når at man, når vi tar en sånn avgjørelse så det sitter jo langt inne, å forby en film.» (B. Andersen, 2014)

Den første filmen som ble forbudt etter opprettelsen av Medietilsynet, var den japanske filmen *Ichi the killer* (2001) av Takashi Miike. (Filmklagenemda, 2008)

Filmen fokuserer på den japanske mafiaen, også kjent som yakuza. Når en yakuzasjef ved forsvinner med enormt mye penger, bestemmer hans nestkommanderende, en sadomasochistisk mann ved navn Kakihara, å finne de som er ansvarlige for forsvinningen. Han et tips som fører til at han kidnapper og torturer en rivaliserende yakuzasjef. Han innser til slutt at han har tatt feil mann og men finner så etter hvert ut at det er Ichi, en psykotisk, seksuelt undertrykt person, som trolig står bak forsvinningen.

I 2008 ble filmen tatt inn til stikkprøvekontroll hos Medietilsynet. I følge Berit Andersen, filmsakkyndig ved Medietilsynet, så ble de gjort oppmerksomme på filmen en internasjonal filmkonferanse i England. De fikk vite at filmen hadde fått forbud av British Board of Film Classification (BBFC). Medietilsynet bestemte seg derfor å se nærmere på filmen. (B. Andersen, 2014)

Medietilsynet konkluderte med at filmen var i strid med Straffeloven § 382, som vil si at filmen brukte grovvold i underholdningsøyemed. Dette vedtaket ble så klagt inn til klagenemda av distribusjonsselskapet Voice Music Entertainment (VME) som argumenterte:

«...at voldscenene i filmen er urealistiske og at filmen er bygd på japansk tegneserie tradisjon (Manga). Det hevdes at voldscenene ikke er spekulative og at filmens moral er god og at filmen ikke skildrer sadisme, at den heller ikke

inneholder mer nærgående og ekstreme voldsskildringer enn andre filmer som er tillatt på det norske markedet, samt at filmen er høyt respektert blant filmentusiaster og har vunnet flere priser på filmfestivaler.» (Filmklagenemda, 2008)

Medietilsynet svar var at de var:

«...enig i at filmen inneholder noen urealistiske scener, men påpekte at store deler av handlingen, og et flertall av voldsscenene, likevel foregår innenfor et mer realistisk univers. Medietilsynets mener filmen inneholder meget nærgående skildringer av ekstreme voldshandlinger med scener med tortur, mishandling og voldtekt. Det ble fremhevet at volden er gjennomgående og helt sentral i handlingen, at flere scener er sværtkyniske, og volden framstår som spekulativ. Videre fremhevet Medietilsynet den store mengden seksualiserte voldsscener i filmen og at et gjennomgående aspekt i filmen er at ekstrem voldsutøvelse virker seksuelt opphissende på filmens karakterer. Medietilsynet var uenig i at filmens moral er god. I forhold til klagers anførsel om andre filmer på det norske markedet, fremhevet Medietilsynet at de fleste av disse filmene ikke er forhåndskontrollerte og godkjent av Medietilsynet, men kun registrert for omsetning, og at distributørene selv er strafferettslig ansvarlig for innholdet. Medietilsynet uttalte at det ikke ble lagt vekt på at filmen er høyt respektert blant filmentusiaster, da kunstneriske formål er ikke et unntaksvilkår i straffeloven § 382. Medietilsynet holdt på denne bakgrunn fast ved sitt opprinnelige vedtak om forbud.» (Filmklagenemda, 2008)

Flertallet i klagenemnda var enige med Medietilsynets avgjørelse, men et mindretall mente at:

«...filmen ikke bør forbys etter straffeloven § 382. Mindretallet slutter seg i hovedsak til i flertallets betraktninger om filmens innhold, selv om mindretallet nok oppfatter voldsskildringene i filmen, helhetlig vurdert, som mindre realistiske enn det flertallet legger til grunn. Mindretallet vil imidlertid påpeke at en rekke filmer godkjent for det norske markedet inneholder grove voldsskildringer av

spekulativ og spektakulær karakter, og at det kan stilles spørsmål ved om voldsskildringene i denne filmen adskiller seg vesentlig fra slike filmer.

Avgjørende for mindretallet er imidlertid hensynet til ytringsfriheten. Mindretallet er i denne forbindelse uenig i Medietilsynets betraktning om at kunstneriske kvaliteter og ambisjoner er uten relevans for bedømmelsen. Mindretallet mener at slike forhold kan være av betydning ved avveiningen opp mot ytringsfriheten. I forhold til den konkrete filmen legger mindretallet vekt på at filmen objektivt sett har fått kunstnerisk anerkjennelse ved at den har vunnet priser på filmfestivaler. Det legges også vekt på at filmen er laget av en høyst respektert og annerkjent filmregissør og at et forbud mot filmen vil hindre interesserte myndige personer tilgang på et kunstnerisk/filmatisk uttrykk fra denneregissøren. Mindretallet er på denne bakgrunn kommet til at det ikke bør nedlegges forbud mot visning av filmen.» (Filmklagenemda, 2008)

Klagen ble dermed avvist og Medietilsynets avgjørelse ble opprettholdt. Per dags dato har seks filmer fått forbud i Norge. Tre av disse filmene ble forbudt samme år som *Ichi the killer*. Dette var *Murder set pieces* (2004), som kom i Medietilsynets søkelys under den samme konferansen som de fikk vite om *Ichi the killer* og ble dømt under samme paragraf, også var det animasjonsfilmen *Dollicious Desires – Love Doll 1&2* (2000) som ble dømt etter straffelovens § 204a som omhandler seksuelle fremstilling av mindreårige. (B. Andersen, 2014)

Året etter fikk filmen *Grotesque* (2009) forbud etter § 382. Dette året kunne også Aftenposten melde om at Medietilsynet hadde anmeldt flere filmer, som de mente brød med § 204a, til politiet, men disse sakene hadde blitt henlagt. Det var i stor grad snakk om animasjonsfilmer hvor flere disse var produsert i Japan (Aftenposten, 2009).

«Ja det var snakk om animasjonsfilmer, men like fullt voldtekter av det som for oss ser ut som små skolejenter med knestrømper liksom og foldeskjørt. Okay det er en del av det pornografiske kulturelle uttrykket i Japan, men vi kan ikke åpne opp for det her.» (E. Liestøl, 2014)

Selvsagt når det gjelder seksuelltiltrekning til tenåringer, så er dette sannsynligvis ikke mer utbredt i Japan enn andre steder. Det det er snakk om er hovedsakelig *hentai* som betyr «rart» eller «perverst», men i moderne sammenheng referer det til tegnet pornografi, både animert og ikke animert. Det som kan ansees som den mest kontroversielle delen ved *hentai* er undersjangeren *lolicon*. *Lolicon* kommer fra ordet *lolita* etter Nabokovs bok *Lolita* og går ut på mindreårige jenter i seksuelle situasjoner. Jeg vil påstå at denne sjangeren har fått så stor utbredelse på grunn av Japans tidligere obskønitets lov, hvor det sto blant annet at i tillegg til avbildning av kjønnsorganer var også avbildning av kjønnsår forbudt. Pornografi er fullt lovlig i Japan og landet en lang historie inne for dette. Problemet er når det kommer til tegnet pornografi. Hvordan kan man bevise det som er tegnet er en lav 21 år gammel kvinne med små bryster og ikke en 13 år gammel jente? Det er lett å skrive at alle de animerte/tegnede karakterene ~~tegneserier~~ er over 18, men det blir et spørsmål om man skal stole på skaperne eller ikke. (C. Steel, 2014. s. 17)

«Ja, det blir litt dumt ikke sant. For dette er en standart formulering som de bruker i tradisjonelle pornofilmer, for der også jakter de på jenter som er underutviklet i forhold til alderen, eller helst har alle mulige assosiasjoner som sier at de er mindreårige. Også har de da denne teksten i forkant som sier at alle er 18 år, de bare ser ut som de er 12. Men så det der nytter jo ikke i en animasjonsfilm selvfølgelig, det er helt absurd.» (E. Liestøl, 2014)

Den neste filmen var *Pure* (2009) og ble forbudt i 2011, basert §§ 382 og pornoparagrafen 204 (B. Andersen, 2014). Samme år ble *A Serbian film* (2010) av Srdjan Spasojevic, I skrivende stund så er den siste filmen som har blitt forbudt i Norge. Filmen handler om en aldrende pornostjerne som går med på å delta i "kunstfilmen" til Vukmir. Dette for å ta en pause fra pornofilmer, bare for å oppdage at han har blitt lurt til å lage en snuff-film med pedofili og nekrofili som tema. Dette er også den første filmen noensinne som har blitt forbudt ut ifra Straffelovens §§ 382 og 204a.

Medietilsynet:

«Medietilsynet finner at denne versjonen av videogrammet strider mot 204a og 382 i straffeloven. Dette betyr at videogrammet ikke kan registreres i videogramregisteret, og vil derfor være forbudt å omsette i næring. Videogrammet inneholder skildringer av overgrep mot barn og framstillinger som seksualiserer barn, som vi antar strider mot straffelovens 204a. I tillegg er det svært nærgående skildringer av seksualiserte voldshandlinger og drap som etter Medietilsynets oppfatning, er utilbørlig bruk av grove voldsskildringer i underholdningsøyemed. Vi finner at disse strider mot straffelovens 382.» (Medietilsynet, 2011)

Av de filmene som har fått et forbud, så er *Ichi the killer* den eneste filmen hvor Medietilsynets avgjørelse ble klagd på. Hva var det egentlig denne klagen gikk ut på?

«Jeg mener å huske at et av argumentene var at vi ikke hadde tatt så å si den kulturelle konteksten i betraktning. Den japanske konteksten. Det er et interessant argument egentlig. Vi har hatt lignede problemstilling. Ikke fremmed av distributør men tidligere og det var en sak knyttet til pornoparagrafen. Eller til den som etterhvert ble skilt ut som seksuelt overgrep mot barn (§ 204a). Og dette gjaldt dette japanske hentaifilmene og den særegne kulturelle praksisen de har der med å fremstille små skolepiker som seksualobjekter. Men grunnen til at jeg nevner det er for at det reiser egentlig noe av det samme, det er noe av det prinsipielle spørsmålet, dersom en kultur har dette rullet inn i sin sedvane, hvilke konsekvenser skal vi si at det får? Man må da akseptere at dette er deres kultur. Og det fant vi ut ganske fort ut at det er en *slippery slope* altså. Da har du til slutt ingenting, og da blir det en total kulturel relativisme.» (E. Listøl, 2014)

Ichi the killer er på mange måter en typisk gangsterfilm, men den har også flere trekk fra kunstretningen *ero guro nonsensu* (erotisk grotesk nonsens). Man regner med ble etablert tidlig på 1920-tallet. Som navnet tilsier så er fokuset på erotiske, groteske, bisarre, dekadente og det latterlige. Denne formen for populærkultur som vokste fram har blitt sammenlignet og var trolig, til en viss grad, inspirert av den nihilistiske og hedonistiske kulturen i Berlin under Weimar republikken, som for eksempel den tyske

ekspresjonismen. Ero guro spredde seg deg innom alle kunstretningene, fra maleri, litratur og senere film. (I. Burma, 2003, s.67-68)

Innenfor filmen så begynte det på 60-tallet med enkelte filmer innen for det som blir kalt *pink films*, det vil si halv pornografiske filmer, *Blind Beast* (1969) blir ofte kalt den første ero guro filmen. Men den mest skjente filmen fra denne perioden er trolig *I Sansenes Rike*. Innen for filmen nådde denne retningen sitt høydepunkt på slutten av 80-tallet med *Guinea Pig* (1985-1989) filmene, spesifikt *Guinea Pig: The Devil's Experiment* (1985) og *Guinea Pig: Flower of Flesh & Blood* (1985). De to første filmene handler om en kvinne som blir torturert og ikke stort mer en det. På 90-tallet var det tilsynelatende over for *ero guro* innenfor filmen (J. Berra, 2010, s.249-252). En av hovedgrunnene for dette var trolig arrestasjonen av Miyazaki Tsutomu, som hadde kidnappet, voldtatt og drept flere mindreårige jenter. Politiet skal ha funnet flere videoer av porno-, horror- og animefilmer hjemme hos ham (Azuma et al., 2009, s.3-7). Men på 2000-tallet returnerte *ero guro* tilbake til filmen med regissører som blant Takashi Miike og Sion Shono (T. Mes, 2006).

«Det er ikke noe tvil om at disse lovparagrafene er knyttet til den norske samfunnets ønske om å sette en norm. Og det er viktig fordi det er som en norm at den fungerer. Enten noen omsetter ulovlig eller ikke, normen er tydelig, dette ønsker ikke det norske samfunnet. Og den normen vil jo da fullstendig falle hvis man åpnet opp for de kulturelle aspektene der. Og noe lignende lå også i tankegangen vår når det gjaldt *Ichi the Killer*.» (E. Listøl, 2014)

Så ble det stilt spørsmål til filmens kunstneriske del, med tanke på at filmen er en del av en kunstnerisk tradisjon?

«Når det gjelder det kunstneriske så er det ikke noen kunstnerisk unntak i straffelovens 382, sånn som det er i 204. Så derfor la ikke vi noe vekt på det. Klagenemda sier jo at det bør tas med i vurderingen uansett, selv om det ikke står eksplisitt i den lovparagrafen, og det er jo klart, men det er en del av den vurderingen man gjør uansett, det blir sett på som et rent spekulasjons objekt uten kunstnerisk verdi overhode, så, er det klart at det er lettere at man går mot

et forbud enn at man ser at den prøver å fortelle noe, at man ser at den er antivoldelig, et samfunns, en satire, et eller annet.» (B. Andersen, 2014)

Men det er mulig å bruke det kunstneriske som et kriterium for å unngå et forbud?

«Det er klart at det er indirekte med i vurderingen selv om det ikke er et eksplisitt unntak i regelverket, men vi har da ikke lagt noe vekt på den biten. De argumenterer med at voldsscenene er urealistiske, for det andre ikke spekulative, det er en moral, det skildres ikke reel sadisme og filmen er tillat i en rekke land. For det sjette inneholder ikke filmen mer nærgående eller ekstreme voldshandlinger enn det man finner i andre filmer. Og for det syvende så er filmen høyt respektert blant filmentusiaster. Det er på en måte det de sier.» (B. Andersen, 2014)

Så MVE valgte ikke å gå inn på filmens kunstneriske aspekt?

«Det står ikke noe spesielt om det kunstneriske. De skriver at filmen bygger på japansk tegneserietradisjon og filmen har et surrealistisk preg og det er åpenbart for en at dette ikke skildrer virkelige voldshandlinger, men det er jo det som går på kanskje på det kunstneriske da og japansk kultur også videre, og det er forskjell på vestlig og japansk kultur. Men ellers sier de ikke noe spesielt om akkurat det punktet i klagen. Da var det tre for og to mot, i avgjørelsen i klagenemda. Så da legger jo mindretallet vekt på ytringsfriheten og mener at den må veie tyngre, mens flertallet da støtter Medietilsynet sin vurdering i stor grad da.» (B. Andersen, 2014)

Ble det da lagt vekt på enkelt scener eller hele filmen som en enhet?

«Til dels nærgående skildringer av ekstreme voldshandlinger, spesielt problematisk er scenene med tortur, mishandling og voldtekt er de vi har lagt spesielt vekt på. Altså volden i *Ichi the killer* er gjennomgående og står helt sentralt i handlingen det betyr at vi ikke har lagt spesielt lagt vekt på enkelt scener her men at det er gjennomgående.» (B. Andersen, 2014)

Hvordan ville du i så fall beskrive volden?

«Flere av disse scenene igjen er svært kyniske og volden fremstår som spekulativ og pregers store deler av handlingen. Også er den seksualiserte, de voldsscenene som vi da kanskje har lagt en særlig vekt på. At denne ekstreme voldsutøvelsen, som da virker seksuelt opphissende på karakterer i filmen. Så det er da kombinasjonen av sex og vold, volden er gjennomgående. Og det var jo et, det var fem stykker i Medietilsynet som vurderte filmen og det var full enighet om det vedtaket, om forbudsvedtaket. Det er mulig at man vektet noe forskjellig, men det var vertfall det som ble lagt vekt på samlet da. Vi mener at den er mere ekstrem og nærgående enn andre filmer som er godkjent da.» (B. Andersen, 2014)

Line Leines er litt mer skeptisk til muligheten for å bruke det kunstneriske som et kriterium i denne saken.

«Jeg har sett *Ichi the killer*, men saken er, holdt på å si for gammel for meg. Vertfall det som står i forarbeidene er at det ikke tilstrekkelig å gi skildringen kun et skinn av historie eller vitenskap. Man kan bli nøtt til å ta en konkret stilling om det er en seriøs fremstilling eller om det er et spekulasjonsprodukt. Vi skal jo på en måte skille spekulasjon fra en reel historie. Som vitenskap tenker jeg sånn mer informasjonsmessig. Men det som antagelig er sagt er at det er antageligvis en sammenligning til 204. For i 204 så står det at som pornografi regnes ikke kjønnslige skildringer som anses forsvarlig ut i fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende forhold. Det står 204 som er pornografibestemmelsen sånn at der, er den en slags kunst film så er det ikke en 204 film, altså, men en film som er i strid med straffeloven dersom det er kunstnerisk preg med det, akkurat det unntaket. Står ikke i 382, så det er nok det Medietilsynet har ment. Virker som referanse til det som er 204 og siden det ikke er tatt in i 382 har man da sagt at man heller ikke kan ta hensyn til det. Så det stemmer sånn for så vidt samtidig så skal man gjøre ne konkret vurdering om det er spekulasjonsprodukt eller ikke, det står i forarbeidene til 382.» (L. Leines, 2014)

Det virker derfor som om man har litt flere muligheter på å forsvare seg hvis en film man ønsker å distribuere skulle bli dømt ut i fra 204. Hvis vi ser på hvilke filmer som har fått et forbud og prøver å finne det som går igjen, så vil vi se at det er hovedsakelig snakk om seksualvold. Alle filmene har gjennomsnittlig mye seksuelt innhold, til og med de som ikke går under § 204. Det kan derfor virke som om det er spesielt seksualitet i samhandling med vold som spesielt problematisk og ikke nødvendigvis vold alene.

4.3.7 Nytt lovforslag

I 2013 ble det lagt fram en ny proporsjon, prp. 123 L Beskyttelse av barn og unge (2013-2014). Jeg ble fortalt følgende under intervjuene hos Medietilsynet:

«At det jobbes nå med en ny beskyttelses lov som skal behandles av stortinget 10. desember og hvis den loven blir vedtatt, så vil den ha den virkning at da samles alle bestemmelsene som gjelder beskyttelse av barn og unge i en og samme lov, uavhengig av hvilken plattform det gjelder og hvilken plattform innholdet skal vises på. Så da tar man ut bestemmelsene som gjelder alderskvalifisering i film og videogram loven. Putter det inn beskyttelses loven. Man tar ut vannskillebestemmelsen og forbudet mot alvorlig skadelig innhold og kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester og putter det inn i beskyttelsesloven. Sånn at det, da samler man alt, i en lov.

Og da er det da beskyttelsesloven som vil gjennomføre direktivkravene for beskyttelse av barn og unge i AMT direktivet. Man tar ut og flytter inn i det nye. Sånn at det, juridisk sett, så er det ikke noe endring sånn sett. For det er fortsatt sånn at både for kringkasting og bestillingstjenester, så er det fremdeles senderlandsprinsippet og kravene til jurisdiksjon som fremgår av dagens kringkastingslov og av AMT direktivet som skal gjelde, også etter den nye beskyttelsesloven.

Så det skjer ikke noe juridisk endringer. Det er ikke sånn at vi plutselig kan pålegge Netflix å følge våre regler eller en svensk aktør. Sånn at derfor, ja, så rettslig så er det ikke noen materiell endring som gjelder, når det gjelder hvem som blir regulert av betalingstjenesten, det er det samme som i dag.

Utgangspunktet er fortsatt det som fremgår av AMT direktivet og kringkastingsloven. Og det er særlig kriterier som må være oppfylt for å avgjøre om det er en betalingstjeneste i henhold til direktiv tjenesten og kringkastingsloven og det er kun de tjenestene som også vil være regulert av beskyttelsesloven.

Og i den lovproposisjonen som gjelder den nye beskyttelsesloven, så viser man til forarbeidene som ble satt i kringkastingsloven. For det skjer ikke noen endringer i hvilke tjenester som blir regulert når beskyttelsesloven eventuelt treer i kraft. Det er det samme som gjelder for kringkastingsloven i dag. Så der er det sånn link som er viktig å gjøre det tydelig for seg. Det er gjerne litt komplisert og særlig kriterielister som er greit å få på e-post så har du det. Vi som jobber med det syns det er komplisert, så der må vi inn og gjøre skjønnsmessige vurderinger hele tiden. Når men vet hvor fort den teknologiske utviklingen går og hvor fort regelverket blir foreldet så er det ganske komplisert innimellom.» (L. Langnes, 2014)

«Nå er det blant annet den her, den nye proposisjonen. Forslag til ny lov om beskyttelse av mindreårige mot skadelig bildeforhold, som skal erstatte loven om film og videogram. Alt som har med sensur å gjøre. Det gamle begrepet sensur i loven om film og videogram, det man forbinder med sensur og du vet at det har endret seg ganske mye. Også er det noen bestemmelser som skal erstatte bestemmelser i kringkastingsloven som går på beskyttelse av mindreårige. Så man skal erstatte det med en ny lov, en ny formålslov som går på da å beskyttelse av barn mot skadelige bildeprogram på alle plattformer.

En lov som skal gjelde for kinofilm og fysiske videogrammer DVD, Blu-Ray og internett. Altså bildeprogrammer på internett. Ikke Internett som så dann, men video-on-demand tjenester. Og da skal den være teknologinøytral. Så om det distribueres da eller kringkastes eller om det er på nettet eller om det fysiske videogram, det spiller liksom ikke noen rolle det skal være beskyttelse uansett plattform. For før var det sånn at det var veldig sektor orientert. Det er en lov som gjelder fjernsyn også er det en annen lov som gjelder kabel tv, altså det er

veldig sånn avskilt da, så det skal man gå vekk fra. Så man prøver å være litt sånn framtidretta, det er ikke så lett med disse lovene. Så utvikling går sin gang og lovene henger etter.» (O. Watne, 2014)

Jeg vil her oppsummere forslagene i denne proposisjonen også vil jeg gå nærmere inn på enkelte forslag og meningene fra høringene, i selve drøftingen. Målet med denne proporsjon er å lage en ny lov hvor alle paragrafer som omhandler beskyttelse barn og unge i forhold til levende bilder skal samles. Målet er å skape et mer plattformnøytralt lovverk, som vil være oppdatert og mer forenklet enn dagens lovverk. Loven vil dermed omfatte følgende:

- Fjernsyn
- Audiovisuelle bestillingstjenester (Video-On-Demand, inkl. enkelte nettavisers tv-tjenester, klikkefilm osv)
- Fremvisning ved allmenn sammenkomst (inkl. kinovisning)
- Tilgjengeliggjøring av videogram (inkl. salg, gratis distribusjon eller utleie av DVD/Bluray).

Hovedargumentet for den nye loven er at det i dagens medievirkelighet, er nødvendig med en mer effektiv måte å motvirke eventuelle skadevirkninger enkelte framstillinger i media kan ha på mindreårige. (Prp. 123 L, 2014)

Proposisjonen henviser til dagens regelverk for å understreke nødvendigheten av en ny lov. Blant annet så er dagens medier mer sømløs og ikke lenger like sektorinndelt som tidligere. Dagens regulering er hovedsakelig fokusert på tradisjonelle medier som blir brukt i mindre grad av dagens barn og unge. Det står også at dagens regelverk kan gi en falsk trygghet, alle videogram som skal omsettes i Norge skal registreres av Medietilsynet og disse skal da bære Medietilsynets logo. Dette kan derfor gi et inntrykk av at filmen har blitt sett gjennom av Medietilsynet noe som ikke nødvendigvis er tilfellet. (Prp. 123 L, 2014)

Proposisjonen foreslår derfor følgende. Beskyttelsestiltak bør kunne innføres selv uten dokumentert skadeeffekt. Tilgjengelig forskning gir ikke grunnlag for å påvise entydige skadevirkninger eller andre effekter av mediebruk. De foreslås derfor tiltak bør kunne

brukes mot innhold (ut i fra forskjellige faktorer) kan sees på som skadelig. Loven skal kun rette seg mot det enkelte innhold og ikke mot eventuelle skadevirkninger som kan være forårsakede av mediebruk generelt. (Prp. 123 L, 2014)

Når det gjelder virkeområde blir det foreslått at regulering av innhold skal være uavhengig av distribusjonsmåte og teknologi. Departementet mener at på denne måten unngår man konkurranse vridning i markedet, sikre en effektiv beskyttelse og gjøre systemet mer tilgjengelig for publikum. Dette vil da den nåværende sektorinndelte regelverket som kringkastingsloven og lov om film og videogram. (Prp. 123 L, 2014)

All tilgjengeliggjøring ovenfor allmenheten, på de nevnte plattformene vil være underlagt denne loven. Dette er uavhengig om produktet blir gjort tilgjengelig av et foretak eller privat person. Kringkasting og audiovisuelle betalingstjenester som er av en ikke-økonomisk virksomhet, er fritatt fra regulering. Det samme gjelder produkter som er ment for personer over 18 år, med unntak av absolutt forbud mot sending på fjernsyn, grunnet alvorlig skadelig innhold. Loven gjelder heller ikke tilgjengeliggjøring i den private sfære. Lovens geografiske virkeområde vil være Norge inkludert Jan Mayer og Svalbard. Det vil da gjelde for foretak som registrert i Norge, foretak som har forretningssted i Norge, privatpersoner som har norsk statsborgerskap, personer som har bosted i Norge eller at avgjørelsen om tilgjengeliggjørelse har blitt tatt i Norge. Når det gjelder tilgjengeliggjøring utenfor Norge, henvises det til AMT Direktivet. (Prp. 123 L, 2014)

Det blir forslått at alle filmer som skal tilgjengelig gjøres i Norge må ha en aldersgrense. Når denne proposisjonen ble lagt fram var det følgende aldersgrenser: Alle, 7år, 11år, 15år og 18år. I proposisjonen blir det lagt fram flere alternativer til nye aldersgrenser. I desember 2014, trådte de nye aldersgrensene i kraft: Alle, 6 år, 9 år, 12 år, 15 år og 18 år. Medietilsynet skal fremdeles forhåndskontrollere kinofilmer hvor det ønskes en aldersgrense lavere enn 18år (Prp. 123 L, 2014). I følge Line Langnes, jurist ved Medietilsynet, vil denne nye loven trå i kraft tidligst juni. (L. Langnes, 2014)

4.4.0. Internasjonale forhold

Alle land har lignende tilsyn som kan sees på som tilsvarende Medietilsynet. Noen jobber med forskjellige medier, mens andre er delt opp slik at de kun jobber med

spillefilmer eller kun kringkasting. Noen er privateid som MPAA i USA, mens andre er offentlige som BBFC i England. Men er det noen form for samarbeid blant disse institusjonene?

«Ikke egentlig, vi driver ikke med kontinuerlig overvåkning. Men det er klart at en film som *A Serbian Film* for eksempel så husker jeg at vi, i saksbehandlingen der fikk vi vite at den hadde blitt nektet vurdert av BBFC i England. Så når vi går inn i saken så kan vi få opplysninger om hvordan det står til i andre land. Men det er sånn vi følger på andre land.» (O. Watne, 2014)

Så det er hovedsakelig kun når det snakk om enkeltsaker at Medietilsynet går inn og ser hva som har blitt gjort andre steder før man ta en avgjørelse. Men er det kun gjennom denne type informasjonsinnsamling at tilsynene har kontakt med hverandre?

«Vi kan ikke samarbeide på en måte, vi har jo vår lovgivning også videre. Men vi har veldig god kontakt. Så akkurat i år så har vi hatt en internasjonal filmsensurkonferanse her i Fredrikstad med mange land representert der vi diskuterer utfordringer og kanskje i sær skjær nå med konvergens, altså ytterligere konvergens og digitalisering og nye distribusjonsformer. Det gjør jo noe med den rollen Statens Filmkontroll eller Statens Filmtilsyn en gang hadde. en gang hadde. La oss si på video siden da, Når videoer ble forhandlet i egne videosjapper så var det der det skjedde, det var en helt annen mulighet for kjøre kontroll på det. Mens når de nå seller DVD-er på bensinstasjoner eller lekebutikken eller hos Clas Olson, så er vi liksom et helt annet sted eller i matvarebutikken for den saksskyld. Så det har gjort noe med hele kontrollapparatet. Selve muligheten til å drive den type kontroll som man engang gjorde.» (E. Liestøl, 2014)

Så tilsynene er ikke isolert fra hverandre selv om de hver enkelt operer under forskjellig lovverk. Endringer i informasjonsteknologi og distribusjon har påvirket alle og det kan derfor være greit å vite hvordan andre håndtere dette og kanskje man kan lære noe.

I 2007 kom EU med et direktiv om Audiovisuelle Medietjenester (AMT). Dette direktivet tar over Fjernsyns direktivet, også kjent som *Television without frontiers*

(TWF Directive), ble implementert a EU først i 1989. Målet med det direktivet var å sikre fri flyt av kringkastingstjenester mellom medlemslandene, samtidig som den skulle bevare visse offentlige interesser, som kulturelt mangfold, retten til beriktigelse, forbrukerbeskyttelse og beskyttelse av mindreårige. Dette direktivet har gått gjennom flere endringer i løpet av årene, og som en utvikling av dette kom AMT Direktivet i 2007. (eruropa.eu, 2008)

Grunnen til dette er at fjernsynsdirektivet kun omfatter tradisjonelt fjernsyn, mens AMT-direktivet også omfatter nye tjenester hvor seerne selv kan velge tidspunktet for når et program skal sees. Som TWF er målet med AMT å sikre fri flyt medietjenester, men istedenfor fjernsyn er det her snakk om audiovisuelle bestillingstjenester. Dette er en samlebetegnelse på tjenester som minner om TV, men som ikke regnes som kringkasting, det vil si «ikke-linære» medietjenester. Dette kan være «video-on-demand» (VOD) tjeneste som. eks *SF Anytime*, hvor man kan leie og se film over Internett. (medienorge.uib.no, 2012)

«Men når det gjelder EU så har du jo dette AMT direktivet, men det er senderlandsprinsippet som gjelder og spesielt prosedyrene. Hvis det er en engelsk kringkaster som sender noe fra England som bryter norsk lov, det kan jo hende, og da er det spesielle prosedyrer man må gjennom for å løse det. så det er jo Google Play og iTunes og alt det der faller utenfor EU og EØS. Så da sitter vi igjen med de norske tjenestene og europeiske tjenestene da, engelske, britiske, tyske, og alt det der. Det er jo innenfor. Så for eksempel TV2 Sumo er typisk sånn som blir omfanget av direktivet. Sånn som betalingstjeneste som for eksempel Viaplay, det er jo fra England ikke sant. Viaplay er jo omfattet av EU direktivet. Så det er en video-on-demand tjeneste som er omfattet av direktivet for audiovisuelle tjenester. Og er da en såkalt ikke lineær tjeneste. Også når det er sånn som Viaplay, som er konkurrenten med blant annet Netflix. De har de litt andre vilkår enn Netflix som er da en amerikansk institusjon.» (O. Watne, 2014)

For at en tjeneste skal kunne gå under direktivet må den oppfylle enkelte krav:

1. Tjenesten må enten skape innholdet selv eller betale for å få det laget. Så en tjeneste som f.eks Youtube faller derfor utenfor siden innholdet blir produsert av brukerne, som ikke blir betalt av Youtube.
2. Det avgjørende er at programmene har en form og et innhold som er sammenlignbart med TV-programmer, slik at tjenesten konkurrerer om det samme publikummet som TV-kanalene. Hvis det audiovisuelle innholdet ikke er hovedformålet, men bare brukes tilfeldig eller som en støttefunksjon, faller tjenesten utenfor direktivets definisjon. Mange nettaviser tilbyr i dag nett-TV med strømming («streaming») av nyhetsreportasjer og underholdning. Slike sendinger innfrir i utgangspunktet alle vilkårene, men siden de bare har en støttefunksjon vil de ikke bli omfattet av direktivet. VGTV vil derfor ikke være omfattet av AMT direktivet.
3. Tjenesten må være offentlig tilgjengelig og kunne karakteriseres som massemedia
4. Tilbyderen skal ha kontroll med utvelgelsen og organiseringen av programmene. Dette vil si at hvis man kun distribuerer tekniske tjenester og ikke har kontroll over hva som befinner seg på disse tjenestene, er man ikke omfattet av direktivet.
5. Tjenesten må tilbys via et elektronisk kommunikasjonsnett. Det vil si at man får tjenesten direkte gjennom følgende: digitalt bakkenett, kabel-TV, optisk fiber, satellitt og xDSL. Så en DVD som er bestilt over nettet faller ikke under dette, siden man får selve tjenesten (filmen) gjennom en fysisk gjenstand som ikke er direkte koblet til de overnevnte kommunikasjonsnettene. (medienorge.uib.no, 2012)

Så hva med Youtube hvordan er det i forhold til dette?

«Per i dag er ikke Youtube ansett for å være en tjeneste som er regulert av AMT direktivet og kringkastingsloven. Så per i dag vil den heller ikke bli regulert av beskyttelsesloven. Mye henger sammen med at det er bruker genererte innhold, som lastes opp der du som bruker er. Den nye beskyttelsesloven har også et avgrenset virkeområde knyttet opp mot det vi kaller privatsfæren, så det du som

privatperson laster opp i den store skyen eller det store nettet det blir på en måte ikke regulert. Youtube er en tjeneste som er mye diskutert i de foraene. Vi er et norsk tilsynsorgan og vi har søsterorganer i alle de europeiske landene og vi har europeiske tilsynsmøter. Youtube er en av tjenestene som blir hyppig diskutert og debattert knyttet opp til det begrepet, audiovisuell betalingstjeneste.

Er det en audiovisuell bestillingstjeneste i henholdt til direktivkravene eller er det ikke det. Foreløpig har man landet at det ikke er det. Men så skjer det jo en utvikling med disse tjenestene også Youtube er i utvikling, man ser at man kan ha egne Youtube kanaler. NRK har sin egen Youtube-kanal. Hvordan skal man stille seg i forhold til det og det er spørsmål som debatteres og diskuteres. Man har et sett med kriterier som skal være innfridd for at det skal være en bestillingstjeneste og hvor vidt de innfrir eller ikke, altså man må vurdere tjenestene med jevne mellomrom for å se om de innfris eller ikke. For tjenester kan endre karakter som gjør at de plutselig faller inn under likevel. Så gjøres det store grep med Youtube, men så spør det også det med senderlandsprinsippet inn i bildet ikke sant.

Det er det som er blant annet avgjørende og jurisdiksjonskriteriet. Jurisdiksjon er på en måte bestemmelser som er med på å trekke grensene, hvorvidt tjenestene er norsk eller svensk for å si det sånn. Eller norsk eller utenlandsk. Så er det da i tillegg til senderlandsprinsippet så skal man se på andre forhold, alt etter hvor hovedkontoret ligger, hvor majoriteten av de redaksjonelle beslutningene tas, hvor hovedarbeidsstokken er, mange sårne underliggende punkter som skal være med og avgjøre og definere hvor sendelandet er og hvem hvor, hvilket lands restriksjon som skal gjelde for den tjenesten. For eksempel hvor serveren, hvor er up linken. Så det her, når du snakker om direktiv og endringer, så trodde jeg det var noe helt annet, fordi at denne her utviklingen med de her tjenestene går jo sin gang. Og man ser at det regelverket som AMT direktivet i dag har, kanskje allerede har blitt gammeldags.

Så nå har EU kommisjonen starta en prosess der man skal vurdere og revidere AMT direktivet. Og der har man hatt høringer. I fjor var det vel. Der man ba alle

medlemsland å komme med innspill på visse punkter opp mot AMT direktivet, inklusive regelverket for beskyttelse av barn og unge. Den høringsrunden er avsluttet. Jeg var på et møte der en representant av kommisjonen satt og sa at høringssvarene var veldig sprikende. Så det var ikke noen sånn konsensus fra medlemslandene og det vanskeligjør jo jobben. De må jobbe mer med det her. Det er nødvendig med flere undersøkelser og noen flere evalueringer. Men prosessen med dette er jo i gang. Det vil nok bli en revidering av AMT direktivet, men når det blir slutført er vanskelig å si.

Men når det blir vedtatt en endring, så må vi i Norge gjennomføre det i vår rett. Og da må vi gjøre eventuelle endringer, i for eksempel beskyttelsesloven hvis den er vedtatt da, som gjør at norsk rett er i overensstemmelse med EU retten. Så det er mange prosesser her og det henger jo sammen med at den teknologiske utviklingen. Du har hatt mange tiår med kun tv sendinger ikke sant. Som var mye enklere å regulere, selv om satellitt begynner å bli litt komplisert hvor det egentlig kommer fra. Men nå skjer det så mye. Så her må regelverket hele tiden være i endring. Og tjenestene, hva skal jeg si, utvikler seg og varier.» (L. Langnes, 2014)

AMT direktivet er et minimumsdirektiv. Det vil si at så lenge dette ikke går på tvers av andre viktige prinsipper i EUs regelverk, har hvert land anledning til å ha strengere regler enn det direktivet legger opp til. Norge er et EØS land noe som betyr vi er pålagt å følge direktivet, men siden det er et minimumsdirektiv, har Norge likevel anledning til å beholde hovedtrekkene i sitt regelverk. (medienorge.uib.no, 2012)

De mest sentrale punktene gjelder reklame rettet mot barn, omfanget av reklameavbrudd, muligheter for produktplassing og alkoholreklame. Men det omfatter også beskyttelse for barn mot innholdt som kan sees på som skadelig og hva et land kan gjøre i forhold til uønsket innhold i tjenester sendt fra andre land. (medienorge.uib.no, 2012)

Direktivet baserer seg på senderlandsprinsippet, som går ut på følgende:

«I AMT direktivet og i kringkastingsloven, så er det noe som heter et senderlandsprinsipp og jurisdiksjonskriterier. Senderlandsprinsippet innebærer at

man skal kun behøve å være regulert i et land. Så det er et av de fire frihetene. Flyt av tjenester, så du skal kun være regulert i et land og da har man valgt å lande på det som er senderlandsprinsippet. Som da innebærer at du er kun regulert i det land der du sender fra, der din sending har sitt ordinære utgangspunkt. Det betyr jo at, jeg bruker noen eksempler fra kringkasting, for der er det litt enklere. Det betyr at TV2, som da sender i fra Norge, har sin ordinære utsending i fra Norge, en norsk kringkaster. Som skal følge norsk regelverk, norsk kringkastingsregelverk og underlagt Medietilsynet som tilsynsorgan. Så har vi TV3, som er motsatsen, som sender fra England. Riktignok har de sendinger rettet mot Skandinavia, men sender fra England. De har da England som sendeland. Dem er pålagt å følge britiske regler og britiske Ofcom som er kontrollorganet eller tilsynsorganet i forhold til reklame og sponsorer.

Og det samme prinsippet gjelder for bestillingstjenestene, de er også bare registrert i et land. Så bestillingstjenester som er norsk, skal følge det norske regelverket. VG-tv for eksempel er en norsk bestillingstjeneste. Den skal følge norskeregelverk og er underlagt oss. Mens Netflix er til og med ikke registrert i Europa. Det er et amerikansk selskap, er derfor ikke pålagt å følge det norske regelverket. Så prinsippet gjelder her også i dag fordi AMT direktivet er gjennomført i norsk rett også i dag. Og man anser per i dag at det gjelder både kringkastingsloven og film og videogramloven, som samlet fører AMT direktivet i norsk rett per i dag. Så det er statusen nå.» (Lise Langnes, 2014)

Dette betyr følgende:

- Audiovisuelle medietjenester skal være underlagt reglene i landet hvor den som tilbyr tjenesten er etablert.
- En tilbyder skal aldri være underlagt mer enn medlemsstats regler.
- En medlemsstat kan ikke motsette seg sendinger fra selskaper som er etablert i en annen medlemsstat.

Dette vil gjøre det mye enklere å etablere nye tjenester ved at man kun trenger å følge et medlemslands lover og regler. Dette vil forhåpentligvis føre til frihandel, integrasjon, økonomisk vekst og en oppbygning av et europeisk informasjonssamfunn. Problemet er at land er forskjellige, med forskjellige moralske og etiske syn. Det er derfor ikke alle land som er like interessert i å ta i mot alle tjenestene fra alle andre land. I det nye direktivet er det tatt inn formelle framgangsmåter et land kan benytte for å henvende seg til senderlandet for TV-kanaler som følger mer liberale regler enn det landet kanalen retter seg mot.

Den såkalte «konsultasjonsprosedyren» innebærer at konflikten kan løses landene imellom, ved at mottakerlandet kan rette en henvendelse til senderlandet og be om at sendingene stanses. Men senderlandet kan ikke forby TVsendingene, kun oppfordre TV-kanalen til å rette seg etter mottakerlandets regler. Hvis dette ikke fører fram, kan mottakerlandet innføre «passende tiltak» for å hindre sendingene. Det er ikke spesifisert hva slags tiltak som anses som passende, og betingelsene for å kunne gå til et slikt skritt er svært strenge. Mottakerlandet må kunne bevise at TV-kanalen sender fra et annet land kun for å omgå et strengere regelverk i mottakerlandet, og overvåkingsorganet ESA, som er en del av EFTA (Det europeiske frihandelsforbund), må akseptere tiltaket. Begrunnelsen for at innholdet er uønsket må være basert på «allmenne hensyn». (medienorge.uib.no, 2012)

Så hvordan ville Medietilsynet håndtere det hvis et utenlands VOD gjorde en av de forbudte filmene tilgjengelig på sine tjenester?

«Da ville vi i så fall gått via de respektive lands myndigheter, hvis vi ønsket å gjøre noe. Men da måtte de ha fulgt opp, ikke vi. Så lenge det er rettet mot den norske befolkningen, så kunne vi jo ha gjort det. Henstilt de andre lands myndigheter og gjøre noe med det. Men vi har ikke noen garanti for det ville bli fulgt opp. Så, ellers for video on demand gjelder jo de samme reglene som for omsetning i butikker, utleie av film, at filmene må registreres her og vi da kan ta ordinær stikkprøvekontroll.» (B. Andersen, 2014)

Så en norsk VOD tjeneste må registrere filmene sine akkurat som en hvilken som helst annen videoforhandler. Men er finnes det et eksempel hvor Medietilsynet har måttet kontakt et annet lands myndigheter på grunn av en VOD tjeneste fra del landet?

«Men det var jo sånn som SF Anytime som også har kontor og sender, streamer via Sverige, bruker de svenske aldersgrensene på sine filmer og *A Serbian Film* lå jo ute på GET blant annet i en liten periode der før forbudet trådte i kraft. Og da, det var fullversjonen vi fikk. Da sendte vi bare en henvendelse og sa at denne filmen er forbudt i Norge og da slettet de den umiddelbart. Så med dialog gikk det jo greit, men strengt tatt kunne de ha valgt å ignorere det fordi den ikke var forbudt i Sverige. Jeg hadde den jo sjøl hjemme på GET-boksen og jeg hadde jo små barn den gangen så det var ikke så veldig gunstig. Ganske interessant at du kan få det rett hjem i stua di og publikum vet jo ikke helt om det er sendt fra Sverige eller Norge, eller at regelverket skal være annerledes.» (B. Andersen, 2014)

Så hvordan håndterer Medietilsynet dette?

«Det er jo selvfølgelig en kjempe utfordring å ha et, på en måte geografisk regelverk i det samfunnet vi lever i dag. Hvor alt på en måte er tilgjengelig. Så det gir kjempe utfordringer når man ønsker å ha nasjonale regler på denne typen ting. Så man kan jo spørre seg om det funker. Om regelverket funker uansett. Men jeg tror nok ikke disse seriøse aktørene som Netflix og HBO har noen interesse i å legge seg ut med publikum. Så det sitter nok langt inne å tilby denne type innhold som er for så vidt kontroversielt, kanskje enda mer i de landene de sender fra.» (B. Andersen, 2014)

Hvordan er det med aldersgrenser på disse tjenestene?

«Netflix og HBO ligger jo ikke under norsk jurisdiksjon da, så de følger jo amerikansk lov. Men de sier jo selv, altså Netflix prøver jo selv, på eget initiativ å gjøre det. Og de synes jo vi er hyggelig at de gjør. Så på filmer som er vurdert av Medietilsynet så bruker de Medietilsynets aldersgrenser. Det har jeg inntrykk av at de prøver å følge aldersgrensene i de landene hvor de opererer. Men de er

ikke pålagt å gjøre det. Vi har ikke noe jurisdiksjon over dem eller myndighet over dem. Grunnen er at Netflix ønsker å få *goodwill* i markedet noe som er positivt for dem og for publikum. Det er nok det som er tanken.» (O. Watne, 2014)

De som sikter etter bredt publikum vil selvsagt prøve å unngå å være kontroversielle. Men det er muligheter for mindre video on demand tjenester, som sikter seg inn mot et nisje publikum.

«Ja, det er helt klart og det jo et hull i regelverket som man ikke kan tette i Norge, så lenge man har systemet som man har.» (B. Andersen, 2014)

4.4.1. Integrering av AMT

I 2012 la Kulturdepartement fram Prop.9L, som gikk ut på å tilpasse kringkastingsloven og loven om film og videogram med EUs AMT direktiv. Når det gjelder prp.9 L vil jeg fokusere på Norges muligheter til å hindre tjenester fra EU medlemsland og EØS-land, som bryter med norsk lov. I denne oppgaven tar jeg for meg sensur i forhold til spillefilm, jeg vil derfor konsentrere meg om direktivets regler og Norges lover som påvirker distribusjon av film gjennom de forskjellige tjenestene. Jeg vil dermed ikke ta for meg direktivets regler eller Norges lover i forhold til blant annet reklame eller andre temaer som måtte bli tatt opp i denne proporsjonen. (Prp. 9L, 2013)

Senderlandsprinsippet går som tidligere nevnt, ut på at en tilbyder av audiovisuelle betalingstjenester kun skal følge regelverket til det medlemslandet det sender fra. Når det gjelder jurisdiksjon i følge direktivet er ting litt mer komplisert. Tjenestetilbyderen er under jurisdiksjonen til det landet hvor hovedkontoret befinner seg og redaksjonelle avgjørelser blir tatt. Men det er også mulig at disse redaksjonelle avgjørelsene blir tatt i et annet medlemsland enn der hovedkontoret befinner seg, i så fall vil jurisdiksjonen falle på det medlemslandet hvor en betydelig del av arbeidsstyrken befinner seg. Når det gjelder tjenester som blir sendt via satellitt og hvor det vanskelig å avgjøre hvilket land som skal ha jurisdiksjon, vil spørsmålet da falle på hvilket land signalet kommer fra også hvilket land satellittkapasiteten hører innunder. (Prp. 9L, 2013)

I kapittel 6 blir det gjort klart at det er enkelte forskjeller mellom fjernsynssendinger og audiovisuelle bestillingstjenester. Et land med strengere regler enn senderlandet kan kun iverksette tiltak etter å fullført konsultasjoner med senderlandet. For å hindre fjernsynssendinger fra et annet EØS-land må det særskilles vilkår til som f. eks at tjenesten krenker direktivets regler i forhold til fremstilling av religion, rase, kjønn eller kan være til skade for mindreårige, dette må også gjøres gjennom konsultasjonsprosedyren.

For å kunne starte en konsultasjonsprosedyre, må fjernsynskanalen det er snakk om være helt eller hovedsakelig rettet mot mottakerlandet. Mottakerlandet må kunne begrunne at avgjørelsen er basert på allmenne hensyn, det vil si i følge direktivets punkt 41 «regler for forbrukervern, beskyttelse av mindreårige og kulturpolitikk». I punkt 42 står det også at landet må sikre at reglene er «objektivt sett er nødvendige, blir anvendt på en måte som sikrer likebehandling og ikke går lenger enn det som er nødvendig for å nå disse målene.» Det vil si at når mottaker landet kontakter senderlandet og gjør det klart ovenfor senderlandet at de ønsker at fjernsynskanalen det er snakk om skal opptre i samsvar med mottakerlandets regelverk, har senderlandet enn plikt om å kontakte fjernsynskanalen og videreformidle henvisningen fra mottakerlandet.

Senderlandet er ikke pålagt å tvinge fjernsynskanalen å etterfølge mottakerlandets henvisning. Så fjernsynskanalen kan da velge å frivillig følge henvisningen, men kanalen kan også å velge å ikke følge den. Senderlandet har uansett en to måneders frist på å rapportere den endelige avgjørelsen til mottagerlandet. Begge de involverte landene kan, hvis en eller begge mener at det er nødvendig, anmode kontaktkomiteen. Komiteen vil da bli etablert av direktivet og vil gjennomgå saken. Komiteen skal være et forum mellom medlemslandene og Kommisjonen. (Prp. 9L, 2013)

Hvis resultatet av konsultasjonsprosedyren skulle vise seg å ikke være tilfredsstillende ovenfor mottakerlandet, vil da omgåelsesprosedyren være den endelige muligheten. Gjennom denne prosedyren, kan mottakerlandet gjennomføre «egne tiltak», dersom den aktuelle fjernsynskanalen har etablert seg i senderlandet med den hensikt å unngå de strengere regler som gjelder i mottakerlandet. For å kunne sette i gang denne prosedyren må følgende krav oppfylles:

- Det er gjennomført en konsultasjonsprosedyre som ikke har gitt tilfredsstillende resultater
- Det foreligger et omgåelsestilfelle
- Tiltakene må være ikke-diskriminerende, proporsjonale, nødvendige og begrunnet i allmenne hensyn
- ESA og senderlandet et blitt varslet om tiltakene og begrunnelsen
- ESA har godkjent at tiltakene er i samsvar med felleskapsretten

Departementet (Kulturdepartementet) mente at Norges plikt å konsultere, burde bli gjort til hjemmel i kringkastingsloven. Det blir også gjort klart at norske myndigheter ikke kan be en fjernsynskanal rette seg etter et annets lands regler hvis disse reglene skulle bryte med de norske. Grunnlovens § 100 må også konsulteres før man kan avgjøre om fjernsynskanal stasjonert i Norge må følge regler til et annet land. Oppgaven for håndtering av denne typen konsultasjon bør bli gitt Medietilsynet i følge departementet. (Prp. 9L, 2013)

Skulle det vise seg at en fjernsynskanal, som ligger under jurisdiksjonen til et annet EØS-land, bryter direkte med en eller flere av direktivets særlig viktige regler i forhold til beskyttelse av mindreårige, kan mottakerlandet iverksette beskyttelses tiltak uten å nødvendigvis gå gjennom omgåelsesprosedyren. For å gjøre dette må følgende krav oppfylles:

- Det må foreligge minst to brudd på bestemmelsene innenfor en periode på tolv måneder.
- Det enkelte brudd må være åpenbart, vesentlig og alvorlig.
- Medlemsstaten må ha gitt fjernsynsselskapet og ESA skriftlig melding om bruddet og hvilke tiltak som vil bli iverksatt det har vært gjennomført konsultasjoner med senderlandet og ESA som ikke har bidratt til en minnelig løsning innen 15 dager.

- ESA må ha godkjent at beskyttelsestiltakene er i samsvar med felleskapsretten.

Departementet mener at omgåelsesprosedyren bør bli lagt til kringkastingsloven § 4-5 og at Medietilsynet skal få oppgaven å iverksette tiltak i forhold til dette. (Prp. 9L, 2013)

Når det gjelder audiovisuelle bestillingstjenester fra andre EØS-land, har Norge en mulighet til å sette begrensinger hvis det er av hensyn til samfunnet. Men Norge har også en forpliktelse til å «sikre fri mottaking» og «ikke hindre videresending (...) av grunner som faller inn under områder som samordnes ved dette direktiv. (Prp. 9L, 2013)

Når det gjelder beskyttelse av mindreårige har direktivet en særskilt unntaksregel for akkurat slike tjenester. Dette gjelder hvis tjenesten skader eller det er mulighet for tungtveiende risiko for skade på følgende samfunnshensyn:

- Den offentlige orden, særlig forebygging, etterforskning, avsløring og forfølgning av straffbare forhold herunder beskyttelse av mindreårige, oppfordring til hat og krenkelse av enkeltpersoners menneskeverd
- Vern av folkehelsen
- Den offentlige sikkerhet, herunder vern av den nasjonale sikkerhet og forsvar, eller
- Forbrukere og investorer så langt disse er forbrukere

Til dette mener departementet at det bør innføres en hjemmel i kringkastingsloven for iverksetting av beskyttelsestiltak i forhold til audiovisuelle bestillingstjenester. De gjør det klart at dette gjelder kun de tjenestene og ikke mot innhold på internett som sådan. (Prp. 9L, 2013)

Vil det si at VOD nå faller under Medietilsynets virkeområde på samme måte som film og kringkasting?

«Nå har det skjedd faktisk en endring til vårt forhold til departementet i den forstand at det er jo på en måte fastsatt i lov også både loven om film og videogram også det som heter kringkastingsloven. Lov om kringkasting og

audiovisuelle bestillingstjenester heter den loven da. For nå har den blitt utvidet for og også å omfatte video on demand tjenestene.» (O. Watne, 2014)

5.0.0. Drøfting

Jeg kommer først til å ta for meg spørsmålet om hvorfor vold og sex har blitt mer akseptert i media. Og som nevnt i slutten av kapittel 4.1.0. *Den teknologiske utvikling* så vil jeg her også drøfte blant annet distribusjonsteknologiens påvirkning på filmsensuren, hvor problematisk er det med fri tilgang til uregistrerte filmer, og hva som er konsekvensene av dagens forbud mot enkelte filmer.

5.1.0. Vold og sex mer akseptert?

Som forklart i kapittelet *Norsk sensur: Eldre historie*, så ble økte fremstilling av vold og sex i film med fjerningen av *The production code* på slutten av 60-tallet, som erstattet med et aldersgrensesystem. forskjellige nasjoner hadde forskjellige regelverk, så europeisk og asiatisk film var ikke bunnset av *The production code*. Det var derfor filmer som var mer åpne i forhold til sex og vold før slutten av 60-tallet og begynnelsen av 70-tallet. For eksempel Sverige med bl.a filmene til Bergman og Sjöman. Men selv en god del land hadde et mer liberalt regelverk sammenlignede USA, så hadde de fleste et ønske om å distribuere filmene sine i Statene og det var derfor ikke uvanlig med en viss selvrensensur. Med den nye aldersgrensesystemet ble frykten for at man ikke ville kunne gi ut filmen sin borte. Spørsmålet ble isteden om man ønsket å nå ut til så mange som mulig eller om man var ute etter en enkel målgruppe, for jo høyere aldersgrense man får, desto mindre blir målgruppen.

USA var også på den tiden den største eksportøren av film, så når amerikanerne begynte å liberalisere sensuren hadde dette en påvirkning på hvordan man så på film i resten av verden. I tillegg kom distribusjonsrevolusjonen som gjorde det enklere og billigere å distribuere film. Kinoene mistet sitt monopol på filmvisning, man fikk flere valgmuligheter på hvor, når og hva man kunne se. Det var også en stor teknologisk utvikling inne filmskapning som senket kostnaden ved å lage film, og mye av utstyret ble mindre og lettere, slik at man ble mye mindre avhengig av et studio. Så det ble lettere for amatører til å prøve seg og for etablerte filmskapere til å eksperimentere mer.

Dette førte som tidligere nevnt til voldshysteri og debatter angående fremstilling av vold og sex i film. Det var hovedsakelig spørsmål som: *Hvordan blir mennesket påvirket av film? Og kan film være skadelig?* Men det var også spørsmål om *filmens ståsted som kunst? og om det burde bli behandlet på samme nivå som litteratur eller teater og hvordan filmen i forhold til ytringsfriheten?* Mangelen på dokumentert bevis for direkte sammenheng mellom filmvold og voldelige handlinger førte til at mange begynte å stille spørsmål til filmens faktiske påvirkningskraft. Denne debatten var som nevnt på høyden under 80 og 90 tallet og etter hvert gikk debatten over film til det nye mediet, data og tv-spill. Det var klart at økt globalisering og informasjonsteknologien ville begrense mulighetene for stoppe tilgangen til slikt materiale. Det var åpenbart at mediene alene ikke kunne påvirke en person, men at det er snakk om en kompleks sammensetting av den enkeltes økonomiske og sosiale situasjon i tillegg til personens tilgang og valg av de enkelte medietjenestene.

5.2.0. Hvorfor sensur

Økt tilgjengelighet av film betyr ikke at folk vil se nye typer filmer og har derfor i seg selv ingen påvirkning når det gjelder sensur. Det er kun i samarbeid med økt tilgang på informasjon at sensur kan bli et gjeldende spørsmål. Man må først vite at filmen eksisterer (informasjon) også kunne få tak i filmen (distribusjon).

Den vanligste måten å bli kjent med forskjellige typer film har vært gjennom filmfestivaler, men dette har hovedsakelig vært for de spesielt interesserte eller for de som jobber i bransjen. Men gjennom internettets utvikling har muligheten økt for å bli eksponert for filmer man normalt aldri ville ha vist om. Som f. eks når man handler i nettbutikker kommer det ofte opp at de som har kjøpt den samme varen har også kjøpt disse varene, man kan like en skuespiller og ved å søke litt rundt på nettet kan man finne ut denne skuespilleren har vært med i en del smalere filmer, eller man har en venn som er film interessert og som legger ut linker til film trailere eller artikler på Facebook.

Men alt dette er selvsagt noe den enkelte kan velge å ignorere. Hvor mange av de som blir eksponert for slikt materiale får en interesse for dette og begynner å aktivt søke etter mer? Så den tredje delen som må til for at sensur skal bli et reelt spørsmål er interesse. Man må vite om filmen, ønske å se filmen også ha muligheten til å se filmen. Av disse

tre komponentene så er trolig «interesse» den viktigste. Har du nok interesse så vil du oppsøke informasjon og du vill finne måter å få tak i filmen eller filmene. Man har som sakt eksempler fra 60-tallet, hvor filminteresserte tok buss til Sverige for se på filmer som enten ikke kom på kino i Norge eller ble nedklippet.

Men faktumet er at fokuset for dagens sensur er basert på beskyttelse av barn og mange barn har en generell interesse for ting som er ment for de som er eldre. Men her kommer vi da inn på spørsmålet angående statens ansvar ovenfor barna i forhold til foreldrenes ansvar. Det samme gjelder spørsmålet angående aldersgrenser, som for eksempel hvor stor er forskjellen på modenhet til en person som 12 i forhold til en som 14 osv. Som nevnt i introduksjonskapitlet, så er dette spørsmål jeg ikke kommer til å svare på i denne oppgaven fordi jeg mener at jeg ikke har de rette kvalifikasjonene til å svare på dette.

Spørsmålet som interesserer meg er sensuren ovenfor voksne. Vi har jo som nevnt flere ganger i denne oppgaven et forbud mot enkelte spillefilmer. Men det er også et faktum at framstillingen av vold og seksualitet har økt gjennom hele filmens historie. Men spesielt de siste 40-30 årene. SÅ før vi går innpå de faktiske konsekvensene av et forbud, vil jeg først prøve å gi en forklaring på denne økte framstillingen av vold og seksualitet i media og i film spesielt.

5.3.0. Konsekvensen av forbud

Hvis vi tar utgangspunkt i selve lovtekstene § 382 så står det: «den som utgir eller frambyr til salg eller leie eller på annen måte søker å utbre film». Og strafferammen er da «... bøter eller med fengsel inntil 6 måneder eller med begge deler...». Under intervjuene hos Medietilsynet ga de meg følgende svar angående hva konsekvensen av et forbudt innebærer:

«Da får distributøren av videogrammet et brev fra oss som gjengir konklusjonen i saksbehandlingen og det er konsekvensen. Altså nå vi finner at en film bryter med denne paragrafen, så er den ikke lov å omsette.» (E. Liestøl, 2014)

Ove ga et litt mer detaljert svar:

«I praksis så vil dette være på videogram siden. Som for eksempel *Ichi the killer* og da får distributøren ikke registrert filmen og dermed ikke lov til å omsette filmen. Da har han ikke lov til å selge, leie ut på DVD og heller ikke på video-on-demand. Den vil også bli sett på som alvorlig til skade for mindreårige og kan derfor heller ikke kringkastes. Det blir også problematisk i forhold til kinovisning. Nå er ikke lov om videogram veldig klar på at filmen er forbudt, for det gjelder kun på videogram.

Det er litt spesiell formulering i den loven. Men konsekvensen vil jo da være at ingen kinoer vil sette opp den filmen. For da har Medietilsynet sagt sitt. Vi antar at den er i strid med straffeloven og da vil ingen ansvarlig kinosjef våge å sette opp den filmen. Da kan du si at da blir den forbudt sånn i praksis. Å omsette og vise i Norge. Altså det med forbud er litt sånn at når man sier forbud så er det i forhold til straffeloven, for i loven film og videogram så er det ikke noe som sådan. Det referer til straffeloven ikke sant. Vi kan såkalt forby film, og jeg sier såkalt fordi i forbindelsen med straffeloven så er det kun en domstol som kan fastslå om en film endelig er forbudt.

At den strider blant annet mot paragraf 382 i straffeloven eller 204. Grunnen til det er at det står i loven i film og videogram at hvis Medietilsynet ser en film, som vi antar strider mot straffeloven så kan ikke filmen lovlig registreres i videogram registeret. Og når man ikke kan registreres så er konsekvensen at filmen ikke kan omsettes. Og det er den ordentlige forklaringen, når man sier litt sånn i dagligtalen at vi har forbudt en film er det egentlig at vi antar at filmen strider mot straffeloven og konsekvensen av det er at den ikke kan registreres lovlig.

Det er det som skjedde med *A Serbian Film*, *Ichi the killer* og de der. Og hvis det for eksempel hadde vært en kino distributør som hadde sendt for eksempel *Ichi the killer* eller *A Serbian Film*, de er så erfaren i bransjen at de ikke ville ha gjort det tror jeg. Det ville i hvert fall noen av kino distributørene, fordi de vet egentlig sånn cirka hvor grensen går. Så det er jo på video dette her skjer. Men hvis dette her hadde skjedd på kino, kunne ikke vi ha forbudt den filmen egentlig

for det har ikke vi hjemmel til. Men det vi kunne ha sagt, da måtte vi ha sagt til distributøren: Du vet du hva, vi tror dette strider mot straffeloven. Så vi anbefaler at du ikke setter opp denne filmen her. Det ville vi sagt da.

Men vi kunne ikke ha hindret dem i å gjøre det. For det har vi ikke hjemmel til å gjøre i loven om film og videogram, det er kun video, hvor vi kan nekte å registrere videoen. Så det betyr hvis distributøren hadde fått med seg noen kinoer som ønsket å sette opp denne filmen, da kunne de gjort det faktisk. Det er jo deres ansvar, da kunne politiet, eller noen anmelde dem og sagt t vi tror dette er ulovlig også kunne det blitt en rettsak og da ville Medietilsynet bli tilkalt som sakkyndig og måtte forklare og sånt ikke sant og jeg ville anta at Medietilsynets synspunkt ville bli veid ganske mye i en sånn sak. Men dette er bare spekulasjon selvfølgelig. Men det er en forskjell på kino og video. På video så har man muligheten til å nekte denne registreringen men det har vi ikke på kino.» (O. Watne, 2014)

Det er dermed åpenbart at dette gjelder hovedsakelig distribusjonsselskaper, bedrifter eller generelt de som ønsker å selger og eller leier ut filmer. Men det står også «på annen måte søker å utbre film». Så hvem andre gjelder dette for?

Er det greit for en privat person å holde en offentlig åpenvisning av disse filmene hvis personen gjør det utenfor næring? Og hva med filmklubber? Som nevnt så står ikke «i næring» i Straffelovsparagrafene, så om det blir gjort i næring eller ikke, har ingenting å si. Men i § 382 så står det:

«Det samme gjelder den som gjør slik bruk av grove voldsskildringer ved offentlig framvisning, herunder i fjernsynssending eller i formidling av slik sending her i riket. Straffansvaret omfatter likevel ikke den som bare har deltatt i den tekniske virksomhet i tilknytning til sendingen eller formidlingen. Paragrafen gjelder heller ikke for framvisning av film og videogram til personer over 18 år:

- a) i regi av en ikke-kommersiell filmklubb, eller,
- b) når framvisningen skjer utenfor næring og etter tilatelse¹ fra stedlig politi.»

Så filmklubber kan vise filmene uten problemer. Når det gjelder andre enn filmklubbene, så må det være utenfor næring, kun for personer over 18 og de må ha tillatelse av politi.

Når det gjelder fjernsyn så står det tydelig at disse filmene ikke er akseptabelt. Men hva med kinoene? Ove sier at i følge Lov om film og videogram så er det kun videoer (VHS, DVD og Blu-Ray) som blir forbudt å omsette og at dette da ikke gjelder kinoene. Men kinoene er ikke fritatt fra Straffeloven. Så slik jeg forstår det, så kan en kino lovlig velge å sette opp en film som ikke er registrert hos Medietilsynet, så lenge en domstol ikke allerede har dømt den ut i fra §§ 382 eller 204. Men risikoen er at skulle filmen bli anmeldt også dømt etter §§ 382 eller 204, så vil eieren av kinoen bli straffet etter det som står i paragrafene. Men hvor sor er sannsynligheten for dette kan skje? Den sikreste måten er be Medietilsynet se gjennom filmen for å høre om hva de mener. Problemet er man må betale for å få en film sett gjennom av Medietilsynet, noe som trolig vil være uinteressant for den enkelte kino. Er man usikker, men ønsker å sette den opp fordi man mener det er en bra film. Så kan man holde en midnattsvisning, sette aldersgrensen til 18 og gjøre det tydelig ovenfor publikum at det er snakk om en ganske ekstrem film. På den måten å minimere sannsynligheten for at publikum vil anmelde filmen. For kinoene ønsker ikke å lure publikum til å se en film de trolig ikke vil like. Målet er ikke å tiltrekke så mange som mulig, men de som potensielt kan ha glede av å se den type film. Selvsagt som Ove nevner, så er det en mulighet for at politiet anmelder kinoen hvis ikke noen fra publikum gjør det. Men hvis man velger å gå fram på den måten jeg har beskrevet, så tror jeg det er en liten sannsynlighet for at politiet vil ta seg bryet. Med mindre filmen har fått et eksepsjonelt stort omdømme for å være ekstrem eller potensielt bryter med Straffelovens § 204a angående barneporno.

Hva med bibliotekene, hvordan er loven i forhold til dem? Under intervjuene hos Medietilsynet så nevnte jeg at biblioteket på Høgskolen i Lillehammer hadde filmen *A Serbian Film Director's Cut*, som er en av filmene som har fått forbud i Norge, til utlån. Jeg spurte dem derfor hvordan dette var i forhold til paragrafene.

Line Langnes kom med følgende svar:

«Og der også er en generell utfordring som vi har og det er å nå ut til alle de ulike partene med informasjon om våre forbudsvedtak i hermetegn. For vi kaller

det ikke forbud, det er jo det at de er nektet å bli registrert som er poenget. Altså, det er flere versjoner av A Serbian Film som er tilgjengelig og vi har da sjekket varigheten. Så vi må bare se på varigheten av filmene, så vi har registrert hvor lang den filmen vi hadde når vi sa at det her er vil ikke godta. Det her mener vi innholdsmessig er i strid med 382 og det her ønsker ikke vi å registrere av den grunn. Men samtidig, hvis denne versjonen er kutta enda mer så kan det hende at den ville ha passert akkurat. Og det er jo veldig vanskelig å vite og jeg tror ikke det var Director's Cut vi hadde. Det er helt klart en utfordring å nå ut for eksempel til bibliotekene. Jeg var ikke klar over at dem hadde det.

Det er mange versjoner av en og samme film. Så det kan være innmari vanskelig å vite hvilken utgave som vi faktisk vurderer. Og slik var det blant annet i denne situasjonen med A Serbian Film. For jeg tror den var, jeg tror den hadde, forsøkt seg på det britiske markedet. Og at den der hadde kommet ut, kom ut i klippet versjon. Men vi klipper ikke. Så enten skal filmen ut slik den er, eller så kommer den ikke ut. Det er ikke noe snakk om å, å ikke sant, hvordan klipper du i en digital film. Men altså det er klart at det, BBFC som håndterte den i England, kunne kreve den klippet. Men vi driver ikke med det. Så, der tror jeg det kom en kortere versjon der noen av de scenene vi fant svært vanskelig å kunne akseptere er klippet bort.» (E. Liestøl, 2004)

Ut i fra dette kan man konkludere med at forbud gjelder da filmer som ikke registrert fordi Medietilsynet mener at de bryter med Straffeloven. Vi kan også komme fram til at forbudet også gjelder for biblioteker, men så er det også slik at den kopien bibliotek på høgskolen har, ikke nødvendigvis er den samme versjonen som er forbudt, siden forbudet kun gjelder for den versjonen Medietilsynet har fått inn. Men den versjonen som biblioteket har, har heller ikke blitt registrert hos Medietilsynet så i følge Lov om film og videogram § 4 første ledd: «Film eller videogram som skal synast fram i næring, må på førehand vere registrert i Medietilsynet.» Så vil dette si at biblioteket ikke kan låne ut filmen? Langnes sier videre:

«Ja, for den bestemmelsen her går jo på omsetning i næring, biblioteket driver som sagt med gratis utlån.» «... og derfor så kan ikke vi si til biblioteket at dere kan ikke omsette

den her i næring, for dem gjør jo ikke det, dem er jo statelig støtta og alt utlån er gratis, men det er veldig uheldig da.»

Så utlån av filmen er uproblematisk i forhold til § 4 i Film og Videogram loven. Men hva med Straffelovens § 382? Der står det at framvisning av denne type film utenfor næring må også ha tillatelse av politi, men dette gjelder da kun offentlig visning:

«Altså du kan jo hvis du ønsker det, bestille A Serbian Film i fra utlandet. Ingen kan nekte deg den filmen hvis du absolutt har lyst til å se den motbydelige filmen, men du har ikke lov til å selge den, vi ønsker ikke at den type filmer skal bli spredd på lik linje som andre filmer, så det er jo omsetningsforbudet det er snakk om og omsetning i næring. Ikke det at du som privat person skal være nektet det. Så du kan jo fritt importere det til ditt eget bruk selv. Det blir ikke stoppet på tollene.» (L. Langnes, 2014)

«Man kan bestille disse filmene fra utlandet, fra de landene hvor den eventuelt da ikke er forbudt, dette gjelder jo da 382, men det gjelder da ikke 204a som er barnepornografi, det er forbudt å innføre og besitte. Det er en mye strengere norm. Men når det gjelder 382 så er det ikke noe i veien for det. Det er til privat bruk. Så det kommer ingen og tar deg hvis du ser det hjemme. Så sånn sett så kan man jo si at det blir kunstig i dagens samfunn hvor det veldig enkelt å få tak i den type filmer uansett.» (B. Andersen, 2014)

Så § 382 gjelder kun offentlig visning. Men biblioteker låner filmene kun til privat visning, så dette burde være problemfritt. Betyr dette da at biblioteker kan låne ut filmer som ikke er registrert hos Medietilsynet, til og med filmer som har blitt nektet registrering på grunn av § 382?

Så konklusjonen er at de som har mest å tape når det gjelder § 382 er distributører og andre som ønsker å tjene penger på slike filmer. Men hvor my er det de egentlig taper? Hvor stor er sannsynligheten at en film man distribuerer, selger, eller leie blir forbudt? Og hvor stor er sannsynligheten for å bli straffet for å distribuere, selge, eller leie slike filmer?

La oss starte med sannsynligheten for at en film blir forbudt. Alle filmer som skal ut i næring må som nevnt registreres hos Medietilsynet i følge Film og Videogram Loven § 4. en som tidligere nevnt, ble forhåndssensur av filmer for personer over 18 fjernet i 2004. Men fjerning av forhåndssensur er ikke det samme som fjerning av sensur, Medietilsynet kan se gjennom filmen i etterkant, dette blir gjort ved stikkprøver som fungerer slik:

«Måten det fungerer nå er at distributøren er pålagt å sende inn coveret på filmen og da er å ta en vurdering, sjekke litt på IMDB, hvis man mener at det kan være noe, om man har hørt om filmen og at her kan det være noe eller gjennom tips rett og slett. Folk ringer, de er forarget, de har kjøpt den på DVD og føler den går over grensen eller at vi bare vil studere filmen nærmere rett og slett, ut fra coveret da, det hender jo. Så det er en kombinasjon at man vurderer cover og det man får tips da, fra publikum. Eller fra bransjen og for så vidt, at de melder fra sjøl.» (O. Watne, 2014)

«... coverene skal sendes inn til oss. Det er ofte man får et bilde av innholdet, ved å se på coveret og i tillegg en beskrivelse av innholdet i filmen. Vi innkaller så filmen til det vi kaller stikkprøvekontroller. Eller vi får klager, enten fra publikum eller leverandører eller fra andre ledd har vi også fått spørsmål og da gjør vi en konkret vurdering av den enkelte filmen. Nå husker jeg ikke hvilken av de Human Centipede filmene vi har hatt til vurdering men vi har i vertfall hatt en, i en klippet versjon tror jeg. Som vi vurderte opp mot, men som jeg mener at vi frifant. Jeg var ikke med på den vurderingen. Det er klart at Mange av disse her Saw filmene og også Hostel er jo filmer som går rett på DVD her hjemme og dermed så er det ikke slik at vi nødvendigvis ser på dem. Men det jeg kan si, ganske utvilsomt, det er at de filmene ikke ville vært tillat å vise på tv. Så grensen for hva som er tillat å vise på tv er enda strengere, den er strengere enn 382 i straffeloven.» (L. Langnes, 2014)

Så om en film blir tatt ut til gjennomgang, er basert på enten filmens kover, filmens omdømme eller at noen klager inn filmen. Det er sant at man kan lære mye om en film ut i fra et cover. Men et vanlig ordtak er at «man skal ikke dømme boken etter

omslaget», det samme kan gjelde også film. Når det gjelder filmens omdømme, så kan dette være mindre problematisk. Hvis filmen har fått et forbud i flere land eller blitt omtalt som ekstremt brutal ved flere filmfestivaler av både norsk og internasjonal presse, så er det kanskje noe man bør se nærmere på. Jeg tviler på at de som ser på filmer som kan være i nærheten av et forbud, kommer til å klage dem inn selv om de skulle mene at filmen går forlangt. En grunn kan være at de frykter at dette kommer til å ha negative konsekvenser for lignende filmer som de mener er akseptable. Det er også slik at fleste tror at 18år er den endelige grense for spillefilm i Norge og at derfor ikke er klar over det finnes et forbud og hva denne type forbud faktisk innebærer. Dette fordi Medietilsynet ønsker at det skal være så lite oppmerksomhet rundt forbudet som mulig:

«Det er jo alltid en slagside ved forbudet og det har det alltid vært. At staten forbyr noe er i seg selv nesten gratis reklame for en film, man blir ekstremt nysgjerrig. Hva er det vi ikke for lov til å se? Ja det er litt sånn Ridder Blåskjegg som man sier «du skal ikke åpne opp denne døra her». Og da vil man åpne den døra. Vi kan jo ikke unngå å forby filmer som vi mener helt klart strider mot lovens intensjoner for det. Men det er klart at vi vil ikke rykke med en pressemelding for å fortelle at en film er forbudt heller. Det vil være samme som å gi den gratis reklame.» (E. Liestøl, 2014)

De som har størst grunn til å ønske få en film sett gjennom er de som selger og leier ut filmer, for på den måten å unngå en mulig straff senere. Dette skjer generelt sjeldent, blant annet fordi det er distributøren må selv betale for å filmen sendt gjennom. Jeg har ikke noen eksakt nummer over hvor mange stikkprøver som har blitt tatt de siste årene, men med tanke på antall filmer som fått et forbud siden fjerningen av forhåndssensuren og det at alle filmer som har en mulighet til få et forbud, vil være ute på markedet før de eventuelt blir forbudt. Noe som betyr distributørene har en mulighet til å få en fortjeneste på disse filmene før de eventuelle forbudt.

«At vi ønsker å ta en stikkprøve kanskje en godstund etter at filmen har vært i oppløp og det er det klart at man ikke kan fange opp de igjen som er allerede solgt.» (B. Andersen, 2014)

«Nettopp, det kan skje og det var fordi vi ikke har denne forhåndskontrollen. Man skal liksom ikke har forhåndssensur. Altså, grunnloven er veldig klar på det, vi skal ikke ha forhåndssensur, men er det allikevel anledning med dagens lov om film og videogram, så er det også anledning for Medietilsynet på forhånd å vurdere. Og noen kan da mene at det bryter med loven mot forhåndssensur da. Noen vil nok mene det, men det er nå det Stortinget har vedtatt, at den anledningen har fortsatt Medietilsynet. Men det er med dagens lov, det kan bli endringer med den nye loven for der står ikke noe om det lenger, så der er det litt sann annet igjen. Med den loven som er nå så kan man det, men det klart at med de fleste filmer, så oppdager man det etter at de har vært på markedet en stund. Og det er konsekvensen av at man ikke har forhåndssensur.» (O. Watne, 2014)

Hvor stor er sannsynligheten for å bli tatt for selge eller på annen måte utgi filmer som har fått et forbud? Får kinoer så skal det ikke så mye til for å bli tatt og det samme gjelder nok norske distributører. Men når det gjelder enkelt butikker som bestiller filmer fra utenlandske distributører, så er sannsynligheten mye mindre. De fleste vil trolig ikke reagere om noen eksemplarer av *Grotesque* eller *Murder Set Pieces* står på en hylle sammen med *Saw* eller *Hostel*.

«En kollega av meg fant jo Ichi the killer på en eller annen bensinstasjon opp i Fjellom ikke sant. Det var klart en del var solgt ut, så klarer vi jo ikke nå alle ledd hvor denne filmen kan eksistere. Så det blir først og fremst da i forhold til, destruksjon av det som eventuelt måtte sitte igjen på lager og hvis andre distributører da ønsker å registrere filmen ved en senere anledning, så vil de ikke få anledning til det. For det står da allerede i våre registre som forbudt.» (B. Andersen, 2014)

Så konsekvensen for publikum vil da være at det blir litt vanskeligere å få tak i filmen?

«Ja, for publikum så vil det være en konsekvens og det er jo en, altså lovgiver ønsker ikke at den type filmer skal få like stor spredning. Vi pleier å si at aldersgrensene og vannskilleregelen i henholdsvis film og videogramloven og kringkastingsloven er jo bestemmelser som er for å beskytte barn, det er for å beskytte mindreårige, mens i straffeloven er bestemmelsen mer mynta på den

generelle befolkningen også den voksnedel, man ønsker ikke den her typen store massive spredninger. Men det betyr ikke at du som privatperson er forhindret i kjøpe den gjennom utenlandske kanaler som det nå er. Det var mye verre før, i gamledager når det gjaldt det som ble sensurert i Norge.» (L. Langnes, 2014)

«Men som sagt så er det jo lovgivers intensjon at den her type spekulativ utnyttelse av vold og ikke skal få sin spredning. Så de er lovgivers intensjon med bestemmelsen vi forsøker å ivareta. Men det, du har helt rett når du sier at for publikum for de bare den konsekvensen i dag at det er vanskelig å få tak i. Du må til utlandet. A Serbian Film er jo forbudt i veldig mange land. Så den, det finnes så mange klippa versjoner. Når det gjelder hva vi gjør ovenfor de her distributørene, så er det på en måte å fatte våre vedtak om at det nektes registrering og hvis de nekter å følge det så kan vi nekte å registrere noen film fra den distributøren og da kan de ikke selge noen filmer. Det er på en måte en sånn administrativ reaksjon for å sikre rettleidelse.» (L. Langnes, 2014)

«Ja, det er slik det skal være. Men med moderne teknologi så er det egentlig ikke så vanskelig å få tak i, det vet vi jo. For du kan jo bare dra over grensen til Sverige eller på nettet selvfølgelig så.» (O. Watne, 2014)

Så det er ikke noe problem at den enkelte er i besittelse av en film som har blitt dømt ut i fra Straffeloven?

«Nei det er ikke det, det er ikke noe besittelses forbud på det, det er det ikke. Du kan bare ikke selge den videre eller spre den videre, det har du ikke lov til, men du har lov til å bestille den fra utlandet og. Så det eneste det er besittelsesforbud på er det er jo overgrep på barn, det er forbudt. Det har jo andre land også, så det er forbudt og det er like strengt som narkotika liksom. Hvis du har det. Bare det å ha det er ulovlig. Så hvis vi oppdager at det er mindreårige i pornofilmer så bare anmelder vi det til politiet rett og slett. For det er så alvorlig, det er en kriminell handling rett og slett.» (O. Watne, 2014)

For publikum generelt har forbudet generelt ingen konsekvenser, spesielt med tanke på at man ikke er avhengig av å se film offentlig. Og det å få tak i filmer fra utenlandske

aktører er så å si like lett som å få tak i filmer fra norske aktører, spesielt takket være internett.

For fjernsynet, kinoene og de større distributørene er også konsekvensen minimal siden begge ønsker å nå så bredt publikum som mulig. Det er hovedsakelig distributører som ønsker å skape et tilbud for nisje markeder som kommer dårligst ut. Men kun til en viss grad, siden det kun er snakk så få filmer har fått et forbud og sjansen for at de filmene som de allerede distribuerer kommer til å få et forbud er generelt liten. For enkelt butikker som selger filmer så er det alvorlige konsekvenser hvis man blir tatt, men det er en relativ liten sjanse for å bli tatt.

Så hva er formålet med forbudet?

«...denne loven kom jo etter videovolds debatten på 80-tallet. Hvor man så behov får å ha en lov når det gjaldt voldshandlinger. Så vi har jo fått noen føringer i de proposisjonene og NOUene (offentlige utredninger) som er lagt til grund da. Og det som kanskje skiller 382 fra de andre vurderingene vi gjør i forhold til kinofilm, det er jo at der er mer en samfunnsnorm, en moralsk standart enn faktisk skadevirkning på barn og unge. Så det er like mye en, en lov som rammer den voksne befolkningen som barn og unge. Men hensikten når den kom var å beskytte barn. Fordi man mente noe da at man måtte gjøre den regelen generell, hvis ikke ville barn og unge få tilgang til materialene fordi kontrollene ikke var så stor i butikkene for eksempel i forhold til videogram den gangen. Så selv om det på en måte kan virke som om det kanskje var i strid med de voksenes ytringsfrihet, så ønsket man da å gjøre den generell nettopp da for å beskytte barn og unge.

Men praksis beskytter den også voksne delen av befolkningen, fordi det nettopp da blir en samfunnsnorm, en grense som vi setter. Og det er jo klart at det er vanskelig for oss å hva som skal være samfunnsnormen men det ligger jo noen, føringer i tidligere forarbeider og det er jo da blant annet at den skal ramme den spekulative volden som underholdning. Ytringsfriheten henger høyt i Norge. Men det er klart, får vi en film til forhåndskontroll til en film på kino som vi mener vil være i strid så har vi ikke da lov til å godkjenne den, men det betyr

ikke at distributør og kino allikevel ikke kan sette den opp. Men de må da sette den opp med en 18årsgrense og de selv ansvarlige for inneholdte og de kan jo da risikere å bli, å bli anmeldt.

Så vi kan ikke forby den, vi kan heller ikke godkjenne den, så det ganske komplekse greier. Men de vi kan da forby er videogram også DVD-er, det er jo de filmene som du har fått liste på tidligere. Så nei det er, det blir syvende og sist en skjønnsmessig vurdering, hvor vi på en måte blir, hva skal jeg si da, dommerne over hva som skal være standarden i Norge.» (B. Andersen, 2014)

Så tanken bak forbudet var opprinnelig å beskytte barn, siden 18 års grensen ikke ble sett på som tilstrekkelig. Men i løpet av de siste årene har den gått over til å ha en mer norm skapende funksjon. Hva vil dette egentlig si? En *Norm* er en regel som hva som er forventet ut i fra det som er sett på som normal oppførsel. Dersom disse forventningene ofte blir utløst i en bestemt type sosial situasjon, vi dette da være en sosial norm. Normen bidrar til å forme vår atferd og våre holdninger, slik ut i fra det gjør og sier det som er passende. En hver sosial situasjon har sine normer, normer for rett og galt, ønskelige og mindre ønskelige, må eller ikke må og bør eller ikke bør gjøre. Hver Norm har et avgrenset gyldighets område og varierer fra gruppe til gruppe, over tid og fra kultur til kultur.

Det er to hovedtyper når det gjelder normer. Det er den formelle, som kan være en nedskrevet regel eller lov. Også har man den uformelle, som da er uskrevne regler som er allment akseptert. Forbudet kan sees på som både formell og uformell. Den er formell ovenfor distributører og videoforhandlere. Man sier at visse typer innhold er uønsket, men hvorfor er de uønsket den er samtidig uformell ovenfor det norske publikum. Det vil si at man ønsker å forme publikums syn på hva som akseptabelt og ikke-akseptabelt, ikke ved å si at man ikke har lov til å se slike filmer. Men ved å sørge for at man ikke kan få kjøpt filmene i Norge. På den måten håper man å indirekte minske aksepten for slik filmer blant publikum uten å direkte komme i konflikt med ideen om ytringsfrihet og forhåpentligvis regulere adferden.

Problemet med den uformelle delen av forbudet er mangelen på sanksjoner. På den formelle delen så er sanksjonene tydelige i forhold til strafferammen som står i 382 og

204. Men det er som sagt ingen direkte konsekvenser når det gjelder innkjøp av slike filmer til privatbruk. Forbudet er i praksis unødvendig, det er lite som tilsier at publikums adferd ville være annerledes, med eller uten forbudet. Det at forbudet hindrer distributører og videoforhandlere i å tjene penger på spekulativ vold er også lite trolig, med tanke på hvor få filmer som har blitt forbudt. Den eneste forklaringen jeg kan komme fram til er at, ved å ha et forbud så kan vi si at vi gjør noe, uten å gå over vår ideologiske grense med tanke på ytringsfrihet. Ved å ha denne formen for forbud kan vi som nasjon si at vi har en form for «moral high ground». Med andre ord, visse framstillinger i film er ikke akseptable, men samtidig så vil ingen bli nektet kommer fra å se slike filmer.

6.0.0. Konklusjon: Hvor står Norge i forhold til spørsmålet om sensur?

Som vi har sett i denne oppgaven så har den norske stats syn på filmen som et medium endret seg gjennom årene. Fra å være en kuriositet, til å være roten til alt ond og så til å være en av mange måter å formidle en historie. Det er som vi har sett i denne oppgaven, flere grunner til denne utviklingen. Både når det gjelder teknologi og forskning angående påvirkning. Det som har vært konstant fram til i dag, er ønsket om beskyttelse barn. Men spørsmålet har vært om dette skal gå på bekostning av de voksne.

Norge er generelt et sosialdemokratisk land, og vi har et ønske om å fremstå som et forbilde og et eksempel på hvordan et demokrati bør være, i følge oss selv. Spørsmålet da er mellom frihet og beskyttelse, liberalisme eller konservatisme. De fleste er enige at myndige voksne ikke har behov for beskyttelse når det gjelder spillefilm og at sensurens fokus er på beskyttelse av barn. Men det vi har sett i denne oppgaven, er at det kan virke som om enkelte bestemmelser går også ut på beskytte voksne. Dette gjelder da hovedsakelig forbudet, men som konkludert i forrige kapittel, så er konsekvensen av dette vært minimal.

En bestemmelse som blir diskutert i skrivende stund, som kan ha en betydelig konsekvens er planene om å flytte på fjernsynets vannskille. Tanken er at norske fjernsynskanaler ikke skal ha lov til å vise sendinger og filmer med 18-årsgrense før klokken 23, i motsetning til dagens ordning hvor grensen er satt til klokken 21. Dette vil

da kunne være problematisk for voksne som skal tidlig på jobb dagen etter. Det er selvsagt mulig kjøpe en opptaker eller man har nett-tv, slik at man kan se filmen eller programmet ved en senere anledning. Men dette blir da problematisk for de kommersielle kanalene siden folk kan da bare spole over reklamen og sponsorene mister da incentivet til å betale for rettighetene til den filmen. Også er det spørsmålet om dette har en faktisk påvirkning på barnas tilgang til slike filmer i det heletatt. (I. M. Hobbestad, 2015)

Her kommer vi da in på teknologien, spesielt internett hvor man da ha muligheten til å streame og laste ned. Men også statens mulighet til å regulere det som måtte komme inn fra utlandet. AMT direktivet garanterer at hvis det gjelder en av medlemslandene i EU eller EØS så vil man får et svar fra senderlandet. Men hvis det svaret er at det ikke ønsker å endre noe, så er det ingenting den norske stad kan gjøre. Jeg sendt en mail til Line Langnes og spurte hva praksisen var hvis det var snakk om et land som ikke var en del AMT og fikk følgende svar:

«Jeg er faktisk ikke helt sikker på svaret på ditt spørsmål. AMT-direktivet vil ikke få betydning. Det er helt klart. Konsultasjonsprosedyren kan ikke iverksettes for land utenfor EU/EØS. Men, hvorvidt det finnes noen andre virkemidler som kan spille inn, er jeg usikker på. Verken AMT-direktivet eller kringkastingsloven vil gjelde for en tjeneste fra land utenfor EU/EØS. Det samme gjelder den nye beskyttelsesloven som kanskje trer i kraft fra 1. juli i år. Så ingen regelverk Medietilsynet har ansvar for, vil kunne brukes i et slikt tilfelle. Men det betyr ikke at det ikke kan finnes andre virkemidler som kan spille inn, men det vil i så fall være andre enn oss som vil ha ansvaret da. Eksempelvis kan det tenkes at straffeloven kan komme inn i bildet, men da vil det være en påtalesak reist av påtalemyndighetene og avgjørelse av domstolen.» (L. Langnes, 2015)

Så lenge disse utenlandske medietjenestene tilbyderne ønsker å ha et bredt publikum, så vil det være i deres interesse å følge lovverket til det landet de sender til. Men hvis det skulle oppstå en situasjon så vil man veldig begrenset valgmuligheter. For faktum er at den norske stad har kun jurisdiksjon over den norske stad.

En endring som har tråd i kraft i skrivende stund er fjerningen av blasfemiloven også kjent som Straffelovens § 142. Det har som nevnt kun vært en film som har blitt straffet, nemlig *Monty Python's Life of Brian*. Det er umulig å si med sikkerhet hva slags langsiktige konsekvenser fjerningen av denne paragrafen vil medføre. Men den har blitt regnet som en «sovende paragraf» fordi den har blitt så lite brukt, så jeg tviler på at vi kommer til merke noen endring med det første. (K. Berg, 2015)

Så hva er filmsensurens rolle i dag? Kort forklart så er det å informere og veilede. Den eneste virkelige aktive beskyttelsen i dag er aldersgrenser, som hovedsakelig går ut på å informere foreldre, videoforhandlere, kinoer osv. om hvilke filmer som er passende for den enkelte aldersgruppe. Hvor nøye dette blir fulgt opp er jo et spørsmål. Men hvis videoforhandlere eller kinoer gir mindreårige tilgang til ~~18-års~~ 18-årsgrense filmer med 18-årsgrense så vil dette få konsekvenser. Et annet spørsmål er hvor god oversikt foreldrene har. Det er heller ikke uvanlig at filmer er markert med aldersgrenser fra utenlandske tilsyn i tillegg til Medietilsynets markering, så det kan bli litt forvirrende.

Staten kan i teknisk sett gå lengere når det gjelder beskyttelse ved å for eksempel straffe de som måtte kjøpe filmer som har 18-årsgrense til mindreårige, med bøter og fengsel eller lignende. Men det virker som de fleste mener at film ikke representerer en like stor fare som alkohol og tobakksprodukter. Dessuten bryter slike lover med nasjonen Norge sin idé eller ideologi om hvordan et demokrati bør fungere i forhold til ytringsfriheten. Den er en av våre største idealer, men den er ikke absolutt. Systemet fungerer med andre ord så bra som det kan fungere ut i fra de nasjonale begrensingene og de begrensingene vi selv har satt opp.

Når det gjelder avgjørelser som blir tatt av Medietilsynet så er det til syvende og sist en skjønnsmessig vurdering. Selv om disse avgjørelsene blir tatt i en gruppe av sakkyndige og er basert på lovverket, så kan man ikke komme bort i fra at enkeltpersoners meninger er med på å forme avgjørelsen. Lovverket har sine retningslinjer, men mye av det kan tolkes i forskjellige retninger i forhold til den enkelte film, om det så er avgjørelser om forbud eller aldersgrenser. Dette kan virke problematisk, og det kan være lett å forestille seg at man burde fastsette absolutte grenser. Men som vi sett i denne oppgaven så er samfunnet i konstant forandring, hva som er akseptabelt i dag kan raskt forandre seg og

Medietilsynets avgjørelser er heller ikke permanente. Det er derfor nødvendig med en viss fleksibilitet. For den generelle voksne befolkningen i Norge har sensuren slik den er i dag veldig lite betydning. Dagens lovgiving gjør at det er til en viss grad kontroll over hva som blir vist offentlig, men den tiden hvor den eneste måten å se film på var gjennom det offentlige er over.

7.0.0. Litraturliste:

7.1.0. Bøker

Abel, R. (1998) *The Ciné Goes to Town*. Berkeley: University of California Press

Azuma, H. Abel, J. Kono, S. (2009). *Otaku: Japan's Database Animals*. Minneapolis: University of Minnesota Press

B, Gentikow. (2005). *Hva er kvalitativ metode ? I: Hvordan utforsker man medieerfaringer*. IJ-forlaget

Burma, I. (2003) *Investigating Japan, 1853-1964*. New York: The Modern Library

Berra, J. (2010) *Directory of World Cinema: Japan*. Bristo, Chicago: Intellect

Cohen, K. F. (2004). *Forbidden animation : censored cartoons and blacklisted animators in America* North Carolina McFarland & Company, Inc., Publishers

Dahl, H. F., & Bastiansen, H. G. (2000). *Hvor fritt et land? Sensur og meningstvang i Norge i det 20. århundre*. Gjøvik: J.W Cappelens Forlag as.

Evensmo, S. (1971). *Den nakene sannheten. Sex i filmene*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Helseth, T. (2013). *Kinoloven under okkupasjonen*. I O. Solum (Red.), *Film til folket: Semsur og Kinopolitikk i 100 år* (Oslo/Trondheim: Akademika forlag.

Nymo, T. P. (2003). *Slibrige scener - Listige knep. Satatens filmkontroll og den moralske orden 1913-1940*. Oslo: Scandinavian Academic press/Spartacus forlag as.

Skretting, K. (2013). Sensur av sex på film: Nedslag i filmkontrollens virke. I O. Solum (Red.), *Film til folket: Semsur og Kinopolitikk i 100 år* (Oslo/Trondheim: Akademika forlag).

Smith-Isaksen, M. (2013). «så videovold – ville drepe» videolovgivning i Norge i perioden 1976-1999. I O. Solum (Red.), *Film til folket: Sensur og kinopolitikk i 100år* (Oslo/Trondheim: Akademika forlag)

Steel, C. M. S. (2014) *Digital Child Pornography: A Practical Guide for Investigators*. Lily Shiba Press

Syvvertsen, T. (2001) *Kommersialisering, globalisering og konvergens: Utfordringer for mediepolitikk og medieregulering*. Oslo: GCS Multicommunication AS

Syvvertsen, T. (2004) *Metode og Kilder I: Mediemangfold*. IJ-forlaget

7.2.0. PDF

Hidgraff, V. (2004). *Filmen som är så rolig att den totalförbjudits i Norge. Del 1. Tilt*. Oslo: Landslaget for medieundervisning

Hidgraff, V. (2004). *Filmen som är så rolig att den totalförbjudits i Norge. Del 2. Tilt*. Oslo: Landslaget for medieundervisning

Klagenemda. (2001). Klagesak NR 1. Oslo

Klagenemda. (2008). Vedtak «Ichi the killer. Oslo

Kultur- og Kirkedepartement. (2009) Høringsnotat: AMT Direktivet. Oslo

Kulturdepartementet. (2015). Høringsnotat: UTKAST TIL FORSKRIFT OM BESKYTTELSE AV MINDREÅRIGE MOT SKADELIGE BILDEPROGRAM MV. Oslo

Medienorge. (2012). Mediefakta: Hva er AMT-direktivet?. Universitet i Bergen

Medietilsynet. (2009). Årsrapport.

Medietilsynet. (2011). *Vurdering av videogram-vedtak om forbud i næring*. Sverige: Stockholm

Medietilsynet. (2012). Årsrapport.

Medietilsynet. (2015). Årsmelding.

Microsoft Corporation. (1994). *Standarts Update: New Multimedia Data Types and Data Techniques*.

NOU 19. (1985). Pornografi og straff

NOU 23. (1997). Seksuallovbrudd Straffelovkommisjonens delutredning VI

OT prp nr 54. Om lov om endring i straffeloven (straffebestemmelser om grove voldskildringer i film eller videogram eller på fjernsyn), Justis- og politidepartementet (1981-1982).

OT prp nr 72. Om lov om endringer i lov 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram (2005–2006).

Prp 123L. Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Lov om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv. (2013–2014)

Prp 9L. Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Endringer i kringkastingsloven, åndsverkloven og film- og videogramlova (gjennomføring av direktiv 2010/13/EU om audiovisuelle medietjenester mv.) (2012–2013).

Watkins, J. (2001). The MPEG Book. Oxford: Focal Press

7.3.0. Intervju

Andersen, B. (2014). I C. Kjølborg (Ed.): Høgskolen i Lillehammer.

Liestø, E. (2014). I C. Kjølborg (Ed.): Høgskolen i Lillehammer.

Thoresen, T. (2014). I C. Kjølborg (Ed.): Høgskolen i Lillehammer.

Watne, O. (2014). I C. Kjølborg (Ed.): Høgskolen i Lillehammer.

7.4.0. Nettsider

Bergh, K (2015). 103 år etter siste dom: Snipp snapp snute, der var blasfemiparagrafen ute http://fritanke.no/index.php?page=vis_nyhet&NyhetID=9828

Dagbladet (2015). Regjeringen vil flytte voldelige tv-serier til etter klokka 23 <http://www.dagbladet.no/2015/03/09/nyheter/politikk/film/tv/serie/38119481/>

EBU. (2015) AUDIOVISUAL MEDIA SERVICES DIRECTIVE <http://www3.ebu.ch/member-support/advocacy-policy-development/audiovisual-media-services-directive>

Europa.eu (2008) Television broadcasting activities: "Television without Frontiers" (TVWF) Directive http://europa.eu/legislation_summaries/audiovisual_and_media/l24101_en.htm

Europa.eu. (2015) Audiovisual Media Services Directive (AVMSD) <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/audiovisual-media-services-directive-avmsd>

Hobbelstad, I. M. (2015) Overivrig barnevakt

http://www.dagbladet.no/2015/03/11/kultur/meninger/kommentar/tv_og_medier/38158565/

Johansen, P.A. (2011) Barneporno henlagt

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Barneporno-henlagt-5578725.html>

Lovdata.no. (U.Å) Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven)

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10/KAPITTEL_2-12#KAPITTEL_2-12

Mes, T (2006). Strange Circus <http://www.midnighteye.com/reviews/strange-circus/>

Neset, T (2004). DVD-saken endelig avgjort <http://www.itavisen.no/nyheter/dvd-saken-endelig-avgjort-28202>

NRK.no. (2002) Flytter 900 fra Oslo <http://www.nrk.no/norge/flytter-900-fra-oslo-1.508041>

Regjeringe.no (2003) Tom Thoresen direktør i Medietilsynet

https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/tom_thoresen_direktor_i_medietilsynet/id249522/

Regjeringe.no. (2004) Faktaark om Ytringsfrihet - endring av Grunnloven §100

<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/faktaark-om-ytringsfrihet---endring-av-g/id458396/>

Regjeringen.no. (2013) EUs direktiv om audiovisuelle medietjenester (AMT-direktivet)

https://www.regjeringen.no/nb/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/film-og-medier/internasjonalt_mediesamarbeid/nytt-direktiv-om-audiovisuelle-medietjen/id515456/

Rosado, C (1998). Cultural Relativism https://www.andrew.cmu.edu/course/80-241/guided_inquiries/articles/cultural_rel.html

Stortinget.no. (2006) Spørsmål 32 <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/publikasjoner/Referat/Stortinget/2005-2006/060201/ordinarsporretime/32/>

7.5.0 Filmer

Bender, J. (1991). Child's Play 3. USA: Universal Pictures

Clark, D. A. (2009). Pure. USA: Evil Angel

Hilbard, J. (1970). Mazurka på sengekanten. Danmark: Palladium

- Jones, T. (1979). Monty Python's Life of Brian. England: Python (Monty) Pictures
- LeRoy, M. (1931). Little Caesar. USA: First National Pictures
- Litvak, A. (1939). Confessions of a Nazi Spy. USA: Warner Bros
- Masumura, Y. (1969) Blind Beast. Japan: Daiei Motion Picture Company
- Miike, T. (2001). Ichi the killer. Japan: Omega Project
- N, Hayakawa. (2000). Dollicious Desires – Love Doll 1&2. Japan: Critical Mass
- Ogura, S. (1985) Guinea Pig 2: Flower of Flesh & Blood. Japan: Sai Enterprise
- Ogura, S. (1985) Guinea Pig: Devils Experiment. Japan: Sai Enterprise
- Ôshima, N. (1976). I Sansenes Rike. Japan: Argos films
- Palumbo, N (2004). Murder set pieces. : Fright Flix Productions
- Seagal, S. (1994). On deadly ground. USA: Warner Bros
- Shiraishi, K. (2009). Grotesque. Japan: Ace Deuce Entertainment
- Sjöman, V. (1964). 491. Sverige: Svensk Filmindustri
- Sjöman, V. (1967). Jag är nyfiken – gul. Sverige: Svensk Filmindustri
- Spasojevic, S. (2010). A Serbian film. Serbia: Contra Film
- Stone, O. (1994). Natural born killers. USA: Warner Bros
- Wellman, W.A. (1931). The public enemy. USA: Warner Bros